

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1948

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 13

6—7 april.

Debatter m. m.

Sid.

Tisdagen den 6 april.

Svar på interpellation av herr Lundqvist om mildrande av rese- restriktionerna inom Norden m. m.	3
--	---

Onsdagen den 7 april.

Röstning å sjukvårdsanstalt m. m.	10
Anslag under riksstatens femte huvudtitel:	
Socialstyrelsen	11
Fria resor för barn m. m.	17
Förebyggande av invaliditet m. m.	22
Social upplysningsfilm	25
Anslag under riksstatens sjätte huvudtitel:	
Byggande av fiskehamnar	31
Byggande av mindre hamnar m. m.	31
Anläggningar för vattenförsörjning och avlopp	32
Anslag under riksstatens nionde huvudtitel:	
Jordbruksforskning	34
Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande	36
Understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m.	38
Byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter	38
Undervisning m. m. för män och kvinnor i det mindre jord- bruket	40
Understöd åt kontrollföreningsverksamhet	42
Åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreaturen	44
Weibullsholms växtförädlingsanstalt	45
Markkartering och grundkalkning	49
Befrämjande av landsbygdens elektrifiering	55
Fiskets befrämjande i de särskilda orterna	58
Premier för ombordsaltning av nordsjösill	59

(Forts.)

	Sid.
Skogsvårdsstyrelsernas verksamhet	60
Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m.	72
Belöningar för rovdjurs dödande	75
Riksdagens revisorers verksamhet	76
Interpellation ang. kostnaderna för Svea livgardes nya sjukhus m. m.	81
Rätt för polisman att tillhöra polismynd m. m.	83
Lika lön för kvinna och man	102

Samtliga avgjorda ärenden m. m.

Onsdagen den 7 april.

Konstitutionsutskottets betänkande nr 16, ang. ändrad lydelse av § 72 riksdagsordningen	10
— utlåtande nr 17, ang. ändrad lydelse av § 16 regeringsformen ..	10
— nr 18, ang. ändrad lydelse av lagen om val till riksdagen, m. m. .	10
Statsutskottets utlåtande nr 5, ang. anslagen under femte huvud- titeln (socialdepartementet)	11
— nr 6, ang. anslagen under sjätte huvudtiteln (kommunikations- departementet)	30
Jordbruksutskottets utlåtande nr 1, ang. anslagen under nionde hu- vudtiteln (jordbruksdepartementet)	34
Statsutskottets utlåtande nr 42, ang. riksdagens revisorers verk- samhet	76
Första lagutskottets utlåtande nr 21, ang. ändring i lagen om polis- väsendet i riket m. m.	83
Första tillfälliga utskottets utlåtande nr 3, ang. översyn av vissa bestämmelser i hälsovårdsstadgan	102
— nr 4, ang. lika lön för kvinna och man	102
Andra tillfälliga utskottets utlåtande nr 7, ang. ändrade föreskrif- ter rörande flyguppvisningar	107
— nr 8, ang. inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang	107

Tisdagen den 6 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Om mildrande av reserestriktionerna inom Norden m. m.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Lundqvists interpellation om mildrande av reserestriktionerna inom Norden m. m., erhöll ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Lundqvist till mig riktat följande fråga:

Anser sig hans excellens kunna och böra taga något initiativ i syfte att snarast möjligt få till stånd ett upphävande eller mildrande av de nuvarande reserestriktionerna inom Norden och på så sätt underlätta reselivet och kontakten mellan Nordens folk?

Rörande de nu gällande bestämmelserna om valutatilldelning för svenska turister utomlands har jag från valutakontoret inhämtat följande.

Varje svensk turist erhåller utan särskild prövning en valutatilldelning motsvarande 500 kronor per kalenderår för utrikes resor. Därtill kommer, att biljettkostnaderna som regel kunna bestriktas i Sverige. Härutöver äger resande från Sverige vid varje resa till utlandet utföra betalningsmedel till ett sammanlagt värde av 99 kronor. I sistnämnda hänseende gäller dock den begränsningen, att vid upprepade resor till grannländerna summan av under en och samma kalendermånad utförda betalningsmedel icke må överstiga sistnämnda belopp. Beloppet om 99 kronor är emellertid icke avsett att förbrukas i utlandet, utan skall främst tjäna såsom reserv för omedelbara utgifter vid återkomsten.

Reglerna i Danmark och Norge avseende valutatilldelning för reseändamål ha på senaste tiden undergått viss skärpning.

Bestämmelserna i Danmark torde i korthet innebära, att särskilt tillstånd alltid erfordras för tilldelning av resevaluta. En nyhet är den sedan några veckor tillbaka införda bestämmelsen, att tillstånd även erfordras för biljettinköp. Anledningen härtill är att danska resande tidigare kunnat betala biljetterna till utlandet i dansk valuta, som senare i åtskilliga fall måste avräknas i främmande valuta till de utländska bolagen. Tillämpningen är för närvarande mycket restriktiv.

I Norge infördes under år 1947 en lättnad i fråga om valutatilldelning för resor till Sverige. Sålunda medgavs utan behovsprövning en tilldelning av 210 svenska kronor per person och år. Enligt uppgift från Norge medförde emellertid dessa bestämmelser ett betydande underskott i balansen mellan in- och utflöde av resevaluta mellan Sverige och Norge. Med anledning härav upphävdes bestämmelserna den 15 januari i år. Valutatilldelning medgives numera för resa till Sverige endast efter Norges Banks särskilda prövning.

Beträffande Finland har sedan lång tid tillbaka gällt och gäller fortfarande, att särskilt tillstånd erfordras för erhållande av resevaluta. Sådana tillstånd torde — då det ej är fråga om angelägen affärsresa — meddelas endast i undantagsfall.

Det är allmänt bekant, att en stor del av reseutbytet, särskilt mellan de nordiska länderna, finansieras genom privatclearing. I den mån denna privatclearing endast innebär, att medborgare i de olika länderna inbjuda vänner och bekanta från grannländerna som gäster i

Om mildrande av reserestriktionerna inom Norden m. m.

sina hem och därefter själva erhålla samma förmån i gästernas hemland, är denna clearing en i och för sig naturlig företeelse, som svårligen låter sig övervakas genom kontrollföreskrifter på valutaområdet och som det heller knappast synes vara rimligt att förhindra. En helt annan och ur valutasynpunkt allvarligare sak är en sådan clearing, som äger rum i affärsmässig skala på så sätt, att varulikvider och övriga betalningar i stället för att transfereras i vanlig ordning utnyttjas antingen av borgenären själv eller, efter överlåtelse, av andra för att täcka resekostnader och andra utgifter i gäldenärens land. Härigenom undanhållas medel, som eljest skulle disponeras för de normala betalningarna länderna emellan. Olika former av sedelsmuggling och illegal handel med utländska sedlar förekomma givetvis också.

Ur valutasynpunkt kunna, enligt valutakontoret, icke några invändningar resas mot åtgärder för ett vidgat nordiskt turistutbyte under följande tre förutsättningar.

1. En viss balans måste upprätthållas mellan turistinkomster och turistutgifter.

2. Utbytet får icke ske i sådana former att en svart börs på valutor underlättas.

3. Bibehållen handlingsfrihet gentemot andra länder i fråga om tilldelning av turistvaluta måste förbehållas.

Vad den första av ovan angivna förutsättningar beträffar är det givet, att ett mera varaktigt underskott i turistvalutainkomster medför en motsvarande ökad efterfrågan på underskottslandets exportvaror, vilket är ogynnsamt, särskilt i ett läge som det nuvarande, där varuknapphet råder och där det är angeläget för varje land att i utbyte mot sina exportvaror erhålla en så stor import som möjligt.

Beträffande den andra förutsättningen må bemärkas, att en rikligare varutillgång och ett lägre prisläge i det ena landet än i det andra regelmässigt medför en ökad frestelse för olagliga förvärv av det förstnämnda landets valuta. Denna tendens förstärkes i sådana gräns-

trakter, där resandeströmmen mellan de båda länderna regelmässigt är av den storleksordning, att möjligheterna till att bedriva en verkligt effektiv tull- och valutakontroll äro begränsade. Ytterligare förstärkes denna tendens, om valutatilldelningen är starkt restriktiv i underskottslandet.

Det synes knappast troligt, att man genom en ändrad tilldelning av resevaluta på svensk sida kan undanröja väsentliga hinder för det internordiska turistutbytet. I de allra flesta fall torde väl den nuvarande gränsen av 500 kronor icke utgöra hinder för rena turistresor, i synnerhet som möjligheter föreligga att inköpa tur- och returbiljetter här. Det förtjänar även anmärkas, att den generellt gällande gränsen, 500 kronor, endast utgör en gräns för vad bankerna på egen hand utan behovsprövning äga tilldela varje resande. Därutöver föreligger möjlighet att hos valutakontoret begära dispens. Sådan beviljar kontoret regelmässigt, där särskilda skäl kunna åberopas för resor till grannländerna, såsom studier o. d. Det må för fullständighetens skull även anmärkas, att tilldelning av valuta för affärsresor lämnas med 1 000 kronor för varje resa, varvid någon begränsning av antalet resor per kalenderår för närvarande icke gäller.

Från dansk sida har vid olika tillfällen framställts det önskemålet, att man i Sverige ville kraftigt nedsätta det belopp av 99 svenska kronor i sedlar, som envar resande (enligt vad ovan sagts) fritt får utföra ur riket. Motiveringen härför har varit den, att danskarna funnit, att ifrågavarande belopp i stället för att reserveras, såsom avsetts, för utgifter vid återkomsten till Sverige i stor utsträckning använts till att skaffa danska sedlar till underkurs. Från svensk sida har man hittills ställt sig avvisande med hänsyn till omöjligheten att här utöva en effektiv kontroll vid utresan ur landet.

Som av valutakontorets i redogörelse framgår, är man i Sverige betydligt liberalare i fråga om tilldelning av valuta till turister än vad fallet är i våra nordiska grannländer. Vad som kräves för

Om mildrande av reserestriktionerna inom Norden m. m.

tillgodoseende av interpellantens önskemål om underlättande av reselivet i Norden, är alltså i första hand att Danmark, Finland och Norge öka tilldelningen av valuta för turistresor till Sverige. Detta är ett svenskt intresse även ur den synpunkten, att därigenom försvåras uppkomsten av en svart marknad med överkurs för svenska kronor i våra grannländer. Utformningen av bestämmelserna om resevaluta i våra nordiska grannländer ankommer givetvis helt på respektive lands myndigheter. Man har emellertid vid handels- och betalningsförhandlingar gemensamt diskuterat olika utvägar att åstadkomma en lättnad i nuvarande restriktioner. Till följd av de begränsade betalningsmöjligheter dessa länder ha i förhållande till Sverige har något mera påtagligt resultat tyvärr icke hittills kunnat vinnas. Detta problem är emellertid alltjämt föremål för uppmärksamhet.

Oberoende av de möjligheter medborgarna i våra nordiska grannländer för närvarande ha att besöka Sverige, böra enligt min uppfattning — och däri instämmer säkerligen interpellanten — i görligaste utsträckning svenskars turistresor till grannländerna underlättas. Så sker också. Visserligen har man ansett sig av vissa skäl böra fasthålla vid den principiella begränsningen till 500 kronor per resande och kalenderår, men ansökningar om högre belopp för möjliggörande av upprepade resor till eller längre vistelse i våra nordiska grannländer prövas av våra valutavärdande myndigheter i välvillig anda. Jag vågar därför tro, att nu gällande ordning om tilldelning av resevaluta icke annat än undantagsvis förhindrar svenska medborgare att företaga de resor i de nordiska länderna, i fråga om vilkas önskvärdhet jag är helt ense med interpellanten.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Jag ber att till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena få uttala mitt tack för vänligheten att vilja besvara min interpellation. Ett särskilt tack ber

jag även få framföra för älskvärdheten att låta mig i förväg få del av svarets innehåll, varigenom jag alltså haft möjlighet att närmare studera och överväga detta.

Gärna skulle jag oreserverat ha velat tacka också för svarets innehåll. Om jag tyvärr icke anser mig helt kunna göra detta, hoppas jag att hans excellens förstår motiven. Jag vill gärna ha sagt, att när jag framställde min interpellation, hade jag nog väntat mig ett något mera positivt svar än det, som hans excellens i dag varit i tillfälle att lämna, och att jag alltså väntat, att åtskilliga förbättringar i de hittillsvarande allt annat än tillfredsställande förhållandena skulle komma att i svaret signaleras eller åtminstone ställas i utsikt. Dessa mina förhoppningar ha alltså gäckats, och att jag beklagar detta, är självfallet.

Med uppriktig glädje har jag emellertid å andra sidan konstaterat, att hans excellens personligen helt delar min uppfattning rent principiellt om det önskvärda och angelägna i att få till stånd en väsentlig lättnad i de nuvarande reserestriktionerna.

Av svaret framgår ju mycket tydligt, att förhållandena, när det gäller resor från Sverige till de övriga nordiska länderna, äro avsevärt gynnsammare än när det gäller resor till eller via Sverige från dessa länder. Kunde vi endast komma därhän, att svårigheterna att resa hit inte bleve nämnvärt större än de för närvarande äro vid resor härifrån till Danmark, Finland och Norge, skulle förvisso mycket redan vara vunnet. Tyvärr ser det emellertid av svaret ut, som om utsikterna att under den närmaste tiden få till stånd någon som helst lättnad i de danska och norska restriktionerna vore skäligen minimala och detta trots att för närvarande, av allt att döma, svårigheterna att från dessa länder resa just till Sverige äro långt större än till andra länder.

I svaret sägs, att sedan några veckor tillbaka i Danmark gäller den bestämmelsen, att särskilt tillstånd erfordras även för att få köpa biljett till utlandet. Detta är riktigt i vad gäller resor till

Om mildrande av reserestriktionerna inom Norden m. m.

och via Sverige samt till utomeuropeiska länder. Men det märkliga är, att denna inskränkning icke gäller något annat europeiskt land. Till alla europeiska länder utom vårt kan man alltså i dag i Danmark köpa biljett enligt önskan utan att inhämta något som helst särskilt tillstånd. Det är bara när det gäller resa hit, som man måste inhämta sådant tillstånd. Såvitt jag förstår, har man här rätt att tala om en ren och klar diskriminering ifrån Danmarks sida av resor till Sverige. Jag tror inte, att jag är ensam om att finna ett sådant tillvägagångssätt både beklagligt och förvånansvärt och dessutom föga överensstämmande med allt tal i dessa dagar om vikten av samhörighet mellan de nordiska folken.

I svaret talas ganska utförligt om valutasynpunkter, som måste läggas på denna fråga. Jag är helt naturligt icke blind för dessa synpunkter, även om jag personligen har litet svårt att i detta fall tillmäta dessa valutasynpunkter fullständigt avgörande betydelse. Såsom jag i interpellationen har tillåtit mig framhålla, finns det enligt min mening också tungt vägande ideella synpunkter, som äro värda att i detta sammanhang beakta.

I fråga om valutasynpunkterna vågar jag emellertid tro, att just de stränga restriktioner, som nu upprätthållas från både dansk och norsk sida för resor till Sverige, i sig själva direkt medverka till att försämra valutaställningen för våra grannländer. Med den allmänna önskan att kunna resa till Sverige, som glädjande nog är till finnandes efter kriget i olika samhällslager inom de övriga nordiska länderna, är det nämligen ett faktum, som är mycket lätt att kontrollera, att då biljetter och valutor för resorna icke erhållas på legal väg, många stimuleras till att i stället begagna sig av någon av de olika illegala vägar, som stå till buds, för att komma över erforderliga svenska kronor. Därvid är emellertid att märka, att kursen på danska sedlar på dessa illegala vägar i allmänhet ställer sig väsentligt lägre än den normala kursen vid legalt tillhandahå-

lande av valutor. Många drastiska exempel skulle kunna anföras på hur man ogenerat och mycket lätt kringgår gällande bestämmelser. Den ordning, som i dag råder på detta område, är sannernligen icke uppbygglig. Jag vågar tro, att om något liberalare villkor infördes för att på legal väg komma över biljett och erforderligt mindre valutabelopp för själva resan, så skulle åtminstone hyggligt folk avstå från att på sätt nu sker tillgripa allehanda illegala metoder.

Jag ber i detta sammanhang att få starkt understryka vad utrikesministern säger i svaret, att vad som kräves för tillgodoseende av önskemålet om underlättandet av reselivet i Norden i första hand är att Danmark, Finland och Norge öka den nuvarande tilldelningen av valuta för turistresor till Sverige och att detta är ett svenskt intresse även ur den synpunkten, såsom hans excellens säger, att därigenom försvåras uppkomsten av en svart marknad med överkurs för svenska kronor i våra grannländer.

Självfallet är, att de avgöranden, som här måste träffas, helt ankomma på de olika ländernas egna myndigheter. Då emellertid tillgodoseendet av detta reseproblem måste anses vara ett gemensamt nordiskt intresse, vågar jag uttala den förhoppningen, att vid de handels- och betalningsförhandlingar, som tid efter annan förekomma, eller eljest vid överläggningar de olika ländernas regeringsrepresentanter emellan ingenting från svensk sida må underlåtas för att snarast möjligt få till stånd en verklig lättnad i nuvarande reserestriktioner till Sverige.

Jag vill sluta med att understryka, att ingenting i mina ögon kan vara ägnat att i dessa dagar skänka oss nordbor mer glädje och tillförsikt inför framtiden än de allt flera tecknen på att i vår av internationella motsättningar starkt präglade tid de skandinaviska folken vilja hålla allt fastare samman. Enligt mitt sätt att se är det av utomordentlig vikt att från olika håll väl vårda och stärka denna vilja och samhörighetskänsla. Ingen lär kunna förneka, att

Om mildrande av reserestriktionerna inom Norden m. m.

ökade rese-möjligheter i grannländerna och därmed sammanhängande vidgade möjligheter att lära känna människor och förhållanden i dessa länder är av väsentlig betydelse just för stärkandet av denna internordiska samhörighet.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena UNDEN: Herr talman! Det är klart att alla måste vara ense om att det vore i hög grad önskvärt, att våra grannländer kunde bevilja liberalare villkor för resor till Sverige och uppehåll här, och den frågan har ju också då och då tagits upp i samband med handels- och betalningsavtal. Sålunda togs saken upp vid förhandlingar med norska regeringen för ungefär ett år sedan, och då tog den norska regeringen ett steg i den riktningen genom att bevilja större valutatilldelning än tidigare för att tillmötesgå detta önskemål från svensk sida. Man experimenterade med detta under ett år, men sedan ansåg sig den norska regeringen tvungen att gå tillbaka till det gamla tillståndet igen, emedan det ansågs att för mycket pengar hade runnit bort på den vägen. Jag ser i en tidning, att man från norsk sida skulle ha beräknat, att man förlorat cirka 30 miljoner svenska kronor och genom svenska turister fått tillbaka ungefär 1,5 miljoner kronor. Jag tror att jag hört den uppgiften tidigare direkt från norskt håll. Jag vågar inte säga, om den är riktig, men den ger i alla fall en antydning om hur man på norsk sida betraktat detta.

När man bedömer dessa frågor, får man naturligtvis inte glömma, att både för Norge och för Danmark är Sverige inte bara ett land, dit man reser för att träffa bekanta, knyta förbindelser, bedriva studier o. s. v., utan det är också ett land, dit man i mycket stor utsträckning reser för att köpa varor som icke finnas i de egna länderna. På den vägen kommer det alltså tillbaka till Danmark och Norge varor, som myndigheterna där icke anse sig ha råd att bevilja valuta för.

Det är ju lätt att rikta kritik mot den

stränga politik som föres av dessa båda länders regeringar, men man får ju i alla fall beakta de utomordentliga svårigheter, vari de befinna sig, och man kan icke bedöma denna fråga isolerad från hela det finansiella läget i Danmark och i Norge.

Herr LUNDQVIST: Vad hans excellens här säger är naturligtvis riktigt, men å andra sidan kan man ju inte förbise de ur nordisk synpunkt beklagliga konsekvenser, som ett allt för strängt tillämpande av dessa principer från dansk och norsk sida kan komma att medföra. När det nu gått så långt, att man t. ex. släppt loss både biljettförsäljningen och valutatilldelningen för resor till England från Danmark men samtidigt stoppar upp allt vad resor till Sverige heter, måste detta i varje fall få en försvagande inverkan på den starka samhörighetskänsla i Norden, som vi ju i dessa tider alla anse vara så utomordentligt viktig.

Man skall kanske inte kritisera andra länders sätt att handla, men nog har man väl ändå rätt att uttrycka sin förvåning över vissa åtgärder. Jag kan då som järnvägsman inte underlåta att uttrycka min förvåning över att man, fastän man får resa mellan Köpenhamn och Malmö så mycket man vill — det är alltså ett undantag från förbudet att resa till Sverige — bara får köpa biljett till Malmö men ej tillbaka. Hur de danska myndigheterna tänkt sig, att deras medborgare skola komma hem på kvällen, är inte känt, men för att göra det måste de ju köpa biljett från Malmö till Köpenhamn i svenska kronor. Några sådana kronor få de inte ha på sig, när de resa över, och det kontrolleras väl. Då måste de ju komma över dem under de timmar de äro i Malmö, och då tvingas de naturligtvis att på svarta börsen och på andra sätt skaffa sig dessa pengar, som det är mycket lätt att komma åt, då man gärna tycks betala mycket, mycket mera för de svenska kronorna än man skulle göra, ifall man finge dem på bank i Köpenhamn.

Likaså kan det sägas beträffande

Om mildrande av reserestriktionerna inom Norden m. m.

Norge, att när man där har rättighet att köpa en biljett till en station i Sverige, t. ex. Stockholm, är det ganska egendomligt att man inte i Norge kan få köpa biljett tillbaka till Oslo. Det är ju, såvitt jag förstår, att direkt lära folk att handla illegalt och illojalt mot sitt eget land. Och när det inte i statistiken kan påvisas, att det är så mycket svenska kronor som komma in i Danmark och Norge, fast det är en väldig ström av turister dit, sammanhänger det naturligtvis med att pengarna kommit till användning på sådant sätt, att det inte syns i statistiken. Men de svenska kronorna ha också stått de danska och norska valutamyndigheterna betydligt dyrare, än om man hade lämnat ut pengar något liberalare.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillämpningen av bestämmelserna om rätt till statsbidrag för djursjukvård jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 24 § förordningen den 20 juni 1941 angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 105, till Konungen i anledning av framställningar angående pensioner eller understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 110, angående försäljning av en fabrik för tillverkning av syntetiskt gummi.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 195, med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 309, av fru *Sjöström-Bengtsson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för övningslärare m. m.; och

nr 310, av herr *Lindblom* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens sinnessjukhus: avlöningar, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskottet herr *Herlitz'* motion, nr 311, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny strafflagstiftning för krigsmakten.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:

nr 312, av herr *Näsgråd* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnad av lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna m. m.;

nr 313, av herr *Osvald*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnad av lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna m. m.;

nr 314, av herr *Osvald* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnad av lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna m. m.;

nr 315, av herr *Osvald* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnad av lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna m. m.;

nr 316, av herr *Osvald* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående jordbruksförsöksverksamhetens organisation m. m.;

nr 317, av herrar *Osvald* och *Aman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående jordbruksförsöksverksamhetens organisation m. m.;

nr 318, av herr *Osvald*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående jordbruksförsöksverksamhetens organisation m. m.;

nr 319, av herr *Osvald*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående jordbruksförsöksverksamhetens organisation m. m.;

nr 320, av herr *Osvald*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående jordbruksförsöksverksamhetens organisation m. m.;

nr 321, av herr *Näsgård* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående jordbruksförsöksverksamhetens organisation m. m.;

nr 322, av herr *Andersson, Lars*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående jordbruksförsöksverksamhetens organisation m. m.;

nr 323, av herr *Mannerskantz* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.;

nr 324, av herrarna *Heiding* och *Gränebo*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.;

nr 325, av herr *Lindblom* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.;

nr 326, av herr *Nilsson, Bror*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.;

nr 327, av herr *Nilsson, Bror*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.;

nr 328, av herr *Nilsson, Bror*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.; samt

nr 329, av herr *Osvald* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående

organisationen av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m.

Föredrogos och bordlades ånyo konstitutionsutskottets betänkande nr 16 samt utlåtanden nr 17 och 18, statsutskottets utlåtanden nr 5, 6 och 42, första lagutskottets utlåtande nr 21, jordbruksutskottets utlåtande nr 1, första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 3 och 4 ävensom kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 7 och 8.

På framställning av herr talmannen beslöts att jordbruksutskottets utlåtande nr 1 skulle på föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras näst efter statsutskottets utlåtande nr 6.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 330, av herr *Persson, Karl*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stödåtgärder för maskinhållningen inom jordbruket; samt

nr 331, av herr *Sundberg, Carl*, och herr *Sten*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnad av lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.28 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 7 april förmiddagen.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Herr *Arrhén* anmälde, att han denna dag åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 1 och den 3 innevarande månad.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde, som komme att hållas onsdagen den 14 innevarande månad, företaga följande val, nämligen

dels av revisorer och revisorssuppleanter för granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning,

dels ock av valmän och suppleanter för utseende av ej mindre fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret än även suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Detta förslag antogs.

Ordet lämnades på begäran till herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN**, som anförde: I anslutning till det av kammaren fattade beslutet får jag föreslå, att kammaren måtte besluta, att antalet suppleanter för de valmän, som skola utse fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dem, bestämes till tio.

Denna hemställan bifölls.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner: nr 330, av herr *Persson, Karl*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stödåtgärder för maskinhållningen inom jordbruket; och

nr 331, av herr *Sundberg, Carl*, och herr *Sten*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnad av lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna m. m.

Föredrogos ånyo konstitutionsutskottets betänkande och utlåtande:

nr 16, med förslag till ändrad lydelse av § 72 riksdagsordningen; och

nr 17, i anledning av väckt motion med förslag till ändrad lydelse av § 16 regeringsformen.

Vad utskottet i berörda betänkande och utlåtande hemställt bifölls.

Ang. röstning å sjukvårdsanstalt m. m.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 54 § 2, 5 och 7 mom. samt 70 § 1 mom. lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen, m. m.

Till konstitutionsutskottets handläggning hade båda kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 104, innefattande förslag till

1) lag angående ändrad lydelse av 54 § 2, 5 och 7 mom. samt 70 § 1 mom. lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen; samt

2) lag om ändrad lydelse av 35 § 1 mom. kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253).

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen med bifall till föreliggande proposition, nr 104, måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag angående ändrad lydelse av 54 § 2, 5 och 7 mom. samt 70 § 1 mom. lagen den 26

Ang. röstning å sjukvårdsanstalt m. m. — Anslag till Socialstyrelsen.

november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.

Herr ANDERSSON, JONES ERIK: Herr talman! På grund av ett beklagligt missöde vid utskrivningen av detta utlåtande har en del av lagtexten råkat bortfalla i utskottets yrkande, vadan jag i stället för att hemställa om bifall till utskottets förslag ber att få yrka bifall till den kungl. propositionen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, beslöt kammaren, i enlighet med vad herr *Andersson, Jones Erik*, därunder hemställt, att, med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, nr 104, antaga de vid propositionen fogade lagförslagen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1948/49 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Anslag till socialstyrelsen.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels besluta, att antalet å personalförteckningen för socialstyrelsen uppförda ordinarie befattningar som kontorsbiträde i lönegrad Ca 8 skulle minskas från 49 till 46 ävensom att å personalförteckningen skulle uppföras en befattning som förste aktuarie i lönegrad Ce 29 och en befattning som hemhjälpkonsulent i lönegrad Ce 27, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för socialstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1948/49, dels ock till Socialstyrelsen: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 1 520 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag

a) besluta, att antalet å personalförteckningen för socialstyrelsen uppförda ordinarie befattningar som kontorsbiträde i lönegrad Ca 8 skulle minskas från 49 till 46 ävensom att å personalförteckningen skulle uppföras en befattning som förste aktuarie i lönegrad Ce 29;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för socialstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1948/49;

c) till Socialstyrelsen: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 1 518 000 kronor.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *Oscar Olsson* och *Gustaf Karlsson*, fröken *Andersson* samt herrar *Hesselbom* och *Holmström*, vilka ansett, att utskottets yrkande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

a) besluta, att antalet å personalförteckningen för socialstyrelsen uppförda ordinarie befattningar som kontorsbiträde i lönegrad Ca 8 skulle minskas från 49 till 46 ävensom att å personalförteckningen skulle uppföras en befattning som förste aktuarie i lönegrad Ce 29 och en befattning som hemhjälpkonsulent i lönegrad Ce 27;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för socialstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1948/49;

c) till Socialstyrelsen: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 1 520 000 kronor.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! Först som sist vill jag beträffande denna punkt i det föreliggande utlåtandet säga, att reservationens innehåll är precis detsamma som vad som föreslagits av Kungl. Maj:t under motsvarande punkt i femte huvudtiteln.

Anslag till socialstyrelsen.

Skillnaden i pengar räknat mellan utskottsmajoritetens ståndpunkt och reservanternas uppgår till 1 750 kronor. Storleksordningen av denna fråga framgår kanske också därav, att utskottsmajoriteten i en avlöningsstat för socialstyrelsen på sammanlagt 1 520 000 kronor, som Kungl. Maj:t föreslagit och reservanterna tillstyrkt, har prutat i runt tal 2 000 kronor och alltså föreslagit riksdagen att bevilja ett avlöningsanslag av 1 518 000 kronor. Jag skulle nog kunna förstå de kammarledamöter som fråga sig, om det är absolut nödvändigt med denna klåfingrighet. Vem som i så fall skulle anses vara mest klåfingrig — utskottsmajoriteten, som på det här sättet pillar på Kungl. Maj:ts förslag, eller reservanterna, som i motsvarande omfattning vilja rucka på utskottsmajoritetens förslag — är en fråga som jag inte här vill ge mig in på. Jag vill i stället framhålla några av skälen till att reservanterna anse, att Kungl. Maj:ts förslag bör bifallas.

Socialstyrelsen har i sina petita till Kungl. Maj:t för nästa budgetår, såsom framgår av propositionen, begärt en hel rad nya tjänster, uppflyttning av befattningar i högre lönegrader och förvandling av en del arvodesbefattningar till extraordinarie befattningar. Socialstyrelsen äskade två nya befattningar som förste aktuarie i Ce 29, en ny befattning som byråsekreterare i Ce 24 och uppflyttning av befattningen som hemhjälpkonsulent från Ce 24 till Ce 27. Vidare skulle en arvodesbefattning ombildas till extraordinarie i Ce 24, tre amanuensaspiranter skulle anställas, ett kontorsbiträde skulle befordras till kanslibiträde o. s. v. Jag vill inte ett ögonblick ifrågasätta att inte dessa krav ur socialstyrelsens synpunkt skulle vara fullt motiverade. Departementschefen har emellertid endast gått med på att personalen finge förstärkas med en förste aktuarie i Ce 29, en halvtidsanställd amanuens och tre kontorsbiträden, vartill kommer att han föreslagit denna uppflyttning av befattningen som hemhjälpkonsulent från Ce 24 till Ce 27, varom det nu råder delade meningar. Jag tror att detta är allt vad departementschefen ansett sig

kunna gå med på av den långa lista, som socialstyrelsen framlagt.

Utskottsmajoriteten har godkänt departementschefens förslag utom i vad det gäller uppflyttning av hemhjälpkonsulenten från Ce 24 till Ce 27. Nu vilja vi reservanter hävda — och jag gjorde det vid frågans behandling i statsutskottets tredje avdelning, men jag måste uppriktigt säga, att jag där blev ensam om min uppfattning — att då departementschefen ur den långa lista på tjänster, som socialstyrelsen ansett behövliga, ändå har tagit ut även detta önskemål om uppflyttning, så måste den te sig mycket väl motiverad.

Utskottsmajoriteten återoppar nu departementschefens ståndpunkt i 1946 års statsverksproposition, där han sagt nej till ett liknande yrkande från socialstyrelsen. Utskottsmajoriteten vill nu återropa detta som ett skäl till att hemhjälpkonsulenten inte heller år 1948 bör få lönegradsuppflyttning. Utskottsmajoriteten hänvisar dessutom till att statskontoret och statens lönenämnd avstyrkt den begärda uppflyttningen.

Det verkliga skälet till förslaget om uppflyttning av hemhjälpkonsulenten anges av departementschefen liksom av socialstyrelsen vara, att antalet hemvårdarinnor, för vilkas avlönande statsbidrag utgår, har ökat mycket kraftigt. Antalet sådana hemvårdarinnor var år 1946 omkring 1 500 och har för år 1948 fastställts till 2 500. Det har alltså, herr talman, tillkommit 1 000 nya hemvårdarinnor under denna tid, och därför anser jag, att departementschefen har haft mycket starka skäl för att ändra sin ståndpunkt. Arbetsbördan har ökat för denna hemhjälpkonsulent och likaså ansvaret, och man bör då behandla henne på samma sätt som man behandlar andra befattningshavare i statens tjänst i dylika fall.

Men därtill kommer en helt ny omständighet, som inte var känd för statsutskottets tredje avdelning, när vi togo ståndpunkt till denna fråga. Kungl. Maj:t har nämligen framlagt en proposition, nr 135, där det äskas anslag av riksdagen för den sociala hemhjälpverksamheten,

Anslag till socialstyrelsen.

och detta förslag innebär att antalet hemvårdarinnor för kalenderåret 1949 kommer att uppgå till 2 800, d. v. s. en ytterligare ökning med 300. Dessutom ifrågasättes i propositionen en komplettering av den sociala hemhjälpn med annan arbetskraft, som är avsedd att biträda husmodern, samt vidare ambulera-
nde hemvårdarinnor. Departementschefen säger om detta i propositionen nr 135 följande: »Den av utredningen för hem- och familjefrågor föreslagna försöksverksamheten med komplettering av sociala hemhjälpn med annan arbetskraft avsedd att biträda husmodern, finner jag vara av stort intresse. Jag förutsätter att de kommuner, där behov av sådan utbyggnad finnes, utan större svårigheter böra kunna ordna försöksverksamhet med kompletterande social hemhjälp. Frågan huruvida statsbidrag bör utgå även till denna gren av den sociala hemhjälpn torde dock böra anstå tills vidare.» Av detta framgår tydligt, att även denna verksamhet nog får följas av socialstyrelsen, närmast då av den befattningshavare som handhar denna verksamhet, för att man skall kunna få en objektiv bedömning av frågan, huruvida statsbidrag bör utgå eller inte till den verksamhet, som kommunerna nu avses sätta i gång för att liksom experimentera sig fram till en lämplig lösning.

Vidare säger departementschefen: »Socialstyrelsen har vidare förordat försöksverksamhet med ambulera-
nde hemvårdarinnor. Jag förordar, att statsbidrag må få utgå till sådan försöksverksamhet i den utsträckning som socialstyrelsen föreslagit. Frågan om huvudmannskapet torde böra överlämnas åt socialstyrelsen och vederbörande landsting att lösa.» Även här föreligger en ny arbetsuppgift för denna hemhjälpkonsulent, en arbetsuppgift som icke alls har åberopats i femte huvudtiteln och som inte heller varit känd för statsutskottets tredje avdelning. Detta vill jag här framhålla såsom ett ytterligare skäl, varför kam-
maren bör följa reservationen.

Jag brukar ju inte, såsom kammar-
ens ledamöter kanske erinra sig, höra till dem som påyrka lönegradsuppflyttning-

ar för olika befattningshavare. Men i detta fall anser jag att man inte kan komma förbi önskemålet om en uppflyttning. Jag är tämligen övertygad om att det är mer än en av kammar-
ens ledamöter som i ett fall sådant som detta resonerar på samma sätt som den utskottskamrat, som, då vi behandlade detta ärende, viskade i mitt öra: »Jag skulle väl kunna rösta med dig, om jag vore övertygad om att den här hemhjälp-
konsulenten kunde arbeta mera, om hon blir uppflyttad till Ce 27, än hon gör nu, när hon står i Ce 24.» Detta är ju en gen-
väg när man skall ta ställning till en lönefråga som denna. Men nu är det ju ändå så, ärade kammarledamöter, att det utslagsgivande för lönegradsplaceringen i hög grad måste vara och alltid har varit respektive tjänsters omfattning och det därmed förenade ansvaret. Man kan då inte komma till något annat resultat än att det är både billigt och rättvist, om kammar-
aren följer reservationen och därmed också biträder Kungl. Maj:ts förslag.

Slutligen vill jag erinra om att denna hemhjälpverksamhet, såsom alla veta vilka under senare år ha sysslat med den sociala vården, är praktiskt taget den enda del av det sociala reformprogrammet, som har kunnat utformas enligt de uppgjorda ritningarna. Allt det andra har av olika anledningar stoppats upp, men hemhjälpverksamheten har kunnat utvidgas precis i enlighet med statsmakternas beslut. Och ingen, som i landstingen och kommunerna kommit i kontakt med denna verksamhet, kan ha undgått att märka i hur hög grad den är befriad, ja, jag skulle vilja säga befriande fri från onödiga byråkratiska påhäng. Man tar enkelt och praktiskt på frågorna.

Nu vill jag inte säga, att förtjänsten av att verksamheten kunnat fortgå och utvecklas på detta glädjande sätt eller att den fått en sådan utomordentlig praktisk utformning helt skall tillskrivas denna befattningshavare i socialstyrelsen, men jag vågar tro, att hon i en icke ringa grad har medverkat till detta.

Då jag har den uppfattningen, att rätt-

Anslag till socialstyrelsen.

vise- och billighetssynpunkter skulle åsidosättas på ett vis, som jag inte kan finna vara riktigt, om riksdagen och i första hand denna kammare biträda utskottsmajoritetens förslag, vill jag, herr talman, yrka bifall till den av herr Oscar Olsson m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr MANNERSKANTZ: Herr talman! Min ärade vän på statsutskottets tredje avdelning har här velat göra gällande, att om man bifölle utskottsförslaget, skulle man göra sig skyldig till någonting mot rättvisa och billighet stridande. Jag tror att det är ett överord av betydande mått. Ett sådant yttrande måste ju innebära att man påstår, att också statens lönenämnd skulle göra sig skyldig till någonting sådant. Förutom statskontoret — som man ju kanske ofta tycker går hårt fram — har nämligen också statens lönenämnd motsatt sig att man nu skulle genomföra den här ifrågakarande lönegradsuppflyttningen. Jag tror inte man kan beskylla statens lönenämnd för att vilja gå hårt fram, utan nämnden är just inriktad på att göra jämförelser mellan lönegradsättningen för olika befattningshavare. Jag utgår därför ifrån att statens lönenämnd är ett ganska gott stöd när man påstår, att placeringen i Ce 24 f. n. är den riktiga för denna befattningshavare.

Ett av herr Gustaf Karlssons huvudsakliga skäl för uppflyttningsyrkandet var, att antalet hemvårdarinnor har ökats så kraftigt, men härigenom uppkommer ju ingen annan förändring för denna hemhjälpkonsulent än att kvantiteten av själva rutinarbetet ökas. För att avlasta detta arbete från henne får hon emellertid nu en ny amanuens, som kommer att sköta den formella och kamerala granskningen. Någon högre kvalitet på det arbete, som utföres av hemhjälpkonsulenten, blir det däremot inte fråga om. Svårigheten att bedöma, om den eller den kommunen skall få statsbidrag, blir knappast större, därför att antalet hemvårdarinnor växer.

Detta påstående bestyrkes också av att

det faktiskt, reellt sett är landstingen som granska, att kommunernas ansökningar om statsbidrag till hemvårdarinnor äro riktigt grundade. Strängt taget behövs det knappast någon central granskning alls, ty landstingen ha en sådan ställning, att de utan tvivel kunna anses vara nog ansvarskännande för att klara den saken, om så vore alldeles på egen hand. Landstingen äro dessutom delaktiga i kostnaderna för dessa hemvårdarinnor. För varje hemvårdarinna skola ju landstingen betala, jag tror det är 700 kronor årligen, och när de själva få betala en så stor del av kostnaderna, är det helt naturligt att de ha intresse av att det inte inom deras område tillsättes någon hemvårdarinna, som inte kan göra skäl för sig.

Sedan sade herr Gustaf Karlsson någonting, som jag egentligen tyckte var väldigt roligt, nämligen att detta område är praktiskt taget det enda inom socialvården, där ett beslut av statsmakterna har kunnat föras ut i levande livet någorlunda efter ritningarna. Detta är ju sant, och det är sant även därför att statsmakterna på en mängd andra områden ha beslutat reformer i en sådan takt, att man redan från början har kunnat säga att det av praktiska och personella skäl skulle vara nästan omöjligt att genomföra dem planenligt. Men herr Gustaf Karlsson har genom sitt påpekande ganska effektivt motbevisat sig själv, ty trots placeringen i lönegrad Ce 24 av denna hemhjälpkonsulent har man ju lyckats genomföra denna sociala anordning på ett mycket tillfredsställande sätt. Därför behöver jag inte hålla på så länge till med att motbevisa herr Gustaf Karlsson.

Vi ha inom avdelningen och statsutskottets majoritet ansett, att man bör vara försiktig och inte utan verkliga skäl gå emot statens lönenämnds yttranden om de olika lönegradsplaceringarna. Och då vi inte ha funnit att sådana skäl föreligga i detta fall, ha vi ansett oss bäst tjäna den kontinuitet i statsförvaltningen, som statsutskottet bör vara ansvarigt för, genom att följa statens lönenämnd.

Anslag till socialstyrelsen.

På dessa grunder ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Fröken OSVALD: Herr talman! Jag ber att till alla delar få instämna med herr Gustaf Karlsson i vad han här sagt om hemhjälpkonsulenten.

Såsom ledamot av socialstyrelsens nämnd för den sociala hemhjälpverksamheten kan jag vitsorda vad hemhjälpkonsulenten betydtt för hela utvecklingen av hemhjälpverksamheten. Jag var också en av ledamöterna i befolkningsutredningens delegation för hem- och familjfrågor, som hade att utarbeta betänkandet om den sociala hemhjälpverksamheten, och jag kan intyga att den plan, som befolkningsutredningen på sin tid utarbetade, till alla delar har kunnat genomföras i praktiken, i stor utsträckning tack vare den hemhjälpkonsulent, som inom socialstyrelsen handhaft denna uppgift.

Också från en annan synpunkt kan jag vitsorda hemhjälpkonsulentens insats i detta fall. Det har gällt att skaffa fram hemvårdarinnor i så stor mängd som planen utvisade att vi kunde få statsbidrag till. Om inte hemhjälpkonsulenten med sin otroliga energi, sin framåtanda och sin fantasi att finna utvägar hade tagit kontakt med och fått till stånd ett samarbete med olika typer av skolor, skulle vi aldrig ha fått fram det stora antal hemvårdarinnor vi nu ha. Under detta år kommer ju antalet hemvårdarinnor att stiga till 2 500, och när statsbidrag på sin tid beviljades och år 1944 började utdelas, hade vi ungefär 500 hemvårdarinnor.

Vi äro väl alla överens om att den sociala hemhjälpverksamheten hör till de sociala reformer på senare år, som mest varit till välsignelse. Hemhjälpverksamheten omfattas med det största intresse av alla lager inom vårt folk, och den mötes med ofantligt stor tacksamhet från de hem, som bli hjälpta. Utan en sådan person i ledningen som denna hemhjälpkonsulent hade verksamheten aldrig kommit att utvecklas på det utmärk-

ta sätt som fallet blivit. Hon har ett mycket stort ansvar och en mycket stor arbetsbörda, som hon klarar på ett utmärkt sätt. Överallt hör man talas om, när man kommer ut i landet, på vilket charmfullt och föga byråkratiskt sätt hon handhar sin verksamhet och hur lätt hon får kontakt med och samarbetar med människor. Man skulle kunna hålla på länge med att tala om hennes förtjänster.

För mig har det länge varit en anledning till stor förvåning, att hemhjälpkonsulenten har varit placerad i en så låg löneklass. Statsmakterna ha ju ändå möjlighet att genom lönegradsplaceringen visa, om man uppskattar en människa eller inte. Jag tror att något av det värsta som för närvarande kunde hända den sociala hemhjälpverksamheten skulle vara, ifall den nuvarande hemhjälpkonsulenten lämnade sitt arbete. Det skulle vålla ett avbräck i hemhjälpverksamheten, som den inte skulle tåla vid. Och jag tror inte att det vid nu rådande knapphet på arbetskraft skulle bli så lätt att driva upp en efterträdare av hennes kapacitet.

Med anledning av vad jag här har sagt vill jag alltså, herr talman, yrka bifall till reservationen.

Fröken ANDERSSON: Herr talman! Herr Mannerskantz hänvisade till statskontoret och statens lönenämnd, som ju utskottsmajoriteten i detta fall har följt. Statskontoret ansåg han visst inte vara så mycket att stödja sig på, och för säkerhets skull hänvisade han därför speciellt till lönenämnden.

Nu säger utskottet i sitt yttrande, att med ett slutligt ställningstagande till uppflyttningen bör ytterligare anstå, men så vitt jag kan finna har man inte anfört någon som helst saklig motiveering. Redan i detta uttalande ligger emellertid en förhoppning om att man i framtiden kan ändra sig, och då förstår jag inte vad som skall ske utöver vad som redan har skett, för att man skall ändra sin inställning till denna fråga. Såsom herr Karlsson redan

Anslag till socialstyrelsen.

nämnt, har ju Kungl. Maj:t gått mycket hårt fram mot socialstyrelsens äskanden, men på denna punkt och jag tror ännu en har Kungl. Maj:t funnit det rätt och rimligt att föreslå en höjning.

Det har redan nämnts — jag skall inte ta upp tiden med att närmare ingå därpå — att denna verksamhet har utvecklats mycket starkt och att detta medfört ökat ansvar och ökad arbetsbörda för hemhjälpkonsulenten. Nu säger visserligen herr Mannerskantz, att verksamheten har utvecklats, trots att vederbörande har varit placerad i lönegrad Ce 24. Det ligger någonting i det, men jag tycker inte, att betraktelsesättet är riktigt. Jag anser nämligen, att en person bör avlönas efter det ansvar och den arbetsbörda vederbörande har. Ökas nu — såsom här — båda dessa faktorer, är det motiverat med en uppflyttning till högre lönegrad. Jag tycker, att saken i och för sig är så rättfärdig, att man inte alls behöver ta till några sådana skrämnskott som att vederbörande kanske ger sig i väg från befattningen, om den inte flyttas upp. Risken finns naturligtvis. Men jag vill anknyta till vad fröken Osvald sade om att vederbörande är synnerligen intresserad av och hänförd för sin uppgift, vilket också resultatet av hennes arbete har visat. Jag tror därför, att hon även i fortsättningen kommer att göra sitt bästa, men jag anser att just detta faktum motiverar, att riksdagen följer Kungl. Maj:t på denna punkt.

Socialstyrelsen har mycket kraftigt betonat, att denna befattningshavare i stor utsträckning äger att självständigt representera styrelsen och på egen hand ta ställning i viktiga ärenden. Drar man här paralleller med andra befattningshavare i liknande ställning, tror jag man finner, att just denna person i ovanligt hög grad har en självständig och krävande ställning.

Herr talman! Jag skall inte ta upp tiden längre. Men då jag anser, att sakliga skäl tala för en uppflyttning här, yrkar jag bifall till reservationen, d. v. s. till Kungl. Maj:ts förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Oscar Olsson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmanen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Karlsson, Gustaf*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Oscar Olsson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 62.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 4—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkterna 8—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 28.**Anslag till fria resor för barn m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Fria resor för barn för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 5 500 000 kronor och till Bidrag till husmoderssemestern för samma budgetår ett förslagsanslag av 1 900 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevärande förslag hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Wahlund* och fru *Svenson* (I: 53) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson* i Mysinge m. fl. (II: 87),

dels ock en inom andra kammaren av fru *Linderot* m. fl. väckt motion (II: 86).

I motionerna hade yrkats, att medelsanvisningen till stipendier för underlåtande av husmoderssemestern skulle höjas från av Kungl. Maj:t föreslagna 600 000 kronor till 1 000 000 kronor och anslaget därför anvisas med ett belopp av 2 300 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte för budgetåret 1948/49 anvisa

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till Fria resor för barn ett förslagsanslag av 5 500 000 kronor;

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 53 och II: 87 samt II: 86 till Bidrag till husmoderssemestern ett förslagsanslag av 2 100 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Johan Bernhard Johansson*, *Mannerskantz* och *Heiding*, fröken *Andersson* samt herrar *Gustav Emil Andersson*, *Ohlson*, *Falla*, *Rubbestad*, *Holmström* och *Johansson* i Mysinge, vilka ansett dels att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, dels ock att utskottet bort hemställa, att

Anslag till fria resor för barn m. m.

riksdagen måtte för budgetåret 1948/49 anvisa

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till Fria resor för barn ett förslagsanslag av 5 300 000 kronor;

b) i anledning — — — 2 100 000 kronor.

Herr *MANNERSKANTZ*: Herr talman! Utskottet har under denna punkt slagit samman två punkter i huvudtiteln, nämligen anslag till fria resor för barn och bidrag till husmoderssemestern. Anledningen till detta är att vi funnit, att de höra ihop. De ingripa i varandras områden högst avsevärt, och dessutom är det i stor utsträckning samma sorts personer som få del av anslagen. Inom både avdelningen och utskottet ha vi varit alldeles eniga om att anslaget till husmoderssemestern borde höjas något, så att det vore möjligt att ge semesterstipendier åt alla de husmödrar, som söka sådana. Anslaget har ju varit obetecknat; när husmödrarna i de olika länen ställt sig i kö för att få semesterstipendier, kunna pengarna alltså plötsligt ha tagit slut, och så har slumpen fått avgöra, vilka som skulle komma i åtnjutande av dem. Därför ha vi inom utskottet varit eniga om att höja anslaget till husmoderssemestern med 200 000 kronor.

Sedan har det varit svårare att nå enighet om att man borde begränsa utgifterna på det andra området — de fria resorna för barn — så att man inte sammanlagt belastade femte huvudtiteln mer än vad Kungl. Maj:t har föreslagit. Då ha reservanterna menat, att det finns möjligheter att ändra bestämmelserna om de fria resorna för barn, så att man där kunde få en utgiftsminskning. Det är därför som vi ha föreslagit, att ett 200 000 kronor lägre anslag skulle upptagas för fria resor för barn. Men för att minskningen skall få någon reell betydelse och inte bara vara ett camouflage ha vi menat, att man nu borde sätta ned den ressträcka, för vilken statsbidrag utgår, från 60 mil till 40 mil, utom när det gäller de fyra nordligaste

Anslag till fria resor för barn m. m.

länen, och dessutom återgå till vad som tidigare tillämpats, nämligen att barn med rättighet att ha vårdare eller vårdarinna med sig inte få vara äldre än åtta år i stället för — såsom det varit de senaste åren — tio år. Tiderna ha ju blivit sådana, att man måste vidta vissa restriktioner. Då ha vi tyckt, att fixerandet av fyrtiomilsgränsen är en mindre hårt verkande restriktion än många andra, eftersom man ju genom en resa på 40 mil faktiskt kan komma mycket långt inom södra och mellersta Sverige. Risken för att vederbörande inte skulle kunna fara dit de vilja är inte stor, ty det är bara för överskjutande väglängd som de själva få betala hela resekostnaden — de få fortfarande bidrag för de första 40 milen. Det kan aldrig röra sig om så stora summor, och med den inkomstutveckling som skett här i landet tycker jag inte, att inskränkningen kan medföra någon större olägenhet.

Detsamma gäller barnens ålder. Åtta år kan vara en lämpligare ålder, när man ändå måste införa några restriktioner — det är ju ur alla synpunkter önskligt, att staten nu ger ut så litet pengar som möjligt. Vidare äro statens järnvägar under sommartid så belastade, att det nästan är en pina för de semesterresande som färdas på tågen. När man vet, hur det under de värsta semesterveckorna ser ut på järnvägsstationer och i järnvägsagnar, måste man säga, att det snarare är en tung börda än ett nöje att färdas på järnväg. Det är därför inte alls olägligt, om man gör något för att minska anhopningen på järnvägarna just under sommarhalvåret.

Av dessa skäl tycka vi, att det rimmar med den allmänna utvecklingen, att man, om man ökar en post, försöker minska utgifterna på ett annat håll. Då man har kunnat göra det på ett sätt, som så föga ingriper i förutvarande förhållanden, ha vi ansett oss böra förorda detta, och det har tagit sig uttryck i den reservation, som finnes fogad till denna punkt och till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! Jag vill endast bekräfta den redogörelse, som herr Mannerskantz har lämnat för såväl utskottsmajoritetens som reservanternas uppfattning om värdet av husmoderssemestern och de fria resorna för barn. Det rådde, såsom herr Mannerskantz säger, en rörande enighet om att eftersom anslaget till semesterstipendier åt husmödrarna visat sig vara för lågt, skulle beloppet ökas, men vi vågade inte höja det med mer än 200 000 kronor.

Men sedan skiljer sig utskottets ståndpunkt från reservanternas. Reservanterna äro ju angelägna om att vi omedelbart skola få täckning för dessa 200 000 kronor, under det att utskottet rekommenderar Kungl. Maj:t att pröva, hurvida man inte i fråga om resorna skulle kunna framdeles införa vissa restriktioner. Utskottsmajoriteten vill med andra ord inte godtyckligt dra en gräns, inom vilken man kan få bidrag till resor, utan hemställer, att Kungl. Maj:t skall undersöka denna sak och framlägga förslag om möjligheterna att göra besparingar.

Herr Mannerskantz underströk mycket starkt, att det här ovillkorligen gällde att inte sammanlagt öka anslagen. Men vi anse, att detta belopp — som alltså skall användas för stipendier till husmödrar, så att de skola få komma bort och vila sig i tio dagar eller kanske två veckor — är av den naturen, att det inte gärna kan verka inflationsbefrämjande på något sätt. Vi tro fastmera, att man här kanske rent av, om man ser verksamheten i dess stora sammanhang, skall kunna spara på andra områden, och vi tro inte, att det är någon större risk att bevilja dessa 200 000 kronor, som vi yrka på utöver Kungl. Maj:ts förslag.

I fråga om de fria resorna för barnen råder det kanske delade meningar, hurvida denna verksamhet är lika gagnarrik som den egentliga husmoderssemesterverksamheten. Vi ville inte gå in på någon närmare granskning därav och hade inte möjlighet därtill heller. Vi infordrade dock vissa uppgifter, som äro redo-

Anslag till fria resor för barn m. m.

visade i utskottets utlåtande på s. 14 och som jag inte här behöver ta upp tiden med.

Vad jag här ville framhålla, herr talman, var närmast att utskottsmajoriteten är av den bestämda meningen, att riksdagen kan bevilja dessa 200 000 kronor utan att man behöver befara någon som helst inflationsbefrämjande tendens. Därför yrkar jag bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Fru SJÖSTRÖM-BENGTSSON: Herr talman! Utskottet påpekar, att anslaget till fria resor inte bara är till nytta för barnen, utan också innebär rekreationsmöjligheter för mödrarna, som i de allra flesta fall äro de vårdare, som följa med barnen. Om man, såsom reservanterna här föreslagit, sänker den åldersgräns, vid vilken barn anses vara i behov av vårdare, till åtta år, skulle man nå två inte önskvärda resultat.

För det första skulle en hel del barn mellan åtta och tio år inte alls få resa någonstans under sommaren. Vi skola komma ihåg, att även om en del åttaåringar äro så manhaftiga, att de kunna våga sig ut och resa på egen hand, äro dock de allra flesta åttaåringar ganska blyga och försagda, när de överlämnas åt sig själva, för att inte tala om den oro som föräldrarna måste känna för barnen, då dessa skickas ut på i en del fall ganska långa resor. Den oron är naturligtvis större, då det blir fråga om tåg-ombyten eller byten till bussar och andra komplikationer. Risker att barnet inte klarar sig kan i synnerhet för modern te sig så stor, att hon hellre behåller barnet hemma än hon tar risken.

Ett annat icke önskvärt resultat skulle bli, att många mödrar till barn mellan åtta och tio år skulle gå miste om den stimulans och den vila, som en resa och en tids bortovaro från hemmet ändå ge.

Inte heller förslaget om inskränkning av den väglängd, för vilken resan är avgiftsfri, anser jag välbetänkt. Ofta är det ju fråga om att barnet skall placeras hos släkt eller vänner till familjen. Med den rörlighet, som präglar befolkningen,

är det en mycket stor del av invånarna åtminstone i storstäderna, som har sin släkt eller sina vänner på ett betydligt större avstånd än 40 mil från den ort, där de själva bo. En begränsning av bidraget till att gälla de första 40 milen skulle försvåra och i många fall omöjliggöra barnets lantvistelse.

Jag skulle i detta sammanhang vilja säga — ehuru det inte precis hör hit — att för stadsbarnens del är det inte bara fråga om en fysisk återhämtning, utan det är också av stor betydelse för dem att lära känna de livsförhållanden, som varit deras föräldrars eller deras far- och morföräldrars. En sådan känedom kan man tänka sig kommer att sedermera skapa förståelse för olika levnadsförhållanden, betingade av olika bostadsorter.

Till sist skulle jag vilja framhålla — fastän det kanske inte heller hör hit — att just nu, då vi skymta prisförhöjningar på så gott som alla oundgängligen nödvändiga livsmedel, vilket kommer att medföra stora bekymmer för alla familjer och i synnerhet barnfamiljerna, vore det enligt min mening i högsta grad oklokt att inskränka på en fördel, som dock visat sig så välsignelsebringande för såväl mödrar som barn.

Med vad jag nu har sagt vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet MÖLLER: Herr talman! Det är mycket svårt att säga, vilketdera av dessa två anslag som ur husmoderssemesterssynpunkt är det viktigaste. Det visar sig nämligen, att över 40 000 husmödrar ha fått lantvistelse omkring en månad, därför att de fått följa med sina barn som vårdare. Jag bara konstaterar detta faktum. Men frågan är väl, huruvida inte anslaget för barnresorna är minst lika viktigt ur husmoderssemesterssynpunkt som anslaget under b). Det gör, att jag har mycket svårt att följa reservanternas resonemang på denna punkt. I varje fall bör man väl kunna vänta, så att man kan undersöka, huruvida inte reservanternas förslag får konsekvenser, som man inte

Anslag till fria resor för barn m. m.

är villig att ta. Utskottet önskar ju, att man skall se efter, vilka konsekvenserna skulle bli, innan man fastställer dels en minskning av väglängden och dels en minskning av den ålder, intill vilken barnen skola vara berättigade till fria resor. Jag tror såsom den föregående ärade talaren, att mödrarna inte gärna på egen hand släppa ut barn som äro under tio år — härför tala ju alla psykologiska skäl. Gränsen åtta år är därför tämligen godtyckligt vald. Det är visserligen tioårsgränsen också, men den ger i varje fall något större möjligheter än åttaårsgränsen.

Därför är det rimligt, att man, såsom utskottet säger, låter Kungl. Maj:t taga frågan under övervägande och inte, såsom reservanterna förorda, nu fattar ett definitivt beslut. För min del hoppas jag, att kammarerna skall följa utskottet.

Herr ANDERSON, GUSTAF IWAR: Herr talman! Jag har inte haft tillfälle att delta i utskottsbehandlingen av detta ärende. Jag ber därför att få deklarerat, att jag, om jag hade deltagit däri, hade anslutit mig till majoritetens förslag.

Men dessutom skulle jag vilja framföra en önskan om att en sak, som jag tidigare under åren har pläderat för, tas upp till omprövning. Det gäller anordnandet av gruppresor. Om man införde sådana, skulle man kunna nedbringa kostnaderna avsevärt. Vad som jag en smula reagerat emot i den av utskottet lämnade redogörelsen är att som vårdare ha medföljt ca 5 000 personer, som icke äro mödrar. Ordnade man gruppresor, särskilt ifrån de större orterna, skulle detta mycket höga antal kunna kraftigt reduceras, och det innebure heller ingen nämnvärd nackdel för barnen, utan snarare en fördel. Jag ber att få begagna tillfället, herr talman, att vädja till socialministern, att när nu grunderna skola omprövas — jag hoppas, att utskottsmajoriteten segrar — man då också såvitt möjligt beaktar, att det går att förbilliga transportererna genom att anordna gruppresor, i varje fall från de större platserna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr OHLON: Herr talman! Det är alldeles riktigt, såsom herr Karlsson i Munkedal sade, att detta inte är någon fråga av betydelse för den s. k. samhällsekonomiska balansen. Men vi lida i stället av en brist på ett annat område: vi ha för närvarande en högst betydande trafikorganisatorisk balans. Järnvägarna räcka inte till under sommarens högsäsong att transportera alla människor, som numera söka sig ut till sina sommarbostäder. Särskilt vi, som ha våra sommarställen utefter Bohusbanan, ha erfarenhet därav. Vid vissa tider på sommaren är det nästan omöjligt för oss, som ha ont om tid, att komma ut till våra boplatser och potatisland utefter denna bana. Även om man löser en andraklassbiljett, kan det hända, att man får nöja sig med att göra resan på en plattform, om man över huvud taget kommer med taget.

Nu har ju utskottet enhälligt tillstyrkt ytterligare 200 000 kronor till husmödrarnas resor. Reservanterna ha då ansett, att man för att förhindra en alltför hög resefrekvens, som i själva verket skulle motverka dessa resors syfte, borde försöka åvägbringa en inskränkning på ett annat område. Reservanternas förslag kan ha vissa olyckliga konsekvenser — det vill jag inte bestrida, men enda möjligheten för oss att komma med ett alternativ har varit detta.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas hemställan.

Herr SANDBERG: Herr talman! Jag skulle med anledning av den siste ärade talarens inlägg vilja hävda den uppfattningen, att man bör betrakta dessa barn och de vårdare, som skola följa med dem, såsom en särskilt gynnad part, då det gäller att bereda möjligheter till sommarvistelse. Jag har all vördnad och respekt för sommarställets betydelse och dem som bebo dessa, men jag tycker nog, att herr Ohlons argument i alla fall inte får väga så tungt, när nu de myn-

digheter, som ha hand om trafikapparaten i landet, skola försöka åstadkomma bästa möjliga balans mellan de olika intressena.

Jag skulle också, herr talman, med anledning av herr Iwar Andersons anförande för en stund sedan om ordnande av gruppresor vilja vädja till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet att inte ta alltför tungt och allvarligt på det uppslag som herr Iwar Anderson framförde. Jag tycker, att det har en viss tjusning och en viss charm, om en mamma kan få ta sin unge med sig och resa på egen hand utan att det blir alltför stram organisation över det hela. Därmed har jag givetvis inte underskattat betydelsen av en lämpligt avvägd rationalisering, i den mån en sådan nu går att genomföra.

Herr ANDERSON, GUSTAF IWAR: Herr talman! Jag ber endast att få säga, att jag talade närmast om de 5 000 icke-mödrar, som ha medföljt som vårdare.

I övrigt kan det måhända icke vara förmätet av mig att säga, att jag under en lång följd av år i egenskap av biljettör haft att göra med sådana här resor bland annat för Frälsningsarmén, som anordnat sådana här gruppresor och skött saken utomordentligt väl.

Jag vidhåller min vädjan till socialministern, att även denna form av resor måtte beaktas.

Herr MANNERSKANTZ: Vi ha, herr talman, haft förmånen att på tredje avdelningen ha ett flertal damer med, och vi enades med dem om att i valet mellan husmodersstipendier och dessa fria resor för barnen, där husmödrarna följa med som vårdare, är det för husmödrarna, åtminstone i de flesta fall, mera vilisamt och mera semesterlikt, när de få resa ensamma. Då de skola ha barnskaran med sig, ha de ju ständigt samma bestyr med dem som de ha under den återstående delen av året. Det ansågs av detta och andra skäl, att om man vill gynna husmödrarna, bör man lägga tyngdpunkten på husmodersstipendier-

Anslag till fria resor för barn m. m.

na. Jag tycker också att detta bekräfstas, när man talat med husmödrar, som varit på semesterhem eller semesterkolonier ensamma; det är åtminstone min erfarenhet från samtal med sådana husmödrar, att de säga, att det är väldigt skönt att slippa detta dagliga besvär med och ansvar för barnen. Den stora svårigheten är att skaffa en fullgod ersättare, som kan sköta hemmet och särskilt barnen, men kan man bara ordna det så, att husmödrarna kunna känna sig lugna i det avseendet, är det säkerligen det bästa för deras räkning, om de kunna fara ensamma och icke behöva ha barnen med sig. Sedan är det kanske lättare att ordna med sommarvistelse för barnen genom gruppresor eller på andra sätt, och det gör man ju också i stor utsträckning.

Jag tror därför att man går i rätt riktning, om man lägger tyngdpunkten mera på husmoderssemestrarna än på de fria resorna för barnen.

Herr LUNDQVIST: Här ha under debatten bland annat framhävts de svårigheter, som järnvägarna för närvarande ha att klara av trafiken under högsommarmånaderna, och att man skulle ta hänsyn till dem. Alla känna ju väl till dessa svårigheter, och järnvägsledningen har redan mycket tydligt sagt ifrån, att så länge statsmakterna icke ha hjälpt oss att få den ökade rullande materiel som behövs för att klara av den ökade trafiken, går det inte att på ett tillfredsställande sätt tillmötesgå allmänhetens olika krav.

Nu har någon här — jag tror det var herr Sandberg — sagt, att man skall betrakta dessa barnresor såsom berättigade till en särskild förmånsställning. Jag kan förstå det resonemanget, men är det någon som har tänkt sig in i konsekvenserna av ett sådant ställningstagande? Det måste, såvitt jag förstår, betyda, att de vanliga resorna skulle ransoneras, men är det någon här i kammaren, som är beredd att till det omfattande ransoneringssystem vi redan ha också införa ransonering på resorna? Jag tror inte det är någon som vill göra det.

Anslag till förebyggande av invaliditet m. m.

Jag skall inte yttra mig här om huruvida det kan vara lämpligt att sänka den åldersgräns för barnen, som det här är fråga om, från tio till åtta år. Jag kan förstå att en del personer känna sig i viss mån bekymrade inför ett sådant förslag, särskilt när resorna skola ske under en sådan väldig trafik som det är under högsommaren. Men tvekan att gå med på en sänkning av avståndet från 600 till 400 kilometer har jag synnerligen svårt att förstå. Om man över huvud taget vill göra någonting i den riktning som man här särskilt från reservanternas sida talat för, så är väl detta en åtgärd, som utan risk kan vidtagas. Jag skulle för min del vilja hemställa till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet, att, om statsutskottets yrkande går igenom, vid de överväganden, som göras inom departementet i dessa frågor, alldeles särskild uppmärksamhet ägnas just åt den punkten.

Jag tror nog också att man kan återgå till gruppresor i något större utsträckning, utan att detta blir till något men. Det är nog litet slöseri att det skall följa med en vårdare för varje barnunge. Det går i detta fall lika väl som i många andra att låta en vårdare taga hand om åtminstone 8—10 stycken. På det sättet sparar man både utrymme och pengar, och båda delarna torde vara av värde i nuvarande situation.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mannerskantz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 88;

Nej — 39.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 29—43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 44.**Anslag till förebyggande av invaliditet m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 7 550 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevärande förslag hade utskottet till behandling förehaft

dels en inom andra kammaren av herr *Adolfsson* m. fl. väckt motion (II: 94);

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Andersson* och herr *Löthner* (I: 173) och den andra inom andra kammaren av fru *Ewerlöf* och herr *Hagård*

Anslag till förebyggande av invaliditet m. m.

(II:276), vari hemställts, att riksdagen måtte under elfte huvudtiteln, punkt 62, såsom Bidrag till anskaffande och drift av hörapparater anvisa ett anslag av 35 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II:94 till Åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 7 550 000 kronor;

b) i anledning av motionerna I:173 och II:276 uttala, att av nämnda anslag borde såsom hittills utgå bidrag till anskaffande och drift av hörapparater.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat:

»Erinras må, att Kungl. Maj:t ansett annan verksamhet än den individuella under förevarande anslag böra under rådande förhållanden tills vidare inskränkas. För ändamålet beräknas sålunda 200 000 kronor mot 350 000 kronor för innevarande budgetår. Från sistnämnda belopp har utgått ett bidrag av 10 000 kronor till Hörselfrämjandet för anskaffande och drift av hörapparater. Vidare har förra årets riksdag i anledning av motioner genom särskilda anslag beviljat ytterligare 25 000 kronor för samma ändamål. Sistnämnda anslag har i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln föreslagits skola för nästa budgetår anvisas med oförändrat belopp. I de nämnda motionerna I:173 och II:276 har emellertid yrkats, att anslaget skall höjas med 10 000 kronor till 35 000 kronor under återopande av att bidraget på 10 000 kronor från pensionsstyrelsen enligt meddelande från styrelsen skulle komma att indragas.

Det detta budgetår utgående beloppet på inalles 35 000 kronor till bidrag för anskaffande och drift av hörapparater är utan tvivel knappt i förhållande till det behov som föreligger. Även om det i rådande läge ej kan förstärkas, delar utskottet dock motionärernas uppfattning, att det ej bör minskas. Då utredning pågår av de hörseldefektas problem, torde

den understödjande verksamheten i förevarande avseende böra fortgå efter oförändrade grunder under nästa budgetår. Motionerna synas böra på det sätt bifallas, att bidrag på 10 000 kronor bör liksom hittills utgå från förevarande anslag av det för annan verksamhet än den individuella avsedda beloppet.»

Fröken ANDERSSON: Herr talman! Här föreligger en motion rörande anslag till anskaffande och drift av hörapparater, något som vi motionärer hänfört till en punkt i elfte huvudtiteln men som utskottet tagit upp i detta sammanhang. Vi ha yrkat på ett anslag på 35 000 kronor till denna verksamhet, men vad det i dag gäller är de 10 000 kronor som tidigare ha utgått på femte huvudtitelns anslag, och sedermera kommer på elfte huvudtiteln Kungl. Maj:ts förslag om ett anslag på 25 000 kronor, som jag hoppas kommer att bifallas.

Anledningen till att motionen väcktes var, att pensionsstyrelsen meddelat, att de 10 000 kronor, som tidigare utgått däriifrån, skulle indragas. Nu säger utskottet med full rätt, att det belopp på 35 000 kronor, som det hela rör sig om, utan tvivel är knappt i förhållande till det behov som föreligger. Emellertid har utskottet, med hänvisning till att det pågår en utredning, som begärts av förra årets riksdag, icke ansett sig kunna taga under övervägande ett högre anslag. Vi ha nämligen i motionens motivering ifrågasatt, att man skulle bevilja de 100 000 kronor som centralstyrelsen för Hörselfrämjandet begärt, en begäran som kraftigt tillstyrkts av pensionsstyrelsen.

Emellertid kan man säga att motionen i sak bifallits, i det att utskottet anser att dessa 10 000 kronor under den förevarande punkten i fortsättningen som hittills skola utgå, och jag vet väl, herr talman, att det icke är vanligt, att en motionär, som fått sitt yrkande bifallet, tar till orda i saken, men denna fråga befinner sig i ett så utomordentligt prekärt läge, att jag har ansett mig böra få till protokollet anteck-

Anslag till förebyggande av invaliditet m. m.

nade vissa synpunkter, som kanske kunna i någon mån ge saken en stöt framåt.

För att ge en antydning om verksamheten vill jag då först nämna de direktiv som riksdagen förra året har givit för anslaget till hörapparater. Det betonas där, att bidrag må utgå till person, som av öronläkare förklaras vara för sitt arbete i behov av hörapparat och vilken med hänsyn till sin ekonomiska ställning kan antagas icke vara i stånd att utan bidrag förskaffa sig sådan apparat. Vidare må bidrag i regel utgå med högst två tredjedelar av kostnaden för anskaffande av sådan apparat — kostnaden är i genomsnitt cirka 400 kronor — och bidrag till kostnaderna för drift av hörapparat må utgå med högst 100 kronor för år. Nu är det så, att driftkostnaderna för en sådan här apparat äro ganska höga — jag tror det är ungefär 120 kronor för år, som vederbörande i regel får svara för själv.

I riksdagens skrivelse framhölls vidare, att icke endast yrkesarbetande utan även andra, t. ex. husmödrar, skola kunna erhålla bidrag ifrån detta anslag. Tidigare har det ju varit så, att det anslag, som kommit från pensionsstyrelsen, icke har kunnat utgå till husmödrar, och det är ju ganska anmärkningsvärt, att en husmoder, som kanske har en rad barn att taga hand om och utför arbete i hemmet, tidigare icke har kunnat få hjälp ifrån statsanslaget till anskaffande av en sådan här nödvändig apparat. Jag antecknar med glädje, att detta förhållande förra året ändrats, så att från det anslag på elfte huvudtiteln, som jag nämnde om, nu kan utgå hjälp även till husmödrar, och det ingår i den sittande utredningens direktiv att utreda även den saken.

Om man ser på medlens fördelning, framgår det klart, att det sannerligen icke varit några välsituerade personer som fått bidrag. Man får vidare en klar bild av att anslaget är till den grad för litet, att det är mycket anmärkningsvärt. De 35 000 kronor, som alltså stått till förfogande, ha fördelats på 204 per-

soner, av vilka endast 16 voro över 60 år, och ingen person över 67 års ålder har erhållit bidrag från statsanslag. Den enligt debetsedel taxerade inkomsten har i medeltal gått upp till 1 800 kronor. Bidragen ha således måst begränsas till personer ganska långt ned på inkomstskalan. Vidare — och det är ganska anmärkningsvärt — har endast i två fall riksdagens direktiv om bidrag upp till två tredjedelar av kostnaderna kunnat följas; i övrigt ha i medeltal utgått anslag med mindre än halva priset på apparaten, och i intet fall har bidrag till driften av hörapparat kunnat beviljas.

Trots denna mycket, mycket stränga behovsprövning voro de statliga anslagen förbrukade redan efter 6 månader, och för närvarande ligger det cirka 50 ansökningar inne från förra året, som icke ha kunnat vinna bifall, trots att de uppfylla dessa mycket stränga krav som ha uppställts för bidraget.

Dessa medel skola ju användas för att möjliggöra att de döva kunna sättas in i produktionen — när det gäller husmödrar tar jag kanske uttrycket produktion i vidaste bemärkelse; syftet är ju där att de skola kunna sköta sitt hem och sina barn på lämpligt sätt. Det gäller en grupp av lågt räknat 70 000 människor — väl att märka fränsett dem som lida av ålderdomsdövhet.

Jag hade kanske en del ytterligare att tillägga, men jag skall inte ta upp tiden alltför länge. Jag kan naturligtvis förstå, att det är nödvändigt med en utredning om subventioneringsgrunder och närmare beräkning av medelsbehovet, men om man tränger litet närmare in i detta problem, är det ju ganska beklämmande, att det finns en utredning, som liksom sitter i vägen för en snar lösning av denna fråga. Jag har tagit litet reda på hur denna utredning arbetar, och jag måste erkänna att den, såvitt jag kan bedöma, har arbetat intensivt på att få fram resultat. Den har emellertid att ompånna hela detta stora fält, och det har därför icke varit möjligt för utredningen att komma fram med ett förslag på denna speciella

Anslag till social upplysningsfilm.

punkt redan nu, men jag tror att det skall komma ganska snart. Att märka är, att det här inte bara är fråga om en humanitär socialpolitisk åtgärd i vanlig mening, utan i eminent grad om en produktiv insats, ty det gäller, som nämnt, att göra dessa människor produktionsdugliga, så att de kunna gagna inte bara sig själva utan också samhället.

Herr talman! Jag står själv antecknad under utskottets utlåtande, och jag kan naturligtvis inte ställa något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan, men jag vädjar till herr statsrådet, att herr statsrådet snarast möjligt måtte se till, att denna fråga vinner det beaktande och får den lösning, som den utan tvivel är värd.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkterna 45—53.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 54.**Anslag till social upplysningsfilm.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Social upplysningsfilm för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Gustaf Elofsson* (I: 54) och den andra inom andra kammaren av herr *Pettersson* i Dahl m. fl. (II: 89), vari hemställt, att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag;

dels ock en inom andra kammaren av herr *von Friesen* väckt motion (II: 272), vari hemställt, att riksdagen måtte till Social upplysningsfilm för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hem-

ställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 54 och II: 89 samt II: 272, till Social upplysningsfilm för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Johan Bernhard Johansson*, *Mannerskantz* och *Heiding*, fröken *Andersson* samt herrar *Gustav Emil Andersson*, *Ohlon*, *Malmborg* i Skövde, *Falla*, *Rubbestad*, *Holmström* och *Johansson* i Mysinge ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 54 och II: 89 samt med avslag å motionen II: 272 besluta avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Herr MANNERSKANTZ: Herr talman!

På denna punkt föreligger en reservation, som går ut på att man skall avslå det äskade anslaget till social upplysningsfilm på 75 000 kronor. Saken förhåller sig så, att det finnes en kommitté för social upplysningsverksamhet. Den har arbetat i åtskilliga år, och den har funnit, att man kanske borde med social upplysningsverksamhet förena filmverksamhet. Så satte man i gång med förberedelser för social upplysningsfilm, och denna samma kommitté, vars ursprungliga uppgift endast var att utreda och komma fram med ett förslag, har sedan skaffat sig fullmakt att få handhava verksamheten med social upplysningsfilm. Den har framställt två filmer som äro färdiga, och en tredje är under utarbetande. De medel, som kommittén har till sitt förfogande, äro tillräckliga för att avsluta den tredje filmen, så att även om man avslår Kungl. Maj:ts begäran, behöver inte det arbete, som är nedlagt på den tredje filmen, vara bortkastat.

Reservanterna anse för det första, att det är oriktigt, att denna kommitté, som har ett rent utredningsuppdrag, skall fortsätta med att vara en permanent handhavare av verksamheten när det

Anslag till social upplysningsfilm.

gäller filmen. Kommittén har icke från början varit utsedd med tanke på detta, och det syns på resultatet. Vi ha inom statsutskottet varit i tillfälle att se de två först färdigställda filmerna, och riksdagens övriga ledamöter ha visst haft tillfälle att se dem i dag. Jag får säga att det var en besvikelse. Man hade knappast i någon av dessa filmer lyckats med uppläggningsen av det hela, och med abortfilmen hade man lyckats åstadkomma något, som jag tycker var besjälade av en felaktig anda; den propagerar nästan i vissa avseenden för företagande av abort även på andra grunder än medicinska indikationer och i någon mån även för saker som i varje fall jag absolut inte kan gilla. Skall en upplysningsfilm komma till stånd på statens bekostnad, då får det inte vara någon tvekan om att den omfattas med allmänt gillande, men det gör inte denna kommittés första alster, och skall man i fortsättningen framföra filmer, som icke äro hundraprocentigt omfattade av alla, då tycker jag icke det är riktigt att framställa dem.

För det andra tycker jag nog, att filmen innehåller för mycket av skryt över statens insatser; jag tycker inte den var tillräckligt objektivt hållen vare sig på den punkten eller i en del andra, och den var subjektiv kanske inte bara ur statens synpunkt, utan också ur det härskande partiets synpunkt. Även sådant måste man nog vara ganska varsam med, när man tar statens medel i anspråk för framställning av film, ty detta är ju ett ganska känsligt område, och det finns ingen anledning att låta en kommitté, som har visat så liten blick för dessa synpunkter, fortsätta att framställa flera filmer, åtminstone inte med den sammansättning som den nu har.

För det tredje, herr talman, ha reservanterna frågat sig: Skall man verkligen här nu fortsätta med att verkställa en del av denna kommittés program, innan kommittén har lagt fram sitt förslag? Låt kommittén göra sitt förslag färdigt och överlämna det, så får man se, hur mycket av detta som är värt att omsätta i praktiken! Jag tycker att det skulle vara

riktigare, och jag tror man kan vara tveksam om i vad mån denna filmverksamhet — åtminstone en del av den — kan ha något egentligt värde. Den kan väl ha det på vissa områden, men då måste filmen kunna ses av de människor, som äro i behov av att påverkas, och det är nog så, att man inte kan räkna med att just det klientelet blir i tillfälle att se filmen, utan den ses av en massa andra människor, som icke behöva påverkas av just den filmen.

Det är också fråga om att klargöra för människorna, hur de skola bära sig åt för att få del av statens gåvor och välfärdsanordningar. Men människorna ha nu för tiden fått allt större skicklighet i det fallet, och jag tror inte man behöver lägga ned allt för mycket arbete på att ytterligare öka denna kunskap. Dessutom ha vi ju kuratorer och ombudsmän och andra befattningshavare, i vilkas uppgift det ingår att sprida upplysning om de olika sätt som finnas att tillgodogöra sig statens olika sociala anordningar.

Detta gör att jag tycker, att innan man fortsätter att framställa flera filmer, bör hela programmet för den sociala upplysningsverksamheten vara fastställt, så att man i ett sammanhang kan välja det som man tycker passar. För min del anser jag därför, herr talman, att det må vara nog med att färdigställa den tredje filmen, som kommittén nu har under arbete, och att man sedan bör behandla hela upplysningsverksamheten i ett sammanhang, innan man gör flera filmer.

Jag yrkar alltså bifall till reservationen under denna punkt, vilket innebär avslag på Kungl. Maj:ts förslag om anslag till filmverksamheten.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! Det gäller ju här ett anslag på 75 000 kronor för inspelning av social upplysningsfilm som ett led i det utredningsarbete, som igångsattes för snart ett år sedan. För innevarande budgetår ha anvisats 125 000 kronor för detta ändamål. Kommittén har begärt ett lika stort belopp för nästa budgetår, och de-

Anslag till social upplysningsfilm.

partementschefen har prutat till 75 000 kronor. Det är de det egentligen är fråga om.

Nu vill jag i anledning av herr Mannerskantz' anförande säga — ehuru jag naturligtvis inte alls vill ifrågasätta kammarens förmåga att bedöma alla sidor av det mänskliga livet — att man kanske ändå bör fundera ett ögonblick på det ändamålsenliga i att första kammaren här förvandlar sig till en filmgranskningskammare och granskar dessa filmer i detalj, så som reservanterna i någon mån ha gjort. Det kan ju hända att det då skulle gå, som det ofta gör när det gäller att granska och bedöma filmer: det brukar bli flera olika meningar även om den allra bästa film. Det finns, såvitt jag vet, inte en film framställd, som inte har fått både beröm och kritik. Jag tror det skulle leda till mycket ringa resultat, om vi skulle ta upp den fråga, som herr Mannerskantz berörde, och här bedöma denna kommittés arbete som filmproducent.

Ätminstone en del medlemmar av utskottet ha visserligen sett på de filmer som framställts, men det gav bara belägg för vad jag nyss sade. Det rådde olika meningar om dessa filmer, så mycket mer naturligtvis som en av dem berör ett så ömtåligt och svårt problem som abortproblemet. Det är alldeles givet att det måste råda olika meningar om en sådan film. Herr Mannerskantz har ju den uppfattningen — och han har fått några med sig på den punkten — att dessa filmer egentligen inte äro av något värde. Han ifrågasätter i reservationen, om filmen över huvud taget kan vara tjänlig i upplysningens tjänst — på detta område, förmodar jag reservanterna mena, ty vi veta ju alla att det på andra områden läggs ned rätt mycket pengar på upplysningsfilm. Statens järnvägar begagnar sig ju av filmen och torde under de senare åren ha använt omkring 80 000 riksdaler varje år för upplysning genom film och reklam, och postverket lägger säkert ut omkring 100 000 kronor årligen på den saken. Och, mina damer och herrar, när vi om någon tid få in fjärde huvudtiteln, skall

det bli mycket intressant att se, om dagens reservanter inta samma ståndpunkt till upplysningsfilmen som de nu göra i frågan om den sociala upplysningsfilmen. Det är nämligen där föreslaget, att det skall anvisas 500 000 kronor till film för upplysningsändamål.

Jag vill vidare göra ett påpekande i anledning av att herr Mannerskantz sade, att han fann det olämpligt att denna kommitté, som har såsom egentligt uppdrag att utreda frågan om inrättande av ett socialmuseum och liknande ting, permanentas och blir filmproducent. Jag har aldrig misstänkt herr Mannerskantz för att inte läsa alla dessa luntor vi få — det har jag tvärtom märkt att han i regel gör mycket noggrant, men det kan ju hända den allra bäste att han inte hinner läsa allting, och den här gången tycker jag nog det verkar, som om herr Mannerskantz inte hade gjort det. I femte huvudtiteln, allra överst på sidan 159, står det nämligen, att man nu ifrågasätter »en ombildning per den 1 juli 1948 av en del av den nu sittande kommittén till en nämnd för fortsatt handläggning av de provisoriska filmfrågorna». Så snart vi senare få in kommitténs slutbetänkande, ha självfallet Kungl. Maj:t och riksdagen att ta ståndpunkt till detta. Det blir således inte fråga om någon permanentning, som herr Mannerskantz ville göra gällande.

För övrigt fattade jag herr Mannerskantz' anförande, som om han mera vände sig mot kommittén och kommitténs sammansättning än mot utredningen och utredningsarbetet. Men det är ju nu en gång så, att riksdagen inte tar någon ståndpunkt, när det gäller för Kungl. Maj:t att sammansätta kommittéer och nämnder. Det få de enskilda partierna göra, och det göres gunås och visst. Jag skulle tro att man inte här kan grunda ett utlåtande på någon uppfattning om att kommitténs sammansättning är oriktig.

Jag tycker det i detta sammanhang kan ha intresse att undersöka vad man i våra grannländer har för sig när det gäller film, och alldeles särskilt social film. Om man gör det, finner man att vi

Anslag till social upplysningsfilm.

på detta område äro mycket på efterkälken. I Danmark finns det ett statsorgan för både filmproduktion och filmdistribution, och man lägger ned mycket betydande belopp på dessa ting. I Norge har man i år i en proposition föreslagit inrättande av en statens filmcentral och begärt ett anslag härför på 500 000 kronor. I Finland har man sedan 1943 en statens filmkommitté, som tillgodoser statens intressen på detta område.

Riksdagens första kammare bör således enligt utskottets mening med ganska stort lugn kunna bifalla Kungl. Maj:ts föreliggande förslag. Sedan står det ju riksdagen fritt att, när kommittén fullgjort sitt uppdrag och om Kungl. Maj:t på grundval av detta utredningsarbete framlägger något förslag, ta ståndpunkt till frågan, hur denna filmverksamhet, socialmuséet och vad det nu kan vara skola organiseras och gestaltas.

Jag tror inte jag behöver uppehålla tiden vidare med att utveckla utskottsmajoritetens synpunkter, utan jag vill kort och gott yrka bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Häri instämde herr *Näsström*.

Herr statsrådet **MÖLLER**: Herr talman! Herr Mannerskantz underströk, såvitt jag kunde förstå, särskilt i sitt anförande, att om man skall göra social upplysningsfilm, så skall den vara av den beskaffenheten, att *alla* kunna gilla den, inte bara i stort, utan när det gäller varje replik och varje bild i filmerna. Jag förmodar att han inte menade att precis hela svenska folket skulle gilla den — det skulle i varje fall vara rätt svårt redan att organisera något sådant. Men om han nu menade vareda svensk riksdagsman, skulle det betyda, att om det fanns *en* riksdagsman i någon av våra båda kamrar, som ogillade någon detalj i en upplysningsfilm, så skulle den filmen inte komma till stånd — ett rätt intressant tankeexperiment. Såvitt jag kan förstå, skulle det betyda att man på denna punkt, d. v. s. då det gäller social upplysningsfilm, skulle gå tillbaks till vad som gällde i de gamla polska

riksdagarna före Polens första delning, nämligen liberum veto. Varje enskild riksdagsman skulle ha veto mot visandet eller rättare sagt inspelningen av en sådan film.

Jag måste medge att detta är en originell tankegång, men jag undrar, om den har någonting med det verkliga livet att göra. Jag tror inte på nödvändigheten eller möjligheten av att vareda man i denna av 380 ledamöter bestående riksdag skall godkänna varje replik och varje bild i de sociala upplysningsfilmerna.

Herr **MANNERSKANTZ** (kort genmäle): Herr talman! Herr statsrådet gör som det ibland sker — han citerar någonting av mig på ett oriktigt sätt, och sedan kastar han sig över felaktigheten i citeringen. Jag har bara sagt, att sådana här filmer böra vara allmänt omfattade till sitt innehåll. Jag har inte sagt, att varje riksdagsman skulle kunna gå med på varje deltalj, ännu mindre att varje människa skulle kunna gå med på varje detalj. Men själva tendensen i filmerna, andan i dem och den allmänna upplägningen av dem böra vara allmänt omfattade — det anser jag fortfarande.

Herr statsrådet **MÖLLER**: Herr talman! Jag bara konstaterar, att herr Mannerskantz nu inskränker sig till att dessa filmer skola vara något så när allmänt omfattade, medan han i sitt första anförande sade, att *alla* borde kunna gilla dem.

Fröken **ANDERSSON**: Herr talman! När denna fråga behandlades förra året, hörde jag icke till reservanterna, vilket jag däremot gör i år. Jag gick inte med på reservationen förra året, därför att jag, kanske i viss mån till skillnad från herr Mannerskantz, tror på själva saken som sådan. Men det är just därför, som jag anser att det är så viktigt att upplägningen blir den bästa möjliga — ja, det är en subjektiv värdering, men jag kan här ge den det innehåll, som herr Mannerskantz nyss gav den, nämligen

Anslag till social upplysningsfilm.

att den allmänna tendensen skulle vara sådan, att de olika grupperna åtminstone i någon mån, för att nu vara anspråkslös, skola kunna gilla den. Jag har tyckt mig finna, att inte allt har varit tillfredsställande i det avseendet. Förra året påtalade jag alltså det olämpliga i kommitténs sammansättning. På grund av de åtgärder kommittén hade vidtagit vid sitt planerande av verksamheten, ansåg jag mig ha fog för en viss misstänksamhet beträffande den objektivitet, om vilken kommittén då talade. Jag tycker, att man nu i viss mån har fått de farhågorna bekräftade, och därför anser jag det bäst att den provisoriska filmverksamheten avslutas i och med det att de filmer, som nu ha påbörjats, bli färdigställda, vilket för övrigt icke förhindras, även om riksdagen nu avslår anslagsäskandet.

Nu säger visserligen herr Gustaf Karlsson, att första kammaren inte kan ge sig in på att bedöma film. Nej, det kan man kanske diskutera. Men vad är det första kammaren gör, om den bifaller Kungl. Maj:ts förslag? Då säger ju första kammaren: »Det här är all right, låt oss i fortsättningen gå på som hittills!» Däri ligger ju också, såvitt jag förstår, en viss grad av bedömning.

Nu har kommittén på känt sätt föreslagit sig själv som ledning för denna filmverksamhet. Visserligen säger den själv »eventuellt med någon förstärkning från annat håll», men det uttalandet har departementschefen icke tagit upp. Herr Mannerskantz har här framfört, att han inte tror att ändamålet med dessa filmer gagnas på detta sätt, och jag måste understryka detta med tanke på de filmer, som här ha kommit fram — icke alla, det bör kraftigt understrykas, ty det finns utmärkta filmer även bland dessa. Men jag tänker närmast på den s. k. abortfilmen. Det står om den i kommitténs redogörelse för produktionsplanen: »En dramatiskt upplagd film om samhällets skydd och stöd åt kvinnorna vid havandeskap och barns-börd.» Jag ifrågasätter lämpligheten av en dramatisering av dessa saker. Herr Karlsson jämförde här med statens järn-

vägars filmer, men man får väl ändå ta någon hänsyn till de olika motiv, som filmerna behandla. Jag tror nu inte, att statens järnvägars filmer dramatisera på sätt som den s. k. abortfilmen har gjort.

Nu föreslås det alltså, att verksamheten skall fortsätta i den provisoriska form den hittills har fått. Departementschefen säger: »Ehuru endast begränsade erfarenheter ännu vunnits, synes anledning finnas till antagande, att den under innevarande budgetår bedrivna verksamheten kommer att ge tillfredsställande resultat.» Efter vad jag har sagt kan jag citera den gamla satsen »vestigia terrent», d. v. s. jag litat inte på den saken.

Departementschefen tar, som jag nämnde nyss, icke upp frågan om en omorganisering av kommittén. Jag skall i ärlighetens namn erkänna, att detta naturligtvis är en utomordentligt svår verksamhet, men jag tror att man skulle komma idealet — sådant som herr Mannerskantz här har definierat det — närmare med en mera allsidigt sammansatt kommitté. Ty det kan dock icke bestridas, att kommittén för närvarande är mycket ensidigt sammansatt. Jag tycker alltså, herr talman, att det vore lämpligt, om kommittén slutförde sitt uppdrag att planera verksamheten utan att ta upp tiden med att spela in film. Då får riksdagen sedan möjlighet att pröva denna fråga i hela dess vidd.

Det är med denna motivering, herr talman, som jag yrkar bifall till reservationen.

Herr ELOFSSON, GUSTAF: Herr talman! När jag lämnade in en motion om avslag på det anslag, som har äskats i Kungl. Maj:ts proposition, så gjorde jag det av den anledningen, att det är kutym att inte föregripa en utredning, utan låta den avsluta sin verksamhet, innan man går med på att det såsom i detta fall spelas in filmer e. d. Den kommitté, som arbetar med utredningen, är ju inte klar med sitt utlåtande, och det är ju inte alldeles säkert att de filmer,

Anslag till social upplysningsfilm.

som nu spelas in, bli sådana som denna kommitté skulle ha önskat, när den väl kommer till sitt slutmål. Det har förekommit många tillfällen här i kammaren, då små ändringsförslag ha avslagits under hänvisning till att man inte borde föregripa en utredning.

Därtill kommer att vi i dessa tider, när vi ha en så ansträngd kapitalbudget, böra vidtaga inskränkningar på just sådana punkter, där man anser att man gör minst skada med en nedskärning. Man säger kanske, att ett anslag på 75 000 kronor i detta miljonrullningstidevarv inte har någon betydelse, men vi veta ju alla, att många bäckar små bli en stor å. Jag tror inte heller, att den sociala upplysningsverksamheten skulle komma att skadas, även om riksdagen avslöge Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt.

Jag skall inte, herr talman, gå in på detaljer beträffande dessa filmer. Jag kan helt instämma i vad herr Mannerskantz här har anfört om desamma. Jag var i tillfälle att i dag se dem, och jag får ju säga, att får svenska folket inte mer för 125 000 kronor, så får det sannerligen inte mycket.

Jag anser för min del, att vi böra avvakta utredningens resultat, innan vi ånyo bevilja några anslag. Därför skall jag, herr talman, sluta med att yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet på denna punkt fogade reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan antaga det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter gi-

ven varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom upprensning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mannerskantz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 50.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 55 och 56.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 57.

Lades till handlingarna.

Herr statsrådet *Mossberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 196, angående anslag till svenska farmakopékommittén m. m.; samt

nr 199, angående anslag till kostnader för särskild polisverksamhet för hindrande och uppdragande av spioneri m. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i stats-

Anslag till byggande av fiskehamnar. — Anslag till byggande av mindre hamnar.
 verkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1948/49 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—28.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 29.

Anslag till byggande av fiskehamnar.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Byggande av fiskehamnar för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Petersson* och *Osvald* (I: 102) och den andra inom andra kammaren av herr *Utbult* m. fl. (II: 158), i vilka hemställts, att riksdagen såsom bidrag till byggande och underhåll av statens och statsunderstödda fiskehamnar för budgetåret 1948/49 måtte anvisa ett reservationsanslag av 3 900 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 102 och II: 158, till Byggande av fiskehamnar för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

Herr **PETERSSON**: Herr talman! Vi ha här väckt en motion med anhållan att anslaget måtte ökas utöver vad Kungl. Maj:t begärt. Syftet med denna motion har varit att fästa uppmärksamheten på att denna fråga är synnerligen angelägen. På en hel del håll i landet råder det ganska bekymmersamma förhållanden i detta avseende. Vi ha vidare velat stödja fiskehamnsutredningens förslag. Nu förefaller det mig som om utskottet har samma mening som motionärerna, men det finns naturligtvis en hel del omständigheter för vilka man måste böja sig, och

jag har inte något att invända mot utskottets argumentering.

Jag hoppas emellertid, att frågan skall, som det heter, falla framåt, och jag har därför, herr talman, icke något yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 30.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 31.

Anslag till byggande av mindre hamnar.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till byggande och underhåll av mindre hamnar och farleder för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I en inom första kammaren av herr *Hållgren* väckt motion (I: 222) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att till ifrågakvarande ändamål för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 222, till Bidrag till byggande och underhåll av mindre hamnar och farleder för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Herr **HÅLLGREN**: Herr talman! Jag har på denna punkt i utskottets utlåtande väckt en motion, vari yrkas att anslaget skall höjas till 500 000 kronor — det är det belopp, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har begärt — i stället för det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet 100 000 kronor. Anslaget gäller bidrag till byggande och underhåll av mindre hamnar och farleder.

Utskottet säger i sin motivering, att av anslaget för budgetåret 1946/47 finns kvar ett belopp av 450 000 kronor. Nu är

Anslag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp.

det emellertid på det sättet, att för en kort tid sedan var det bestämt, hur i runt tal halva den summan skulle kunna tänkas bli disponerad. För innevarande budgetår är anslaget 500 000 kronor.

Jag förstår emellertid statsutskottets ställningstagande. Det gäller ju att begränsa investeringarna, och det är ganska lätt att bara hänvisa därtill i motiveringen. Detta anslag ligger emellertid något annorlunda till, ty dessa pengar skola tagas ur automobilskattemedelsfonden. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i sin skrivelse till Kungl. Maj:t poängterat, att det måste vara principiellt riktigt, att de bensinskattemedel, som betalas av småbåtstrafiken och den mindre sjöfarten, också komma denna sjöfart till godo. Den principen har tidigare tillämpats i fråga om detta anslag. Följden av att man skär ned anslaget så mycket som här har föreslagits blir, att dessa medel i stället för att komma småbåtstrafiken och den mindre sjöfarten till godo komma vägtrafiken till del. Medlen komma att användas för vägbyggnader och vägunderhåll. Jag vill inte missunna vägväsendet någonting, tvärtom vill jag som gammal vägman göra allt för det, men rätt skall vara rätt.

Jag har tillhört fiskehamnsutredningen, vars ledamöter ha rest runt våra kuster och besökt skärgårdarna. Våra direktiv voro sådana, att vi kunde föreslå åtgärder endast i de fall, då fisket var av en viss betydelse. Men utom fiskehamnar finns det ju många andra hamnar, och kommunikationerna för vår kustbefolkning och för vår skärgårdsbefolkning behöva underlättas. I det avseendet hänvisar jag till 1945 års skärgårdsutredning, som i sitt betänkande bl. a. har föreslagit en summa på något över 600 000 kronor till mindre hamnar och farleder. Vi veta ju alla att tendensen på senare tid har varit den, att skärgårdarna hålla på att avfolkas. Detta gör att särskilda åtgärder måste vidtagas för att underlätta levnadsförhållandena för vår skärgårdsbefolkning. Dessa medel, som äro inbetalda av ägare av småbåtar och mindre fartyg, borde därför användas

till underlättande av levnadsförhållandena för vår kust- och skärgårdsbefolkning.

Jag tar för givet, att något år det anslag, som riksdagen har beviljat, varit betydligt högre. Jag tror att det var 750 000 kronor, kanske högre något år. Om jag inte minns fel, visade den senaste utredningen, att det 1946 skulle inflyta 1 300 000 kronor, som man kan anse principiellt böra gå till åtgärder för att underlätta kommunikationerna för vår kust- och skärgårdsbefolkning.

Jag har velat rikta uppmärksamheten på detta förhållande och hoppas, att Kungl. Maj:t vid behandlingen av de olika förslag, som föreligga, för framtiden tar hänsyn till att dessa medel böra användas för just sådana ändamål, som jag här har talat om.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågakommande punkten hemställt.

Punkten 32.

Anslag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag och med avslag å motionerna I: 22 och II: 51 samt II: 39, II: 190 och II: 287, till Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 22, av herr *Näsström* m. fl., och II: 51, av herr *Nilsson* i Varuträsk m. fl., samt i motionen II: 190, av herr *Sandberg* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1948/49 till Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor. I motionerna II: 287, av fru *Boman* och herr *Sveningsson*, och II: 39, av herr *Nordström* i Kramfors m. fl., hade hemställts, att för ändamålet måtte anvisas 15 000 000 kronor respektive 25 000 000 kronor.

Anslag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp.

Herr NÄSSTRÖM: Herr talman! När vi behandlade denna punkt vid fjolårets riksdag, uppstod en mycket lång diskussion. Slutet på det hela blev en omröstning med de ovanliga siffrorna 60 mot 60. Man tillgrep lottnings, och den utföll så, att utskottets förslag antogs och förslagen om höjning av anslaget avslogos. Det var ändock en ganska klar fingervisning om kammarens uppfattning angående behovet av större anslag på denna punkt.

Jag skall inte nu ånyo taga upp en lång diskussion och inte heller trötta med några siffror. Jag vill bara bringa i erinran vad statsutskottet skriver i sitt utlåtande vid denna riksdag. Jag kan nämligen inte påminna mig, att statsutskottet under den tid, som jag suttit i riksdagen, har skrivit på detta sätt, och det föranleder mig att läsa upp några rader ur utskottets utlåtande. Det heter där: »Det är, såsom ock departementschefen framhållit, uppenbarligen förenat med stora svårigheter att finna någon säker grundval för beräkningen av medelsbehovet under förevarande anslag enbart med utgångspunkt från relationen till investeringskvoten för bostadsbyggandet. Enligt utskottets mening kan det ifrågasättas huruvida föreliggande uttalanden kunna tagas till intäkt för en så avsevärd nedskärning av anslagsäskandet som departementschefen förordat. Rörande det alltmör ökade behovet av vatten- och avloppsanläggningar läser emellertid någon tvekan icke föreligga. Det är därför tydligt, att det nu framlagda förslaget måste betecknas såsom ett absolut minimiförslag och att, därest de gjorda beräkningarna visa sig icke hållbara, situationen kommer att bli mycket bryd-sam. Utskottet får i detta sammanhang erinra om uttalandet i 1947 års bostadsproposition att anslutning till gemensamhetsanordningar för vattenförsörjning och avlopp i princip skall utgöra villkor för lån till egnahem i tätbebyggda samhällen. En alltför snäv medelsanvisning kan därför komma att leda till att vissa samhällen, i vilka vat-

ten- och avloppsfrågorna alltjämt vänta på sin lösning, kunna vid fördelning av bostadsproduktionen få stå tillbaka för andra, i angivna hänseenden bättre tillgodosedda. — Utskottet finner det vara helt naturligt att motionsvis framställt yrkanden om höjning av förevarande anslag. När utskottet likväl anser sig böra förorda bifall till Kungl. Maj:ts förslag, sker detta främst med hänsyn till att rådande materielsvårigheter icke torde komma att medgiva några mer avsevärda anläggningsarbeten på ifrågavarande område och till att i nuvarande statsfinansiella läge långt gående begränsningar i investeringsverksamheten äro ofrånkomliga. Utskottet vill emellertid samtidigt giva uttryck åt sin uppfattning att, så snart förhållandena det medgiva, en rikligare medelsanvisning till bidragsverksamheten i fråga om anläggningar för vattenförsörjning och avlopp bör tagas under allvarligt övervägande.»

Jag har sällan eller aldrig läst ett utskottsutlåtande, där man har haft en så positiv inställning till motioner om höjda anslag men på grund av kända förhållanden likväl ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Det är alldeles uppenbart att i en tid, när man har begränsade materialtillgångar, är det kanske inte så stor mening med att äska anslag, som betydligt överstiga vad materialtillgångarna kunna medge. Men i detta fall blir resultatet, att de stora och rika samhällena kunna tillgodogöra sig de befintliga materialtillgångarna, under det att de mindre och fattigare samhällena, som äro beroende av statsbidrag, alltjämt få stå tillbaka. Det är enligt mitt sätt att se det sorgliga resultatet av de uteblivna anslagsmedlen.

Jag skall inte framställa något yrkande. Jag förstår att det är meningslöst, men när statsrådet Nilsson nu befinner sig i kammaren, skulle jag varmt vilja vädja till honom, att han tänker på den här saken och så fort det finns någon möjlighet därtill ökar detta anslag. Det är dock i verkligheten så, att

Anslag till jordbruksforskning.

de små och fattiga i samhällena inte få någon del av de nuvarande materialtillgångarna, emedan de inte kunna göra någonting utan bidrag.

I herr Näsströms yttrande instämde herrar *Grym, Tjällgren, Sundvik, Rosander, Ljungdahl, Ivar Persson* och *Osvald*, fröken *Osvald* samt herr *Einar Persson*.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 33—74.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 75.

Lades till handlingarna.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7.30 eftermiddagen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlå- tande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.**Anslag till jordbruksforskning.**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 77 och II: 125, till Främjande av forskning på jordbrukets område m. m. för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 77, av herr *Persson, Ivar*, m. fl., och II: 125, av herr *Norup* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att under nionde huvudtiteln till främjande av forskning

på jordbrukets område m. m. för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herrar *Tjällgren* och *Gustafson* i Vimmerby, vilka ansett, att utskottets utlå- tande bort hava den lydelse, som i reservationen an- givits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och med bi- fall till de likalydande motionerna I: 77 och II: 125, till Främjande av forskning på jordbrukets område m. m. för budget- året 1948/49 anvisa ett reservationsan- slag av 250 000 kronor.

Herr **PERSSON, IVAR**: Herr talman! Departementschefen har föreslagit, att anslaget till främjande av forskning på jordbrukets område skall sänkas i för- hållande till vad som under föregående år har utgått. Jag har jämte några and- ra väckt en motion och däri uttalat, att det inte kan vara rimligt att beskära ett anslag, som uppenbarligen har en myc- ket starkt produktiv karaktär.

De forskningar, som bedrivs med hjälp av dessa pengar, kunna snabbt le- da till förbättringar i produktionen och därmed i vårt försörjningsläge. Inte minst är lagringsforskningen härvidlag av stort värde, vilket också påpekats av motionärerna. Man kan i varje fall inte på något sätt göra gällande, att de rön, som man mänskligt att döma bör kom- ma fram till vid användandet av detta forskningsanslag, äro mindre värdefulla eller av mindre betydelse för produ- tionen än det man åstadkommer tack vare anslagen till övriga forskningsrå- den. Jag tänker härvidlag på de forsk- ningsråd, som sortera under eklestia- stikdepartementet och som röra sig med betydligt större belopp än vad jordbrukets forskningsråd har fått sig tilldelat. Trots detta har emellertid inte på eklestastikstaten föreslagits någon som helst beskärning av dessa större anslag, och riksdagen har redan beslutat i enlighet härmed. Vi som särskilt in- tressera oss för jordbruksforskningen måste därför anse det föga rimligt, att

Anslag till jordbruksforskning.

man här skulle gå in för en sänkning, detta alldeles särskilt som forskningsrådet har uppgivit, att det inkommit många ansökningar om bidrag till denna verksamhet, vilka sammanlagt avse ett stort belopp. Jag anser därför i likhet med reservanterna på denna punkt, att anslaget i år bör beviljas med ett oförändrat belopp.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till den vid denna punkt förgade reservationen.

Herr ANDERBERG: Herr talman! Vi börja nu behandla en hel del anslagsfrågor, där utskottet i år varit mera restriktivt än i fjol. Förevarande anslag höjdes då från 200 000 till 250 000 kronor. I år har det gällt att begränsa utgifterna, och man har då försökt finna anslag som kunna beskäras. Men på vilken punkt man än försökt minska anslaget, har det mött motstånd.

I sak har jag inte någon erinran att göra mot vad min kamrat på malmöhusbänken yttrade här nyss om behovet av detta anslag, men det har inte funnits någon möjlighet för utskottsmajoriteten att höja det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget till samma belopp som i fjol, eftersom det gäller att begränsa utgifterna i budgeten. I fjol kunde vi vara välvilligare. Då fanns det möjlighet till en uppräknings av anslaget. När det nu gällde att spara pengar, var det nödvändigt att gå tillbaka till det anslag man haft tidigare. Jordbruksutskottet har inte ansett sig kunna gå längre än Kungl. Maj:t föreslagit bl. a. av den anledningen, att vi ansågo att om vi skulle höja anslaget på denna punkt, skulle det kunna göras gällande, att det fanns även andra punkter, där anslaget borde höjas.

Om det ett kommande år finns möjligheter därtill, kommer jag inte att ha något att erinra mot en höjning av anslaget, men för närvarande har jag, herr talman, inte något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag om ett reservationsanslag av 200 000 kronor till främjande av forskning på jordbrukets område.

Herr TJÄLLGREN: Herr talman! Såsom framgår av utskottets utlåtande har jag vid denna punkt jämte herr Gustafson i Vimmerby tillåtit mig anmäla avvikande mening mot utskottsmajoritetens förslag. Vi ha ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till de motioner, som nyss återopades av herr Ivar Persson.

I motionerna har yrkats, att riksdagen måtte besluta att under nionde huvudtiteln till främjande av forskning på jordbrukets område m. m. för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag på 250 000 kronor.

Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för ändamålet anvisa 200 000 kronor. Det innebär alltså en minskning med 50 000 kronor i förhållande till anvisningen för innevarande budgetår.

Det kan förtjäna nämnas, att jordbrukets forskningsråd hemställt, att ifrågasvarande anslag för nästa budgetår måtte höjas med 50 000 kronor till 300 000 kronor. Såsom skäl för denna höjning har anförts, att av anslaget för budgetåret 1947/48 redan vid budgetårets ingång disponerats ett belopp av 115 275 kronor för forskningsutgifter, för vilka kostnaderna endast delvis täckts genom anslag under föregående budgetår, varjämte 88 200 kronor av anslaget använts för lagringsforskning samt 22 400 kronor för fortsatta undersökningar rörande torkning och lagring av direkttröskad spannmål. Det har även hänvisats till att inom jordbrukets, trädgårdsodlingens och lagringsforskningens områden ett stort antal problem vänta på sin lösning.

Av de i ärendet hörda myndigheterna har visserligen statskontoret — sin vana troget, vågar man kanske säga — förklarat sig inte kunna förorda någon höjning av anslaget för nästkommande budgetår, men det torde förtjäna observeras, att statskontoret dock inte påyrkat någon minskning av anslaget i förhållande till innevarande budgetår. Lantbruksstyrelsen har i remissutlåtande den 9 oktober 1947 föreslagit oförändrad medelsanvisning, alltså ett anslag av 250 000 kronor.

Ifrågasvarande anslag utgick under

Anslag till specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande.

budgetåret 1945/46 med 100 000 kronor, under budgetåret 1946/47 med 200 000 kronor och under budgetåret 1947/48 med 250 000 kronor. Jordbrukets forskningsråd har såsom förut nämnts för budgetåret 1948/49 hemställt om ett reservationsanslag på 300 000 kronor. Jag skall inte upptaga kammarens tid med att redogöra för skillnaden mellan de belopp, som under innevarande budgetår stått till forskningsrådets förfogande, och de anspråk, som ställts på rådet i fråga om utförande av för jordbruket betydelsefulla forskningsarbeten. En sådan redogörelse återfinnes i motionerna, till vilka jag ber att få hänvisa.

I motionerna framhålles vidare bl. a., att jordbrukets forskningsråd tack vare beviljade reservationsanslag hittills har kunnat göra mycket betydelsefulla insatser för jordbrukets främjande. Däri vill jag instämma, och det bör framhållas, att genom ifrågavarande anslag forskningsinstitutionernas fasta organisation kunnat utnyttjas effektivare.

Ständigt föreligga och uppkomma synnerligen viktiga, brådskande forskningsuppgifter, som icke kunna tillgodoses genom ordinarie institutionsanslag, och det är av stor betydelse, att forskningsrådet kan finansiera lösandet därav. I många fall etableras genom rådets förmedling härvid ett värdefullt och främdeles bestående samarbete mellan olika forskare. Det kan vidare erinras om att forskningsrådet som särskild uppgift har att tillgodose lagringsforskningens anslagsbehov, vilka äro betydande och avse problem av stor ekonomisk vikt för folkhushållet.

Till sist vill jag nämna, att i årets statsverksproposition för övriga forskningsråd upptagas följande belopp för främjande av forskning inom respektive områden: statens medicinska forskningsråd 1 000 000 kronor, statens naturvetenskapliga forskningsråd 1 000 000 kronor, statens samhällsvetenskapliga forskningsråd 300 000 kronor samt statens tekniska forskningsråd 1 040 000 kronor. Det förefaller mig, som om jordbrukets forskningsråd blivit något styvmoderligt behandlat.

Under hänvisning till vad jag sålunda anfört tager jag mig, herr talman, friheten att yrka bifall till den av mig och herr Gustafson i Vimmerby avgivna och vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som inefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 9 och 10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 11.***Anslag till specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 63 200 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 78 av herr Persson, Ivar, m. fl och II: 123 av herr Persson i Svensköp m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att till specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 91 300 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 78 och II: 123, till Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 63 200 kronor.

Anslag till specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande.

Herr PERSSON, IVAR: Herr talman! Utvecklingen beträffande anslagen till detta specialgymnasium har blivit sådan, att garantiföreningen för Vilan har kommit att lida förluster genom att specialgymnasiet är förlagt vid skolan. Det kan ju inte vara riktigt, att ett för hela landet avsett specialgymnasium skall behöva belasta budgeten vid en särskild lokal ungdomsskola. Det har därför i motioner hemställts att detta anslag måtte något höjas.

Nu skall det villigt erkännas, att ett visst belopp i år upptagits för täckande av dylika förluster, men det är ej tillräckligt, och jag skulle vilja vädja till jordbruksministern — jag ser honom inte närvarande här i kammaren, men jag hoppas att det kan framföras till honom — att han beaktar dessa synpunkter och till ett kommande år föreslår ett något större anslagsbelopp.

Huvudpunkten i motionen i ärendet är emellertid, att de studerande vid specialgymnasiet borde ha större stipendier. Det kan naturligtvis råda delade meningar om huruvida denna skola bör i detta avseende jämföras med läroverken eller med folkhögskolor och lantmannaskolor. För min del anser jag emellertid att en genomgång av specialgymnasiet, där de studerande vistas ungefär två och ett halvt år, är så pass ekonomiskt krävande, att det borde vara rimligt att i stipendiehänseende räkna detsamma till läroverken och inte till skolor, där det i regel bara är fråga om en kort vinterkurs. Vi ha därför i motionerna yrkat, att elevstipendierna vid specialgymnasiet skola utgå enligt de grunder som gälla för högre läroanstalter.

Jordbruksutskottet har i och för sig ingenting att erinra mot ökade stipendier, men med anledning av att stipendiebestämmelserna äro föremål för en utredning vill utskottet ej nu gå med på förslaget. Det kan hända, att det endast dröjer en kort tid, innan det blir en omreglering av elevstipendierna. Det kan bli mycket stora belopp som komma att anslås, sedan studielånenämnden blivit klar med sin utredning. När det gäller

specialgymnasiet vid Vilan kan det emellertid inte bli fråga om så stora ökning- ar, eftersom det endast gäller en enstaka skola. Jag tycker därför, att det kunde vara riktigt att redan nu gå in för en höjning av elevstipendierna vid denna skola.

Eftersom emellertid utskottet är enhälligt och man ju inte i riksdagen brukar föregripa pågående utredningar, förstår jag att det inte är lönt att framställa något yrkande om bifall till motionerna på denna punkt. Jag skulle emellertid vilja vädja till jordbruksministern att söka så snart som möjligt beakta de krav, som härvidlag måste anses rimliga och rättvisa.

I detta anförande instämde herrar *Näs-gård, Bror Nilsson, Hjalmar Nilsson, Os-vald* och *Karl Persson*.

Herr ANDERBERG: Herr talman! Jag behöver inte säga så mycket, då motionären inte har framställt något yrkande, men jag vill framhålla att departementschefen på vissa punkter visat sig tillmötesgående, t. ex. beträffande en uppräkn- ing till täckande av förluster vid speci- algymnasiet med 2 600 kronor.

Men det väsentliga är, som också motionären framhöll, stipendierna. Jag anser, att då utskottet har skrivit så positivt som det har gjort, har man nått rätt långt med sin framstöt. Vi ha inom utskottet enats om att stipendierna borde utgå efter samma grunder som vid folk- högskolorna, medan vi vänta på utred- ning. Vi förutsätta att den skall leda till samma resultat som här föreslagits, men efter ett enhetligt avgörande av dessa elevstipendiefrågor.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr TJÄLLGREN: Herr talman! Herr Ivar Persson framförde visserligen intet yrkande, men jag har i alla fall velat begära ordet för att säga, att jag fullständigt delar motionärernas mening på denna punkt. Att jag inte har anmält någon avvikande mening beror just på att ut-

Anslag till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m. —**Anslag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.**

skottet har skrivit ganska välvilligt, och man kan rentav som herr Anderberg säga positivt, på denna punkt. Utskottet säger nämligen, att det vid behandlingen av 1947 års statsverksproposition lämnade »utan erinran departementschefens uttalande, att stipendierna vid specialgymnasiet alltså borde utgå enligt samma grunder som vid folkhögskolorna. Med hänsyn härtill finner sig utskottet icke böra upptaga frågan om normerna för stipendierna vid specialgymnasiet till prövning förrän resultat föreligger av den utredning angående stipendierna vid andra statliga eller statsunderstödda undervisningsanstalter än universitet och högskolor som Kungl. Maj:t på fördragning av chefen för ecklesiastikdepartementet uppdragit åt studielåne-nämnden att verkställa.»

Med denna motivering ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 12—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 21.***Anslag till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m.**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionen II: 232, till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m. för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 800 000 kronor.

I motionen II: 232, av herr *Stjärne*, hade hemställts, att riksdagen måtte under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 25 000 kronor för utdelande av stipendier i syfte att underlätta ett utbyte av elever vid skolor på jordbrukets, trädgårdsskötselns och mejerihanteringens område i de nordiska länderna.

Herr OSVALD: Herr talman! Jag har visserligen inte reserverat mig mot det av utskottet föreslagna uttalandet, men jag vill i alla fall gärna säga några ord i anslutning till den i andra kammaren väckta motionen nr 232, angående stipendier i syfte att underlätta ett utbyte av elever vid skolor på jordbrukets område i de nordiska länderna.

Det behöver väl inte närmare motiveras, varför ett sådant utbyte skulle vara i allra högsta grad önskvärt. Man kan ju i stället främja, att eleverna vid lantbrukets och trädgårdsskötselns skolor äro avsevärt mycket sämre ställda än motsvarande elever vid t. ex. folkhögskolorna. En i hög grad angelägen förbättring skulle kunna åstadkommas genom det anslag på 25 000 kronor, som föreslagits av lantbruksstyrelsen och som även påyrkas i motionen.

Det har emellertid av departementschefen uttalats, att »tills vidare torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att liksom hittills från fall till fall pröva huruvida medel för sistnämnda ändamål böra ställas till förfogande». Det kan gentemot detta sägas, att det då det gäller ett anslag av denna karaktär kunde vara ett lämpligt tillfälle att befria Kungl. Maj:t från behandlingen av en massa mindre ärenden och i stället förlägga behandlingen av dessa stipendieärenden till lantbruksstyrelsen.

Jag har, herr talman, inte något yrkande att framställa, men jag skulle gärna vilja uttala den förhoppningen att Kungl. Maj:t måtte med välvilja och, i den mån så är möjligt, även frikostigt behandla de eventuella ansökningar om stipendier för resor av detta slag, som kunna komma att inlämnas.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

*Punkten 22.***Anslag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.**

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte

Anslag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.

1) med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I:127 och II:219 till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor;

2) medgiva, att Kungl. Maj:t finge från förevarande anslag bevilja Södermanlands läns hushållningssällskap statsbidrag till byggnadsarbeten vid Ulvhålls lantbruksskola enligt av departementschefen förordade grunder.

I de likalydande motionerna I:127, av herr Nilsson, Bror, m. fl., och II:219, av herr Onsjö m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att till bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor.

Herr NILSSON, BROR: Herr talman! På denna punkt har riksdagen städse beviljat otillräckliga anslag. Den är en av de punkter i den nionde huvudtiteln, där det alltid har rätt en mycket stor divergens mellan de anslagna medlen och de föreliggande behoven. Nu märks det med synnerlig skärpa, då det av lantbruksstyrelsens skrivelse framgår, att inte mindre än 28 av våra lantbruksskolor ligga inne med ansökningar om statsbidrag till nybyggnader eller ombyggnader. Det är mer än hälften av alla våra lantmannaskolor i riket. Vi kunna sålunda förstå, att det här verkligen behövs medel, om något av det som en gång i tiden utlovades skall kunna uppfyllas. Om riksdagen skulle täcka de behov som här föreligga och infria de utfästelser som gjorts i Kungl. Maj:ts kungörelser, så skulle det erfordras omkring 10 900 000 kronor. Nu äskar man här 1 000 000 kronor. Anslaget har tidigare krupit upp något högre, men nu rycker man i ett enda tag ned det från 4 000 000 kronor, vilket det har varit under löpande budgetår, till 1 000 000 kronor.

Detta har föranlett mig och några kamrater i kammaren att motionera om bibe-

hållande av det anslag, som tidigare har utgått, d. v. s. 4 000 000 kronor. Nu har visserligen tillkommit den omständigheten, att Kungl. Maj:t har spärrat två av de fyra miljonerna med hänsyn till den begränsning av byggnadsverksamheten, som bristen på arbetskraft och material framtvingar, så att det anslag, som riksdagen i fjol beviljade, inte ens har tagits i anspråk under det nu löpande budgetåret. Det är klart att man måste böja sig för en sådan argumentering, men jag riktar — och här har jag bakom mig en stor del av landsbygdens befolkning och i all synnerhet dess ungdom — en varm värdjan till Kungl. Maj:t och jordbruksdepartementet att försöka rycka upp denna punkt, så att våra lantmannaskolor bli utrustade på ett sådant sätt att de kunna fylla sitt ändamål. Därmed skulle man utföra en rationaliseringsgärning av den allra största betydelse för jordbrukets framtid.

Jag kan inte på denna punkt stödja mig på någon reservation, och jag skall därför, herr talman, inte göra något yrkande.

Herr TJÄLLGREN: Herr talman! Jag tror jag utan överdrift kan försäkra min vän B. A. Nilsson, att de allra flesta inom jordbruksutskottet hysa samma uppfattning som han gjorde sig till tolk för beträffande byggnadsbeståndet vid våra lägre lantbruksundervisningsanstalter. Vi ha emellertid med hänsyn till de nu rådande finansiella förhållandena icke ansett oss kunna gå på bifall till motionen. Att jag och några andra ledamöter inte ha reserverat oss, beror på det skrivsätt som utskottet har begagnat sig av. Det heter nämligen, att utskottet förutsätter »att, därest de nuvarande svårigheterna på byggnadsverksamhetens område lätta, de medel som ansetts icke för närvarande böra tagas i anspråk skola ställas till förfogande i anslags syfte».

Det är nämligen så, som framgår av utskottsutlåtandet och som också herr Nilsson nämnde, att här föreligger en betydande anslagsdel, som inte har fått tagas i anspråk. Jag skulle i detta sam-

Anslag till undervisning m. m. för män och kvinnor i det mindre jordbruket.

manhang vilja uttala det önskemålet att Kungl. Maj:t inte, när riksdagen beviljar medel, så där utan vidare spärrar anslag. På det sättet bli ju riksdagens beslut närmast slag i luften. Jag förstår att det i vissa fall kan föreligga skäl för ett sådant ingripande, men det vore önskligt att det inte skedde mer än i allra yttersta nödfall.

Med dessa ord ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågakvarande punkten hemställt.

Punkten 23.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 24.**Anslag till undervisning m. m. för män och kvinnor i det mindre jordbruket.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Undervisning och studieresor för i det mindre jordbruket deltagande män och kvinnor för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 240 700 kronor. Av det föreslagna anslagsbeloppet hade 20 000 kronor avsetts till studieresor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I:195 av herr *Tjällgren* m. fl. och II:375 av herrar *Hedlund* i Rådomb och *Jonsson* i Skedsbygd, vari hemställts, att riksdagen till Undervisning och studieresor för i det mindre jordbruket deltagande män och kvinnor måtte anvisa ett anslag av 250 700 kronor, av vilket belopp 30 000 kronor avsåges för bidrag till studieresor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I:195 och II:375, till Undervisning och studieresor för i det mindre jordbruket deltagande

män och kvinnor för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 240 700 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Tjällgren* och *Gustafson* i Vimmerby ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, slutande med en hemställan, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och med bifall till de likalydande motionerna I:195 och II:375, till Undervisning och studieresor för i det mindre jordbruket deltagande män och kvinnor för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 250 700 kronor.

Herr **TJÄLLGREN**: Herr talman! Även vid den nu föredragna punkten har jag ansett mig böra anmäla reservation mot utskottets beslut.

Jag vill först erinra om att under anslags titeln »Undervisning och studieresor för i det mindre jordbruket deltagande män och kvinnor» har under nionde huvudtiteln för innevarande budgetår anvisats ett belopp av 287 700 kronor. Av detta belopp ha 30 000 kronor avsetts för studieresor, vilka ordnats genom hushållningssällskapens försorg. Med hänsyn till dessa studieresors betydelse för jordbrukets utövare har lantbruksstyrelsen hos Kungl. Maj:t hemställt, att medel även för nästkommande budgetår måtte anvisas för detta ändamål. Då samtliga hushållningssällskap under år 1948 torde komma att anordna dylika studieresor, ansåg lantbruksstyrelsen i sin skrivelse, att anslaget till bidrag för dessa resor borde höjas från 30 000 till 40 000 kronor.

Med hänvisning till det statsfinansiella läget har chefen för jordbruksdepartementet i årets statsverksproposition emellertid föreslagit nedsättning av det belopp, som bör anvisas under den nämnda anslagstiteln, med 47 000 kronor. Av denna minskning komma 10 000 kronor på anslaget till studieresorna. Chefen för jordbruksdepartementet föreslår således att endast 20 000 kronor anvisas för detta ändamål.

Även om vi erkänna behovet av spar-

Anslag till undervisning m. m. för män och kvinnor i det mindre jordbruket.

samhet med statens medel i nuvarande läge, måste det ju bli en avvägningsfråga, på vilka områden statsmakterna böra spara. Enligt vår mening äro dessa studieresor så värdefulla för det mindre jordbrukets män och kvinnor, att det icke skulle vara lämpligt att minska anslaget på sätt som här har föreslagits. Den besparing som skulle göras blir också så pass ringa att den icke kan ha någon som helst betydelse för budgetläget i dess helhet. De ifrågavarande studieresorna ha gått till välskötta jordbruk, utställningar o. d., och de ha givit deltagarna många värdefulla impulser för deras yrkesarbete. Studieresorna ha således varit av stort värde för jordbruksdriftens höjande och utveckling, vilket måste anses särskilt betydelsefullt just nu, då det är av yttersta vikt att vår livsmedelsproduktion blir så stor, att vårt folks försörjning kan säkerställas. Möjligheterna att importera livsmedel äro ju små på grund av den allmänna livsmedelsbristen i världen. Härtill kommer att vi äro tvungna att strängt hushålla med våra tillgångar av utländsk valuta.

Genom dessa studieresor beredes också möjlighet för deltagarna att för någon vecka komma bort från sitt vardagliga arbete. Då möjligheter till omväxling och rekreation i mycket ringa utsträckning stå till buds för småbrukarbefolkningen, och jag skulle särskilt vilja säga för jordbrukarkvinnorna, bli dessa resor betydelsefulla även ur denna synpunkt. Man kan kanske säga om dessa resor, att genom dem kunna deltagarna förena nytta och nöje.

Vi ha ansett, att lantbruksstyrelsens begäran om höjning av anslaget till studieresorna till 40 000 kronor är motiverad, men med hänsyn till det statsfinansiella läget anse vi oss böra förordna samma anslagsbelopp som för innevarande år, alltså 30 000 kronor. Hela beloppet under anslagstiteln skulle alltså bli 250 700 kronor.

Herr talman! Med denna korta motivering ber jag få yrka bifall till den av mig och herr Gustafson i Vimmerby avgivna, vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr ANDERBERG: Herr talman! Efter utskottsordförandens yrkande blir jag nödsakad att på utskottsmajoritetens vägnar yrka bifall till utskottets hemställan.

Utskottsmajoriteten har stannat för Kungl. Maj:ts förslag även i detta fall. Som jag nyss sade ha vi inte vågat oss på att börja riva litet här och litet där, utan vi ha funnit att dessa 10 000 kronor i anslaget till undervisning och studieresor för i det mindre jordbruket deltagande män och kvinnor skulle kunna anstå till ett följande år. Utskottets ordförande talade om att detta anslag skulle kunna ha en viss betydelse för försörjningsläget, men det var väl ändå litet överdrivet. Jag bestrider inte att dessa studieresor ha haft mycket gott med sig och fört fram jordbruket på många eftersatta bygder. Men vi äro nu i ett läge, där vi måste försöka begränsa utgifterna, och då ha vi här stannat vid ett belopp, som är 10 000 kronor lägre än det som motionärerna ha ansett vara rimligt. Vi ha inte ansett anslaget vara av den betydelse att det var nödvändigt att frångå Kungl. Maj:ts förslag.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till förslaget om ett anslag på 240 700 kronor.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med överbärande ja besvarad.

Herr *Tjällgren* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Anslag till understöd åt kontrollföreningsverksamhet.

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Tjällgren* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 94;

Nej — 28.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 25—28.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 29.

Anslag till understöd åt kontrollföreningsverksamhet.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Nötboskapsavelns befrämjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 338 400 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 201 av herrar *Osvald* och *Sundelin* samt II: 220 av herr *Svensson* i Ljungskile m. fl., vari hemställdes, att riksdagen måtte till nötboskapsavelns befrämjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 426 400 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågakvarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 201 och II: 220, till Nötboskapsavelns befrämjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 338 400 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Tjällgren*, *Osvald*, *Gustafson* i Vimmerby och *Carlström*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och med bifall till de likalydande motionerna I: 201 och II: 220, till Nötboskapsavelns befrämjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 426 400 kronor.

Herr OSVALD: Herr talman! Som bekant ha kostnaderna för kontrollföreningsverksamheten ökat i mycket hög grad under senare år. Till väsentlig del beror denna kostnadsstegring på ökade löner åt kontrollassistenterna, som dock alltjämt utgöra en mycket lågt avlönad grupp av befattningshavare inom jordbruket. De ökade kostnaderna och de samtidigt minskade statsanslagen ha medfört, att jordbrukarna själva ha fått vidkännas betydligt större utgifter för denna kontrollföreningsverksamhet än vad som tidigare varit fallet. Särskilt har detta gått ut över de mindre jordbruket, som ha de för kontrollen relativt högsta kostnaderna.

Det behöver kanske inte i denna kammar påpekas, vilken utomordentlig betydelse kontrollföreningsverksamheten har som produktionsfrämjande åtgärd, men jag vill gärna erinra om att under åren närmast före det första världskriget de till kontrollföreningarna anslutna korna lämnade en mjölmängd på 2 900 kilogram med en smörfetthalt av 3,4 procent, medan under åren 1944 och 1945 den under kontrollföreningarna redovisade mjölmängden var 3 600 kilo-

Anslag till understöd åt kontrollföreningsverksamhet.

gram med en smörfetthalt på 3,8 procent. Den produktionsfrämjande roll, som denna kontrollföreningsverksamhet spelar, är sålunda klar.

Som jag nämnde, drar kontrollföreningsverksamheten ganska betydande kostnader. Det har till följd att ännu så länge inte mer än ungefär en fjärdedel av de svenska korna äro kontrollerade. Skillnaden mellan de större och de mindre jordbruken är också högst avsevärd. I vissa delar av vårt land, där storjordbruken dominera, har kontrollföreningsverksamheten nått en ganska stor utbredning, under det att den i de delar, där småbruket är dominerande, har en betydligt mindre omfattning. Jag kan nämna att bland jordbruk under 2 hektar endast 0,1 procent av korna äro kontrollerade, i storleksordningen 2—5 hektar är det 0,9 procent, 5—10 hektar 3,5 procent och 10—20 hektar 9,4 procent. Först då man kommer upp i storleksordningen 20—30 hektar är ungefär en femtedel av korna, nämligen 20,8 procent, kontrollerade. Sedan stiger det: i storleksordningen 30—50 hektar till 31,9 procent, i storleksordningen 50—100 hektar till 69,4 procent och för jordbruk över 100 hektar till 84,6 procent av det totala koantalet.

Av dessa siffror framgår ju mycket tydligt, att det framför allt är kontrollföreningsverksamheten inom de mindre och medelstora jordbruken, där vi dock ha den större delen av de svenska korna, som försvåras genom att anslaget nu är otillräckligt.

Det är av den anledningen, som det motionsvis har framförts ett yrkande om att det i lantbruksstyrelsens beräkningar upptagna anslagsbeloppet skulle anvisas av riksdagen. Det är också detta som yrkats av de motionärer, som i motiveringen för utskottets beslut velat inrymma det stycke, som återfinnes på sidan 102 i utskottsutlåtandet: »Det framstår såsom angeläget, att kontrollverksamheten kan fortgå i oförändrad omfattning. Detta är, med hänsyn till att kostnaderna för verksamheten i olika hänseenden ökat, icke möjligt utan en höjning av anslaget. Den

av lantbruksstyrelsen gjorda beräkningen av kostnaderna synes böra godtagas.»

Nu har det ju framhållits att det för närvarande pågår en utredning rörande ladugårdskontrollen m. m. och att denna utredning så småningom säkerligen kommer att framlägga förslag om ändrade grunder för hela kontrollföreningsverksamheten. Det är också denna omständighet som utskottet bland annat fallit tillbaka på, men jag vill i detta sammanhang erinra om att utredningen rörande ladugårdskontroll i ett remissutlåtande, refererat på s. 21 i utskottets utlåtande, uttalat, att den inte har någonting att invända mot de av lantbruksstyrelsen beräknade anslagsbeloppen. Om anslaget skulle fastställas i överensstämmelse med vad utskottet föreslagit, leder detta till en belastning särskilt för de mindre jordbruken, som regelmässigt få vidkännas relativt högre utgifter för kontrollen än innehavare av större gårdar.

Då utskottet säger, att det skulle innebära ett föregripande av den pågående utredningen, om man nu bifölle det motionsvis framförda yrkandet, skulle jag därför vilja påstå, att man tvärtom riskerar att det medför en förändring, visserligen inte av grunderna för anslagen, men en förändring av hela verksamheten, som kan vara till men för vår kreatursskötsel, om detta högre anslag icke beviljas.

Nu kommer det naturligtvis i detta fall liksom i alla andra, då det är fråga om anslagsökningar, att sägas, att det finansiella läget inte tillåter någon sådan ökning. Därför skulle jag särskilt vilja betona, att detta anslag ju är ett i hög grad produktionsfrämjande anslag. Visserligen innebär det motionsvis framförda kravet en betydande utgift, men med hänsyn till detta anslags, såsom jag sade, i mycket hög grad produktionsfrämjande karaktär måste en höjning av anslaget även i nuvarande läge sägas vara synnerligen befogad.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den till punkten 29 knutna reservationen, som går ut på ett yrkande om att till understöd åt kontroll-

Anslag till åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreaturen.

föreningsverksamheten för budgetåret 1948/49 måtte anvisas ett anslag av 426 400 kronor.

Häri instämde herr *Näslund*.

Herr **ANDERBERG**: Herr talman! Att utskottet inte har kunnat gå på samma linje som reservanterna i denna fråga beror icke blott på det ekonomiska läget utan även på en annan omständighet. Kostnaden för kontrollföreningsverksamheten har ju under senare år mycket starkt stegrats, vilket sammanhänger främst med den löneförhöjning, som har skett beträffande kontrollassistenter. Det är alldeles omöjligt att denna utveckling kan få fortsätta. Man måste söka sig fram efter nya linjer på kontrollföreningsverksamhetens område, och den utredning, som motionären nyss talade om, försöker ju också finna vägar, vilka skulle kunna möjliggöra ett förbilligande av kontrollverksamheten. Huruvida den s. k. B-kontrollen, som man försökt sig på, är tillfredsställande, vet jag inte, men jag vill bestämt hävda, att vi inte böra fatta beslut i en sak som denna, då ett resultat av utredningen, enligt vad som sagts, är att vänta inom den allra närmaste tiden. De sakkunniga äro snart klara med sitt förslag rörande laddgärdskontrollen, vilket då också kommer att röra de nya linjer, som man eventuellt kan försöka komma fram på för förbilligande av kontrollverksamheten.

Såsom läget nu är har inte utskottet ansett sig kunna gå med på motionen. Reservanterna ha ansett, att man redan nu borde kunna företa en höjning av anslaget, men jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag, detta med anledning av att vi böra avvakta den pågående utredningen.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr förste vice talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid

punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Osvald* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 30—43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 44.**Anslag till åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreaturen.**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag i förevarande del å de likalydande motionerna I: 132 och II: 217, till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar: Åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreaturen för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 620 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 132, av herr *Mannerskantz* m. fl., och II: 217, av herr *Liedberg* m. fl., hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att till Förekommande och hämmande av smittsamma hus-

Anslag till Weibullsholms växtförädlingsanstalt.

djurssjukdomar: Åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreaturen måtte beviljas ett anslag av 670 000 kronor.

Vid förevarande punkt hade reservation anmälts av herrar *Carl Sundberg, Hjalmar Nilsson, Osvald* och *Liedberg*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr OSVALD: Herr talman! Den fråga, som här är föremål för behandling, har ju föranlett en del olika meningar i fråga om det sätt på vilket kastsjuka lämpligen skall bekämpas. Veterinärstyrelsen har föreslagit, att de nuvarande begränsande bestämmelserna inte vidare skulle tillämpas, utan att man även skulle tillåta utstampning av djur i större besättningar än som för närvarande är tillåtet, då endast enstaka djur få nedslaktas. Det har av veterinärstyrelsen också framhållits, att för en sådan utvidgning av bekämpandet erfordras ett större anslag. Från veterinärstyrelsens sida fästes det allra största avseende vid att man skulle tillåtas ingripa även i sådana fall, som ligga utanför ramen av nu gällande bestämmelser, varigenom bekämpandet av denna sjukdom skulle avsevärt effektiviseras.

Med hänsyn till det sätt, på vilket kastsjukan uppträder, och de medel, med vilka man har att bekämpa den, vill jag säga, att det är utomordentligt angeläget, att den möjligheten erbjudes, att man kan få slakta ned ett större antal djur än som är tillåtet enligt nu gällande bestämmelser.

Utskottet har ju också uttalat, att en uppmjukning av nu gällande bestämmelser kan vara erforderlig, och jag har, då jag fäst uppmärksamheten på denna sak, endast velat ytterligare understryka vad utskottet har framhållit. Jag vill uttala förhoppningen om att det framtida bekämpandet av kastsjukan skall kunna bedrivas även i sådana fall, då det gäller nedslaktning av ett större antal djur, ty även om detta medför större utgifter för statsverket, betyder det å andra sidan att sjukdomen kan hejdas betydligt mera effektivt än om man måste begränsa åtgärderna i enlighet med nu gällande bestämmelser.

Jag har, herr talman, inte något yrkande på denna punkt, utan jag har endast ytterligare velat understryka vad utskottet anfört i fråga om behovet av en uppmjukning av nu gällande bestämmelser.

Herr NILSSON, HJALMAR: Herr talman! Då jag i likhet med herr Osvald tillhör reservanterna inom utskottet på denna punkt, har jag ungefär samma skäl som han att anföra för vårt ställningstagande i denna fråga.

Vi förmena att det skulle vara lämpligt och nyttigt, att bestämmelserna rörande anslaget till nedslaktning av kastsjukessmittade djur kunde uppmjukas, så att även ett större antal djur på en viss plats kunde nedslaktas. Vi förmena att det kan inträffa sådana fall i ett kastningsfritt område, att det helt enkelt är nödvändigt att snabbt kunna oskadliggöra smittohärden, och även om kostnaderna för ögonblicket skulle ställa sig något högre än för en nedslaktning av enstaka djur, skulle det helt visst i längden bli billigare för statsverket och även underlätta sjukdomens effektiva bekämpande, om en uppmjukning av bestämmelserna skedde i överensstämmelse med reservanternas önskemål.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 45—53.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 54.***Anslag till Weibullsholms växtförädlingsanstalt.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 160 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande inom

Anslag till Weibullsholms växtförädlingsanstalt.

riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 132 av herr *Mannerskantz* m. fl., likalydande med II: 217 av herr *Liedberg* m. fl., till den del dessa motioner hänförde sig till förevarande anslag, i vilka motioner, såvitt nu var fråga, hemställt, att riksdagen måtte till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm anvisa ett anslag av 190 000 kronor;

2) I: 198 av herr *Osvald* m. fl., likalydande med II: 221 av herrar *Svensson* i Ljungskile och *Hammarlund*, vari hemställt, att riksdagen måtte för budgetåret 1948/49 för understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm anvisa ett anslag av 200 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag i förevarande del å motionerna I: 132 och II: 217, likalydande, samt motionerna I: 198 och II: 221, jämväl likalydande, till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 160 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Carl Sundberg*, *Hjalmar Nilsson* och *Osvald*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, slutande med en hemställan, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och de likalydande motionerna I: 198 och II: 221 samt med bifall i förevarande del till de likalydande motionerna I: 132 och II: 217, till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 190 000 kronor.

Herr NILSSON, HJALMAR: Herr talman! Den vetenskapliga verksamheten vid Weibullsholm har ju utan gensägel-

se varit till stort gagn för det svenska jordbruket och den svenska folkhushållningen. Den har ju också vunnit erkännande inte bara från näringslivets utan också från statsmakternas sida. Understödd av statsmedel till växtförädlingsverksamheten vid Weibullsholm har utgått under en lång följd av år, och från år 1934 och fram till år 1939 fördelades kostnaderna för verksamheten på så sätt, att företaget Weibull bestred halva kostnaden för förädlingsverksamheten, medan den andra hälften av kostnaderna bestreds med statsmedel. Kostnaderna vid en växtförädlingsanstalt utgöras till en mycket väsentlig del av löner till arbetare och tjänstemän, och så är även fallet vid Weibullsholm. Utgifterna ha där under de senaste åren stigit mycket kraftigt, och en allt större procent av kostnaderna för verksamheten har måst bestridas av företagets egna medel. Merutgifterna till följd av att statsbidraget för växtförädlingsverksamheten inte har uppgått till de beräknade 50 procenten av kostnaderna ha från 1 juli 1939 till 30 juni 1948 beräknats till något över en halv miljon kronor. Siffrorna återges i propositionen, och det finns säkerligen ingen anledning att betvivla riktigheten av desamma.

Nu kan man ju fråga sig, hur det har varit möjligt för firma Weibull att bestrida kostnaderna med större andel än tidigare, men det torde stå i samband med att verksamheten i övrigt, den affärsbetonade verksamheten i företaget, under de första krigsåren var relativt lönande. Förhållandena äro emellertid inte så gynnsamma längre för denna bransch, och det kan nog befaras, att det inte så länge till kan gå på detta sätt. Jag skulle kanske inskjuta, att verksamheten vid Weibullsholm är uppdelad på två principiellt skilda grenar. Den ena är växtförädlingsverksamheten, eller den vetenskapliga verksamheten, och den andra är den merkantila verksamheten, som ju utgöres dels av utsädesaffären och dels av rätt stora jordbruk. Det är alltså den merkantila delen av verksamheten, som har fått släppa till en större andel för kostnadernas täckande, när

Anslag till Weibullsholms växtförädlingsanstalt.

det gäller växtförädlingsverksamheten vid Weibullsholm, än som var beräknat.

Det bör emellertid erkännas, att även statens bidrag till växtförädlingsverksamheten på Weibullsholm har höjts under de senaste åren. För budgetåret 1947/48 höjdes anslaget till Weibullsholm med 35 000 kronor till 160 000 kronor. Men det torde även vara förtjänt att observeras, att denna höjning närmast avsåg intill budgetåret 1947/48 inträdda utgiftsökningar. Det är ju så under tider med fallande penningvärde, att löner och liknande utgifter alltid kompenseras först i efterhand.

Emellertid ha löneutgifterna vid Weibullsholm, liksom på flertalet andra ställen, fortsatt att stiga även efter den 1 juli 1947, och man räknar med en fortsatt stegring. Stegringen har ju varit påfallande stor under budgetåret 1947/48, och den ökning av statsbidraget, som har kommit företaget till del lämnar inte tillräcklig kompensation för lönestegringen. Ledningen för Weibullsholm har beräknat kostnaderna för växtförädlingsarbetet under budgetåret 1948/49 till 464 000 kronor, och med utgångspunkt från principen om statsbidrag med 50 procent av detta belopp har hemställts om bidrag till växtförädlingsverksamheten för nämnda budgetår med i runt tal 230 000 kronor. Såsom skäl för det höjda statsanslaget anför ledningen för Weibullsholm förutom de ökade arbetslönerna även den genom den statliga prisregleringen i många fall minskade normala handelsvinsten samt de minskade exportaffärerna. Genom dessa samverkande orsaker förklarar sig företaget icke vara i stånd att bära kostnadsökningen för verksamheten.

Av det begärda anslaget för 1948/49 tillstyrkte lantbruksstyrelsen ett belopp av 200 000 kronor, vilket belopp lantbruksstyrelsen ansåg skäligt med hänsyn till arten av de faktorer, som framför allt bidragit till kostnadsökningen för växtförädlingsarbetet vid Weibullsholm. Lantbruksstyrelsen har också uttalat, att en höjning av anslaget till Weibullsholm till 200 000 kronor skulle lämna kompensation för kostnadsökningen

vid denna anstalt från budgetåret 1947/48 till budgetåret 1948/49.

Departementschefen har emellertid förordat samma anslag för växtförädlingsarbetet vid Weibullsholm under budgetåret 1948/49 som under innevarande budgetår, eller 160 000 kronor. Men departementschefen uttalar även, att på grund av inträffade kostnadsstegringar och med hänsyn till betydelsen för växtförädlingen en ökning av statsbidraget väl skulle kunna motiveras. Jag är övertygad om att ledningen av verksamheten vid Weibullsholm är herr statsrådet djupt tacksam för detta erkännande, och jag är lika övertygad om att alla som på närmare håll ha varit i tillfälle att taga del av verksamheten vid Weibullsholm och vad denna har betytt för jordbruket och för folkförsörjningen äro glada för detta erkännande av statsrådet. Men tacksamheten skulle säkerligen ha varit ännu större, om herr statsrådets erkännande kommit till uttryck även i handling vid avgivande av förslag i ärendet till riksdagen, eller med andra ord genom åskande av ett högre anslag.

Jordbruksutskottet har med knapp majoritet förordat anslag till Weibullsholm i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Minoriteten i utskottet har i enlighet med i ärendet väckta motioner föreslagit, att anslaget till växtförädlingsverksamheten vid Weibullsholm för budgetåret 1948/49 måtte höjas till 190 000 kronor och i en reservation hemställt, att anslaget måtte utgå i enlighet härmed. Reservanterna förmena att det är synnerligen angeläget för det svenska jordbruket och den svenska folkförsörjningen, att verksamheten vid Weibullsholm kan upprätthållas i samma omfattning som hittills.

Jag kan inte underlåta att omnämna några exempel på vad växtförädlingsarbetet vid Weibullsholm hittills har betytt för landets folkförsörjning. För det första har en mycket väsentlig del av den i landet odlade höstvetearalen varit besädd med sorter, som ha uppdragits på Weibullsholm. Jag behöver endast erinra om de i jordbrukarkretsar så välkända sorterna Ergo, Eroica

Anslag till Weibullsholms växtförädlingsanstalt.

och Virtus för att få belägg på detta påstående. Den merskörd, som dessa ha lämnat, har inte varit betydelselös för folkförsörjningen. Även synnerligen värdefulla vårvetesorter ha under de senaste åren uppdragits på Weibullsholm, vilka böra hjälpa till att ge vårveteodlingen en mera betydelsefull plats i den svenska växtodlingen. Jag skulle också kunna erinra om vad Weibullsholm gjort för att få fram bättre korn- och havresorter. På rotfruktsförädlingens område har Weibullsholm alltid legat i täten, och när det under det senaste världskrigets första år gällde att säkra landets behov av köksväxtfrö genom ökad inhemsk odling var Weibulls ett av de företag, som gingo i spetsen. Ingen torde kunna bestrida att ledningen av Weibullsholm har på ett mycket verksamt sätt bidragit till att behovet av köksväxtfrö, trots utebliven import eller i varje fall mycket inskränkt sådan, har kunnat fyllas under krigsåren utan nämnvärd inskränkning.

Reservanterna i jordbruksutskottet till förmån för ett statsbidrag till Weibullsholms växtförädlingsanstalt för budgetåret 1948/49 av 190 000 kronor anse, att verksamheten därstädes bör stödjas med detta belopp. Vi anse, att det skulle vara i hög grad olyckligt, om växtförädlingsarbetet vid Weibullsholm skulle behöva inskränkas. Vi förmena, att arbetet där utgör en mycket värdefull stimulans för hela växtförädlingsarbetet i vårt land, en stimulans som det svenska jordbruket helt enkelt ej har råd att undvara.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herrar *Mannerskantz*, *Hollertz* och *Björck*.

Herr OSVALD: Herr talman! Jag kan i allt väsentligt instämma i vad som redan anförts av herr Hjalmar Nilsson. Jag skulle särskilt vilja stryka under vad han sagt i fråga om de stammar och sorter av olika kulturväxter, som utgått från Weibullsholms växtförädlingsanstalt. Jag vill erinra om att en av de vetesorter, som framstälts på Weibullsholm, för några tiotal år sedan kom att spela

en mycket framträdande roll inom den svenska veteodlingen, och därifrån utgå alltjämt vetesorter, som spela en likartad roll. På samma sätt förhåller det sig, såsom nämnts av herr Nilsson, med vårvetet, med havren och kanske i all synnerhet med rotfrukterna, där ju firman Weibull länge haft en ledande ställning. Likaledes ha på Weibullsholm mycket värdefulla resultat nåtts i fråga om växtförädlingen, då det gäller våra foderväxter, klöver, gräsarter o. s. v., men jag skulle särskilt vilja understryka att den verksamhet, som redan frambragt dessa mycket värdefulla resultat, ju alltjämt fortsätter, så att man kan förvänta, att för varje år nya resultat skola kunna ställas till det svenska jordbrukets förfogande. Där liksom vid andra växtförädlingsanstalter har man att vänta nya värdefulla sorter och stammar, som kunna komma att tjäna vårt lands jordbruk i mycket hög grad. Det är därför av allra största vikt att denna verksamhet för att få fram det nya material, som så att säga ligger och väntar på att få komma fram, får fortgå ostörd, att man alltså inte bryter kontinuiteten i verksamheten, utan ser till att resultatet av gångna års arbete snarast möjligt skall bli färdigt och kunna ställas till det svenska jordbrukets förfogande.

Det har också av departementschefen anförts, att trots att anslaget förra året höjdes med 35 000 kronor, en ökning av statsbidraget väl skulle kunna motiveras, men även här har statsrådet med hänsyn till nuvarande finansiella läge ansett, att en ytterligare höjning av anslaget inte just nu kan företas. På samma sätt har även utskottet jämförelsevis välvilligt behandlat denna fråga, då det säger, att det vore i och för sig önskvärt, att denna verksamhet kunde främjas genom en ökad anslagsanvisning, men även utskottet hänvisar till det statsfinansiella läget.

Ett anslag av denna art, såsom jag nu i största korthet har sökt skildra det, är ju i allra högsta grad, liksom de tidigare anslag jag här har talat för, produktionsfrämjande, och även i en tid, då det gäller att spara med statens medel,

Anslag till markkartering och grundkalkning.

måste man se till att de produktionsfrämjande åtgärderna inte komma att lida men på grund av en för stark begränsning av de anslag, som ställas till förfogande.

Jag ber därför, herr talman, att med den motivering, som jag här anfört, få yrka bifall till den vid punkten 54 i utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr **TJÄLLGREN**: Herr talman! Jag skall inte upptaga någon diskussion beträffande den betydelse, som Weibullsholms växtförädlingsanstalt har haft för jordbruket och därmed också för folkförsörjningen. Jag vill i det fallet endast hänvisa till vad utskottet har anfört. Utskottet erkänner och vill vitsorda att den verksamhet, som bedrivits vid anstalten, varit och är till stort gagn för folkförsörjningen. »Det vore därför i och för sig önskvärt», fortsätter utskottet, »att denna verksamhet kunde främjas genom ökad anslagsanvisning. Med hänsyn till den återhållsamhet vid prövning av anslagshöjningar som det statsfinansiella läget påkallar finner sig utskottet emellertid icke kunna förorda någon ökning av anslaget.» Utskottet återger också vad departementschefen i förevarande punkt anfört. Han säger: »Jag torde få erinra, att bidraget till förevarande verksamhet för innevarande budgetår höjdes med 35 000 kronor. På grund av inträffade kostnadsstegringar och med hänsyn till betydelsen för växtförädlingen av ifrågavarande verksamhet skulle en ökning av statsbidraget väl kunna motiveras. I nuvarande läge, då kostnaderna för forsknings- och försöksverksamhet på ett flertal områden måste begränsas, anser jag mig emellertid icke kunna tillstyrka någon ytterligare uppräkning av förevarande anslag. Anslaget torde fördensull för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp av 160 000 kronor.»

Det är väl både inom riksdagen och annorstädes en allmän mening, att statsmakterna under nu rådande ekonomiska förhållanden böra vara återhållsamma i fråga om anslagsgivning i alla de fall,

där återhållsamhet utan olägenhet kan iakttagas. Skillnaden mellan det av Kungl. Maj:t nu äskade anslaget och det av reservanterna påyrkade utgör 30 000 kronor, och enligt vad som under utskottsbehandlingen av detta ärende upplystes lär firman Weibull befinna sig i den ekonomiska ställning, att en sådan besparing inte kommer att medföra någon minskning eller rubbning i firmans verksamhet.

Jag vill vidare instämma i vad som här tidigare har sagts, att firman Weibull ju är ett kommersiellt företag till skillnad från en del andra institutioner på samma område, och det kan väl näppeligen vara riktigt att riksdagen i nuvarande läge höjer ett anslag till en enskild firma, som driver affärsverksamhet. För min del anser jag — och det tror jag också var flertalets mening inom utskottet — att förslag om en sådan anslagsökning bör komma från Kungl. Maj:t.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 55—60.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 61.***Anslag till markkartering och grundkalkning.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till markkartering och grundkalkning för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor. Av ifrågavarande belopp hade 100 000 kronor avsetts till bidrag till markkartering och 200 000 kronor till bidrag till grundkalkning.

Anslag till markkartering och grundkalkning.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 129 av herr *Hallagård* m. fl., likalydande med II: 225 av herr *Sundström* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att bidragsverksamheten till fraktilindring för kalk skulle fortgå enligt nu gällande grunder samt att riksdagen måtte för detta ändamål för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 275 000 kronor;

2) I: 130 av herr *Nilsson, Bror*, och herr *Niklasson*, likalydande med II: 224 av herr *Persson* i Norrby m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att grundkalkningsbidrag skulle utgå enligt de i propositionen angivna grunderna, dock att alla brukningsdelar under 50 hektar skulle bli berättigade till bidrag, och

att bidrag skulle utgå, även om markkartering eller fältförsök av olika skäl ej kunde företas, i de fall, då jordbrukaren med stöd av erfarenhet kunde styrka, att kalkbehov förelåge;

3) I: 200 av herr *Osvald*, likalydande med II: 324 av herr *Sandberg* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta,

att bidrag ur det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget för markkartering och grundkalkning skulle kunna utlämnas efter viss behovsprövning utan hänsyn till brukningsdels storlek;

att behovet av kalkning skulle vara styrkt genom markkartering eller kalkförsök eller på annat sätt av sakkunnig personal;

att, där behov av kalk blivit styrkt, bidrag skulle kunna utlämnas oberoende av om kalkningen betecknades som grundkalkning eller underhållskalkning;

att bidrag endast finge utgå till kalkning på jord, som vore dränerad på tillfredsställande sätt eller som dränerades före eller i samband med kalkningen; samt

att anslaget för kalkningsbidrag skulle upptagas med 300 000 kronor, d. v. s. för markkartering och kalkning sammanlagt 400 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

1) att de likalydande motionerna I: 130 och II: 224 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och de likalydande motionerna I: 200 och II: 324 samt med avslag å motionerna I: 129 och II: 225, jämväl likalydande, till bidrag till markkartering och grundkalkning för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Tjällgren* och *Gustafson* i Vimmerby, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 129 och II: 225;

2) av herr *Osvald*, som dock ej antytt sin mening.

Herr OSVALD: Herr talman! Det var med odelad tillfredsställelse man i år läste statsverkspropositionen i denna punkt så vitt gällde anslaget till markkarteringen. Däremot måste jag säga, att då det gällde anslaget till grundkalkning — som det här kallas — var inte tillfredsställelsen lika odelad, eftersom Kungl. Maj:t där föreslagit en minskning med 75 000 kronor i jämförelse med vad som lämnats under föregående budgetår.

Det kan därför vara anledning att här i allra största korthet erinra om vilken utomordentligt stor betydelse kalkningen har för det svenska jordbruket. Man har beräknat att det skulle behövas omkring 550 000 ton ren kalk årligen under en hel cirkulation för att tillgodose behovet av kalk på sådant sätt, att man skulle få optimala växtbetingelser för vårt lands åkerjordar. Trots de jämförelsevis stora anslag, som under tidigare år anvisats till fraktilindring för kalk, har detta kalkbehov inte blivit fyllt, utan man har alltjämt att räkna med ett rätt stort underskott. Kalkanvändningen har inte motsvarat mer än nått och jämnt vad som kan beräknas åtgå för under-

Anslag till markkartering och grundkalkning.

hållskalkning. I själva verket har kalktillståndet i vissa jordar i Skåne blivit sämre, såsom påvisats i undersökningar av sockerbolaget, och jag skulle tro att man kanske också i andra delar av Sverige kan påvisa motsvarande förändring.

Det skulle därför vara av största värde, om man framdeles finge möjlighet att i större utsträckning än hittills tillföra jorden kalk.

Denna angelägenhet har ju under lång tid varit föremål för statsmakternas omsorger, i det att anslag till fraktlindring för kalk lämnats, vissa år med ända upp till två miljoner kronor. Fraktlindringsbidragen skola emellertid nu, såsom Kungl. Maj:t föreslagit och utskottet godtagit, ersättas med ett bidrag för grundkalkning.

Söker man bilda sig en uppfattning om hur det nya systemet kommer att verka så tror jag man kan säga, att det genomsnittliga anslaget per hektar för kalkning kommer att bli större. Detta innebär med andra ord en förbättring för de jordar, som komma att tillföras kalk, men då samtidigt anslaget har minskats, blir det en mindre del av den svenska jorden som kommer att bli föremål för kalkning.

Jag har tillåtit mig att göra en liten beräkning av hur det kan komma att ställa sig. Om man utgår från det förhållandet, att endast två procent av den svenska åkerjorden i den storleksklass, som det här gäller, är markkarterad och att ungefär hälften av denna åkerjord kan vara i behov av kalk, kommer man till att årligen cirka 20 000 hektar skulle behöva kalkas inom den storleksgrupp det här gäller. Om man vidare räknar med en så låg kalkningskostnad som 80 kronor per hektar — d. v. s. två ton kalk à 33 kronor jämte en fraktkostnad av sju kronor per ton — kommer man till att bidraget enligt av utskottet tillstyrkta grunder skulle bli 32 kronor per hektar. För 20 000 hektar skulle sålunda behövas ett belopp av inte mindre än 640 000 kronor. Redan en sådan beräkning visar enligt min mening, att det finns mycket starka skäl som tala för

en höjning av anslaget till grundkalkning av den svenska åkerjorden.

Därtill kommer att den begränsning av bidragen till jordbruk av vissa storleksgrupper, som Kungl. Maj:t föreslagit, enligt min mening egentligen inte är erforderlig. Fasthåller man vid det av Kungl. Maj:t gjorda förslaget om en behovsprövning, kan man väl med fog påstå att det finns jordar av större storleksordning än de inom den av Kungl. Maj:t angivna kategorien, som kunna vara i mycket stort behov av ett bidrag för kalkning. Men skulle man utsträcka bidragsgivningen även till större jordbruk, kommer det ju i själva verket att behövas ett betydligt större anslag till kalkning än jag här förut har räknat med.

Då alltså det anslagsbehov, som i själva verket kan anses föreligga på detta område, redan om man fasthåller vid den av Kungl. Maj:t angivna storleksgränsen, är betydligt större än de 200 000 kronor, som upptagits i propositionen, finns det egentligen ingen som helst anledning att sänka anslaget från nu utgående 275 000 kronor till 200 000 kronor. Snarare skulle det finnas anledning att höja det nu utgående anslaget, och jag har ju motionsvis framfört ett yrkande om att för detta ändamål skulle utgå 300 000 kronor.

Redan tidigare i dag har jag vid ett par tillfällen framfört den uppfattningen, att man visserligen självfallet bör iakttaga sparsamhet i nuvarande läge, men att önskemål om begränsning av utgifterna inte kunna få vara utslagsgivande då det gäller anslag, som i så hög grad som detta och vissa andra måste sägas vara produktionsbefrämjande och direkt inom en mycket kort tidrymd kunna öka avkastningen från den svenska jorden. Det viktigaste är att vi se till, att produktionen från den svenska åkerjorden blir om möjligt större än den hittills varit, och i det hänseendet är även användningen av kalk i större utsträckning än tidigare ett mycket viktigt medel.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till det motionsvis framförda

Anslag till markkartering och grundkalkning.

förslaget, att anslaget till kalkningsbidrag måtte upptagas med 300 000 kronor och att sålunda anslaget för markkartering och kalkning sammanlagt upptages med 400 000 kronor.

Herr HALLAGÅRD: Herr talman! Utskottets majoritet har ju i denna punkt tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag angående bidrag till markkartering och kalkning.

Förslaget innebär, att bidrag skola utgå endast till ofullständiga jordbruk efter det behovet av kalkning styrkts genom av hushållningssällskap utförda fältförsök. Det kan emellertid diskuteras, huruvida tidpunkten just nu är lämplig för att slopa det nuvarande systemet med fraktbidrag på kalken och endast bevilja statsbidrag i den form, som här har föreslagits, innan jordbrukarna mera allmänt låtit undersöka behovet av kalkning. I nuvarande försörjningsläge är det ju angeläget att jordbruksproduktionen stimuleras genom ökad kalktillförsel till sådana jordar som äro i behov därav. Om nu statsbidragen till kalkfrakter enligt de nuvarande bestämmelserna borttagas, kommer det säkerligen att få till följd en minskad kalkanvändning, och det vore ju att beklaga. Risken är så mycket större, därför att kalkpriserna nu på grund av vissa omständigheter få ökas. Jordbrukarna i de trakter, där man under många år erhållit kalken billigare på grund av statsbidraget till järnvägsfrakter, kunna i detta läge komma att minska sina inköp av kalk.

Av de uppgifter jag kunnat erhålla framgår, att omkring 95 procent av landets brukningsdelar med en areal under 20 hektar ännu icke markkarterats. Detta antyddes också av professor Osvald. Jag skall ta några exempel. Intill 1947 års ingång ha t. ex. i Norrbottens län av brukningsdelar mellan 10 och 20 hektar 10,1 procent markkarterats. För brukningsdelar mellan 5 och 10 hektar är motsvarande siffra 2,7 procent, och för brukningsdelar mellan 2 och 5 hektar är siffran endast 0,4 procent. I Västerbotten ha endast 1,1 procent mark-

karterats av brukningsdelarna mellan 10 och 20 hektar. I Kronobergs län, som har 10 437 brukningsdelar med under 5 hektar åker, äro endast 111 brukningsdelar markkarterade, d. v. s. 1,1 procent. Av brukningsdelar med mellan 5 och 10 hektar åker äro endast 2,9 procent markkarterade, och för brukningsdelar mellan 10 och 20 hektar är siffran 6,1 procent. Dessa exempel visa hur få brukningsdelar som verkligen äro markkarterade, och jag tror man kan säga att det kanske inte är mer än fem procent av alla brukningsdelar under 20 hektar i landet som hittills blivit markkarterade.

Detta gör att man ställer sig ytterst tveksam till förslaget att nu borttaga fraktlindringsbidragen för kalk. Och det förefaller oss motionärer vara oriktigt att endast ge dem förmåner, som ha undersökt kalkbehovet på sina jordar. Detta innebär ju att endast ett fåtal av våra jordbrukare få tillfälle att vara med och tävla om de bidrag, som här föreslås av Kungl. Maj:t.

Det kommer antagligen att dröja en avsevärd tid, innan man mera allmänt hinner markkartera brukningsdelarna. Hushållningssällskapen kunna troligen inte hinna med detta arbete i den omfattning som skulle vara erforderlig. Inte heller de kemiska stationerna torde ha tillräckliga resurser för att hinna med analyserna, detta inte minst på grund av brist på personal som kan utföra markkarteringar.

Under sådana förhållanden har det förefallit oss motionärer vara riktigt att det nuvarande systemet med fraktbidrag åtminstone tills vidare bibehålles. Vi ha därför i vår motion tillåtit oss föreslå ett förslagsanslag med 275 000 kronor för detta ändamål. Utskottets majoritet har emellertid inte velat vara med om detta, utan har tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag oförändrat, medan ett par reservervanter, herrar Tjällgren och Gustafson i Vimmerby, ha ansett att motionen bort bifallas. Trots att utskottsförslaget har sin betydelse ur rationaliseringssynpunkt kan man inte anse det lämpligt att för närvarande borttaga den förmån,

Anslag till markkartering och grundkalkning.

som fraktbidragen innebära särskilt för de mindre brukningsdelarna. Det rör sig här om ett jordbrukarintresse och inte om kalkleverantörernas intressen. Framför allt gäller det som sagt de mindre jordbrukarna, och man bör ju även ta hänsyn till deras berättigade intressen.

Jag har med det anförda sökt framhålla, att starka skäl tala för att ännu så länge behålla det nuvarande systemet med kalkfraktbidrag, i varje fall intill dess man mera allmänt gått in för att markkartera jordbruket.

Borttagandet av fraktbidragen drabbar ju särskilt sådana jordbruk som ligg långt från produktionsplatserna, alltså kalkbruken. Framför allt är det kanske norrlänningarna som få vidkännas detta. För dem har fraktlindringen i vissa fall uppgått till 15 å 20 kronor per ton kalk. Fraktbidragen spela dessutom en viss roll för dem, som äro beroende av de smalspåriga enskilda järnvägarna, detta på grund av banavgifter och övergångsavgifter, vilka till stor del täckas av statsbidrag. Jag skall tillåta mig att nämna några exempel på hur stora fraktbidragen kunna bli, då transporten helt eller delvis måste ske på enskilda järnvägar. På en transportsträcka från Uddagården invid Falköping till Ljungby blir fraktbidraget 1:70 kr. per ton. På sträckan Kinnemalma—Liatorp blir fraktbidraget 2:65 kr. Från Blomberg vid Kinnekulle till Brålanda blir bidraget 2:90 kr., från Dämman till Frillesås 4:50 kr., från Ekedalen till Ryssby 4:20 kr. och från Kinnekleva till Falkenberg 5:60 kr. per ton. Detta visar förmånen med dessa bidrag. Därtill bör kanske nämnas, att vid ett förstalligande av västgötajärnvägarna komma fraktbidragen att få mindre betydelse för den tredjedel av Sveriges jordbrukare som köpa sin kalk från Västergötland. Ban- och övergångsavgifterna försvinna nämligen, och statsbidraget skulle därför inte uppgå till mer än högst en krona per ton den dag de nya taxorna komma att tillämpas. Men det torde dröja inemot ett år, innan dessa taxor bli färdiga att tillämpas. Också detta talar för

att man i varje fall under ännu ett år bör bibehålla systemet med fraktbidrag.

I remissyttrandena från länsstyrelserna och hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Västernorrlands och Västerbottens län har uttalats, att kravet på markkartering som bevis för behovet av kalkning icke borde vara oeftergivligt, enär detta på grund av markkarteringens ringa omfattning skulle medföra, att alltför få jordbrukare kunna komma i åtnjutande av kalkningsbidrag. Avstyrkande yttranden eller yttranden till förmån för systemet med fraktbidrag ha avgivits av länsstyrelserna och hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Kronobergs, Hallands och Värmlands län samt av förvaltningsutskotten i Kalmar norra och Norrbottens hushållningssällskap. Hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Jönköpings län har ansett, att grundkalkningsbidraget bör ersättas av bidrag till markkartering. Vidare har egnahemsstyrelsen av samma skäl funnit sig böra uttala stor tvekan om lämpligheten av att införa ett särskilt grundkalkningsbidrag.

Olika meningar ha alltså framförts i remissyttrandena, och av vad jag nu citerat framgår, att man på olika håll har varit tveksam när det gällt det nya bidragssystemet. Starka skäl tala å andra sidan för att bibehålla det nuvarande systemet med fraktbidrag.

Nu förhåller det sig emellertid så, att i andra kammaren har framställts ett yrkande om ett anslag av 375 000 kronor. Bifall till detta yrkande skulle möjliggöra oförändrat anslag till fraktbidrag med 275 000 kronor samt dessutom ett anslag med 100 000 kronor till markkartering och grundkalkning. Jag ber, herr talman, att få framställa samma yrkande här i kammaren och tillåter mig alltså hemställa,

1) att de likalydande motionerna I: 130 och II: 224 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och de likalydande motionerna I: 129 och II: 225 till markkartering och grundkalkning samt fraktlindring för budgetåret 1948/

Anslag till markkartering och grundkalkning.

49 anvisa ett reservationsanslag av 375 000 kronor, varav 100 000 kronor till markkartering och grundkalkning.

Detta yrkande har som sagts även framställts i andra kammaren.

I herr Hallagårds yttrande instämde herrar *Niklasson*, *Bror Nilsson* och *Lars Andersson*.

Herr **ANDERBERG**: Herr talman! Denna fråga har varit föremål för mycket noggrann prövning och utförlig behandling såväl på avdelningen som i utskottet, men utskottet har inte funnit det möjligt att i nuvarande form bibehålla statsbidragen till kalkfrakter utan har i likhet med departementschefen ansett, att några fraktlindningar inte längre skulle komma i fråga. Utskottet har därför inte ansett sig kunna tillstyrka bifall till några sådana förslag om fraktlindring, som nu senast framfördes av den föregående ärade talaren, utan har följt departementschefens förslag.

Man har i utskottet rätt mycket diskuterat begreppen grundkalkning och underhållskalkning. Professor *Osvald* har ju här varit inne på begreppet grundkalkning — och han berörde också underhållskalkningen. I praktiken torde det inte vara några svårigheter att skilja mellan grundkalkning och underhållskalkning, även om från teoretiska utgångspunkter erinringar kunna göras mot denna gränsdragning. Utskottet har i sitt yttrande sagt ifrån att det inte finner skäl föreslå någon ändring beträffande begreppet grundkalkning. Man anser att från bidragsrätt skall uteslutas sådan kalkning som påfordras genom naturlig, successiv nedgång i jordens kalkhalt.

I ett par av motionerna påyrkas en ändring av normerna för vilka som skola ha rätt att få detta kalkbidrag. Utskottet har i likhet med departementschefen förordnat en prövning av brukarens ekonomiska behov, vilken skulle nära sammanfalla med de grunder, som gälla i fråga om statens stöd till den inre rationaliseringen enligt propositionen om riktlinjer för den framtida jordbrukspo-

litiken, som behandlades vid förra årets riksdag. Man får ju se till att enhetliga grunder för den ekonomiska behovsprövningen i största möjliga utsträckning komma att gälla inom de olika områdena för den statliga stödverksamheten åt jordbruket. Vi ha därför inom utskottsmajoriteten funnit, att dessa motioner icke böra föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Däremot har utskottet i fråga om markkartering, kalkningsförsök och annan utredning om behovet av kalkning gått in för det av departementschefen förordade förslaget om tillägg till lantbruksstyrelsens förslag rörande prövning av kalkbehovet och biträtt det motionsvis framförda yrkandet, att bidrag skall kunna utgå endast till kalkning på jord, som är dränerad på tillfredsställande sätt eller som dräneras före eller i samband med kalkningen. Utskottet förutsätter, att uttrycket »jord, som är dränerad på tillfredsställande sätt,» omfattar även jord, som i sitt naturliga skick är tillräckligt torrlagd. Detta är enligt vår mening en viktig punkt, och en bestämmelse av denna innebörd bör intagas i de förekrifter, som det nu ankommer på Kungl. Maj:t att utfärda.

Med anledning av vad jag anfört vill jag, herr talman, hemställa om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på den nu föredragna punkten förekommit följande yrkanden:

1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas;

2:o), av herr *Hallagård*, 1) att de likalydande motionerna I: 130 och II: 224 icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd; 2) att riksdagen skulle i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och de likalydande motionerna I: 129 och II: 225 till markkartering och grundkalkning samt fraktlindring för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 375 000 kronor, varav 100 000 kronor till markkartering och grundkalkning; samt

3:o), av herr *Osvald*, att vad utskottet

Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering.

hemställt skulle bifallas med den ändring, att anslagsbeloppet, på sätt i motionerna I: 200 och II: 324 yrkats, bestämdes till 400 000 kronor, därav 300 000 kronor till kalkningsbidrag.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hallagård* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 61, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Hallagårds* under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 62—70.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 71.

Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) II: 124 av herr *Persson* i Landafors och *Karlsson* i Stuvsta, vari hemställs, att riksdagen måtte besluta att till befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 7 000 000 kronor;

2) I: 98 av herr *Lodenius* m. fl., likalydande med II: 172 av herr *Edberg* m. fl., vari hemställts, att riksdagen till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1948/49 måtte anett reservationsanslag av 7 000 000 kronor;

3) I: 131 av herr *Mannerskantz*, likalydande med II: 170 av herr *Staxäng* m. fl., vari hemställts, att riksdagen ville uttala sig för en sådan utformning av investeringsverksamheten under nästa budgetår, att landsbygdselektrifieringen sattes i gynnsammare läge än som blivit fallet genom den av Kungl. Maj:t år 1947 beslutade spärren för elektrifieringsbidragets användning, så att förut spärade medel jämte reservation och det föreslagna anslaget på 3 miljoner kronor ställdes till förfogande till befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1948/49.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och de likalydande motionerna I: 131 och II: 170 samt med avslag å motionerna II: 124 samt I: 98 och II: 172, till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor.

Herr **NORLING**: Herr talman! I denna punkt har utskottet i likhet med vad Kungl. Maj:t föreslagit förordad en sänkning av nuvarande reservationsanslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering med icke mindre än fyra miljoner, eller från sju miljoner till tre miljoner kronor. Detta innebär att det elektrifieringsprogram, som nu håller på att genomföras för landsbygden, till stor del måste upphöra på grund av att staten

Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering.

inte beviljar samma anslag därtill för nästa år som den hittills har beviljat. Här föreligger tydligen en missriktad sparsamhet, som kommer att gå ut över landsbygdens befolkning.

För landsbygdens befolkning har elektrifieringsprogrammets genomförande en stor betydelse, och elektrifieringen fyller där ett mycket stort behov. Elektrifieringen icke bara medför ökad trivsel genom att bereda möjlighet att införa elektrisk belysning i bostäder, utan den innebär en hjälp till jordbruksrationalisering inom de trakter, där elektriciteten ännu icke har gjort sitt intåg. Därigenom beredas också jordbrukare i dessa trakter möjlighet att anskaffa arbetsbesparande maskiner, vilket med nuvarande brist på arbetskraft speciellt inom jordbruket har en ganska stor betydelse.

Att behovet av elektrifiering för landsbygdens del är särskilt stort, därom talar också den mängd ansökningar som inkommer om bidrag för detta ändamål. Elektrifieringsberedningen har beräknat ansökningarna om dylika statliga bidrag för budgetåret 1948/49 till icke mindre än sammanlagt 10 miljoner kronor. Man blir därför mycket betänksam, när såväl Kungl. Maj:t som utskottet vill reducera dessa bidrag till ett sammanlagt belopp av tre miljoner kronor. Här uppstår således en brist på sju miljoner kronor för alla som nu begärt men således inte kunna få bidrag.

Den del av landsbygden som drabbas härav är tydligen den mest avlägset belägna, den del som ännu inte nåtts av elektrifieringen och som också är den fattigaste delen. Detta förslag till besparing har därför inte samma värde som det skulle ha haft, om det inte just hade drabbat den del av landets befolkning, som bor på dessa avlägset belägna platser.

Som motivering för sänkningen av anslaget har också anförts den nuvarande bristen på material. Men det finns inte någon garanti för att det material, som på detta sätt inbesparas, icke användes på annat håll; det finns uppenbarligen ingen garanti för att inte ett stort företag eller en industri i stället uppköper det

material som här skulle ha använts till landsbygdens elektrifiering. Följaktligen skulle inte heller ur materialbesparings-synpunkt en sänkning av detta anslag ha något värde.

Alla skäl tala för att det reservationsanslag, som hittills och för innevarande år utgått med sju miljoner kronor, också bör utgå för kommande budgetår. Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till de motioner, som innehålla en hemställan om att samma reservationsanslag må utgå under kommande budgetår som under det innevarande, nämligen till motionerna nr I: 98 och II: 124 och 172.

Herr LODENIUS: Herr talman! Såsom torde framgå av såväl statsverkspropositionen som utskottets utlåtande och av vad herr Norling här sagt, har departementschefen dels spärrat tre miljoner av innevarande budgetårs anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering och dels för nästa budgetår reducerat det anslag, som under föregående år utgått, från sju miljoner kronor till tre miljoner. Jag förstår ju departementschefens motiv i detta fall; det gäller, som det framhålles, att försöka lätta trycket på arbetsmarknaden och beträffande varuförsörjningen. Därom är ingenting att säga. Men det är väl samtidigt en avvägningsfråga, på vilka områden och beträffande vilka anslag detta tryck skall lättas.

Elektrifieringsberedningen räknar ju med att en brist på tre miljoner kronor skulle uppstå vid innevarande budgetårs utgång. Med hänsyn till den nytta som det anslag, som under de senaste åren utgått för landsbygdens elektrifiering, har medfört, ställer man sig onekligen frågande inför kravet att nödvändigtvis skära ned just detta anslag så kraftigt som här föreslagits. Jag har själv från min hemort erfarenhet av att genom distributionsföreningens på orten förmedling under de senaste åren inte så få tusental kronor gått ut som statsbidrag till elektrifiering av sådana områden, som tidigare inte ha kunnat elektrifieras eller helt enkelt inte ha måktat med en

Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering.

elektrifiering på grund av de höga kostnaderna. Vi ha dock på min hemort haft möjlighet till elektrifiering sedan 1920. Under kristiden har elektrifieringen blivit särskilt kostsam för dem, som tidigare varit utan elektrisk ström, men tack vare dessa anslag ha gårdarna i ganska betydande omfattning dock kunnat få elektrisk ström till kraft och lyse.

Jag tror därför att man inte bör vara alltför snål, då det i fortsättningen gäller att bevilja anslag för detta ändamål, utan att denna verksamhet bör beredas möjlighet att få fortsätta. Det är nog riktigt, att svårigheterna beträffande materialtillgång och arbetskrafttillgång varit stora, men om jag inte är fel underrättad — det har i varje fall framhållits från håll där man väl känner till dessa saker — lär det ha visat sig att läget börjat lätta något i fråga om materialtillgången. Det är väl inte otänkbart att denna förbättring kan komma att fortsätta, så att vi under nästa budgetår, som detta anslag avser, kanske ha utsikt att få bättre tillgång på material och arbetskraft för landsbygdens elektrifiering. Då vore det ju ganska angeläget att arbetena åtminstone inte behövde stoppas upp på grund av brist på anslag för ändamålet.

Utskottet har emellertid — jag måste erkänna det, herr talman — skrivit mycket välvilligt på denna punkt, och det är fullt ense med motionärerna om angelägenheten av att denna elektrifieringsverksamhet skall fortsätta. För min del skulle jag kanske därför i egenskap av motionär på denna punkt inte ha haft något särskilt yrkande att framställa. Men då det nu är så att herr Norling har ställt ett yrkande, som sammanfaller just med den hemställan, som innefattas i den av mig m. fl. väckta motionen nr 98 och den likalydande motionen i andra kammaren nr 172, kanske det vore att vara alltför hänsynsfull emot departementschefen och utskottet, om jag skulle avstå från att yrka bifall till motionen.

Jag ber därför att få instämma i det yrkande, som har framställts om att ett

reservationsanslag på sju miljoner kronor måtte upptagas i nästa års budget till befrämjande av landsbygdens elektrifiering.

Herr TJÄLLGREN: Herr talman! Jag står i frågan angående befrämjande av landsbygdens elektrifiering på samma linje som herr Lodenius. Att jag emellertid i utskottet inte har gått med på en hemställan om bifall till motionerna, beror som herr Lodenius nämnde på utskottets skrivning i denna punkt.

Som kammarens ärade ledamöter behaga erinra sig har för innevarande budgetår beviljats ett anslag för ifrågavarande ändamål på sju miljoner kronor. Emellertid har Kungl. Maj:t av känd anledning funnit sig böra spärra icke mindre än tre miljoner kronor av detta anslag. Om nu Kungl. Maj:t för nästa budgetår i proposition begär ett reservationsanslag av tre miljoner kronor, blir det anslag, som för nästa budgetår står till förfogande för ändamålet, icke mindre än sex miljoner kronor. Visserligen är detta belopp en miljon kronor mindre än det som har begärts i motionen, men jag har för min egen del ändå funnit mig böra godtaga vad Kungl. Maj:t begärt under förhoppning att anslaget, när bättre tider en gång stunda, skall höjas till det ursprungliga och kanske litet mer.

Med dessa ord tror jag mig ha förklarat, varför jag inte kunnat gå med på bifall till motionerna, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna II: 124 samt I: 98 och II: 172; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Anslag till fiskets befrämjande i de särskilda orterna.

Punkten 72.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 73.

Lades till handlingarna.

Punkterna 74—80.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 81.

Lades till handlingarna.

Punkten 82.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 83.

Lades till handlingarna.

Punkten 84.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 85.

Anslag till fiskets befrämjande i de särskilda orterna.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Fiskets befrämjande i de särskilda orterna för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, I: 134 av herr *Näslund* och II: 229 av herr *Jacobsson* i Igelsbo m. fl., vari hemstälts, att riksdagen ur anslaget för fiskets befrämjande i de särskilda orterna måtte i likhet med vad som årligen utginge till saltvattensfisket anslå kronor 12 000 årligen under en tid av 5 år för bestridande av kostnaderna för insamling av statistik för insjöfisket.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 134 och II: 229, till Fiskets befrämjande i de särskilda orterna för budgetåret 1948/49

anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Osvald* och *Utbult*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 134 och II: 229.

Herr *NÄSLUND*: Herr talman! Jag har med anledning av denna punkt i statsverkspropositionen väckt en motion, vari hemställas att för bestridande av kostnaderna för insamling av statistik för sötvattensfisket skulle beviljas ett anslag i det nu i huvudtiteln upptagna anslaget med 12 000 kronor. Det är således inte fråga om någon anslagsökning i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.

Detta yrkande grundar sig på lantbruksstyrelsens i ämnet gjorda äskande. 1945 års fiskeriutredning var inne på samma tankegång, då den förordade ett återupptagande av insamlandet av sådana statistiska uppgifter.

När nu utskottet trots det blygsamma belopp det här gäller inte har velat vara med om att tillstyrka bifall till motionen, skall jag heller inte här framställa något yrkande därom. Men jag vill framföra det önskemålet, att detta spörsmål beaktas till nästa år. Det går måhända litet lättare att få fiskerifrågorna beaktade, om genomförandet av Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag om inrättandet av en fiskeristyreelse beslutas av riksdagen. Under tidsperioden 1914—1923 utgingo nämligen årliga anslag för fiskeristatistik för sötvattensfisket. Därav framgick att värdet av sötvattensfisket ökade i sådan omfattning att detta fiske kan sägas spela en icke oväsentlig roll i folkhushållet. Det förefaller därför som om det här närmast skulle bero på glömska att inte detta anslag till statistik beträffande sötvattensfisket har kommit med under de senare åren.

Då jag emellertid anser att det i dagens läge inte är annat att göra än att vädja till Kungl. Maj:t och när jag vet att statsrådet för närvarande är förhindrad att vistas i kammaren, får jag härmed uttrycka den förhoppningen att dessa önskemål via protokollet nå kansli-

Anslag till premier för ombordsaltning av nordsjösill.

huset. Herr talman, jag har inget yrkande att framställa.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 86 och 87.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 88.***Anslag till premier för ombordsaltning av nordsjösill,**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Premier för ombordsaltning av nordsjösill för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 79 av herr *Gustavson* och II: 149 av herr *Utbul* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att sommar- och höstfångad trål- och garnsill, som fiskades i Nordsjön och saltades eller kryddades ombord på svenska fiskebåtar, skulle premieras i enlighet med de grunder, som gällde för sill, som fiskades och saltades vid Island, samt att för detta ändamål måtte anvisas ett förslagsanslag för budgetåret 1948/49 på 60 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 79 och II: 149, till Premier för ombordsaltning av nordsjösill för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Osvald* och *Utbul* ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till de likalydande motionerna I: 79 och II: 149, till

Premier för ombordsaltning av nordsjösill för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 60 000 kronor.

Herr *OSVALD*: Herr talman! Det anslag det här gäller har ju tillkommit i syfte att stimulera fiskarena att i större utsträckning salta och krydda sillen ombord på fiskebåtarna, särskilt då de befinna sig ute på nordsjöfiske. En sådan åtgärd har också ansetts vara önskvärd med hänsyn till att vi ha importerat en hel del saltad och kryddad sill och att denna import skulle kunna ersättas genom en på svenska båtar åstadkommen högre kvalitet av den sill som infångas. Ur den synpunkten har detta anslag också haft en icke ringa betydelse, även om det ännu blott utgått under ett år. Det är från början uttalat, att anslaget bör vara ett tillfälligt sådant och att det därför inte bör lämnas under någon längre följd av år. Det har inte heller utgått under mer än ett år. Kungl. Maj:t har emellertid nu föreslagit en begränsning av anslaget till 30 000 kronor, vilket också tillstyrkts av utskottet.

Med hänsyn till önskvärheten av att ytterligare kunna stimulera fiskelagen att krydda och salta den infångade sillen och även med hänsyn till önskvärheten av att ett större antal fiskelag än hittills stimuleras att övergå till en sådan ombordsaltning, skulle det emellertid snarare vara angeläget att öka än att minska hittills utgående belopp.

Det har också från flera håll uttalats att det anslag, som lämnats för innevarande budgetår, har kommit att tagas i anspråk först vid en jämförelsevis sen tidpunkt och att därför inte den effekt, som man eljest skulle kunna ha väntat därav, har kunnat uppnås. Under sådana omständigheter vore det högeligen önskvärt att anslaget kunde lämnas med oförändrat belopp även under nästkommande budgetår, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den under punkten 88 angivna reservationen.

Häri instämde herr *Gustavson*.

Anslag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

Herr TJÄLLGREN: Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutat, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, förts på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 89—105.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Behandlingen av förevarande utlåtande blev nu för en stund avbruten för att begärt tillfälle skulle beredas herr statsrådet Wigforss att avlämna en kungl. proposition.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 197, med förslag till förordning angående frihet från utskiftningsskatt vid upplösning av Bergslagens järnvägsaktiebolag m. fl. bolag.

Fortsattes föredragningen av jordbruksutskottets utlåtande nr 1.

Punkten 106.

Anslag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

Under punkten 137 av nionde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

1) till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 8 815 000 kronor;

2) medgiva, att inestående skogsavgiftsmedel finge anlitas till bestridande av kostnaderna för under punkten förordade gallrings- och stämplingskurser.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande inom riks-

dagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 229 av herr *Näsgård*, likalydande med II: 377 av herr *Andersson* i Duncker m. fl., vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta att till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 9 715 000 kronor;

2) I: 132 av herr *Mannerskantz* m. fl., likalydande med II: 217 av herr *Liedberg* m. fl., vari såvitt angick förevarande punkt hemstälts, att riksdagen ville till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet bevilja ett anslag av 10 000 000 kronor;

3) I: 95 av herr *Näslund* m. fl., likalydande med II: 173 av herr *Boman* i Kieryd m. fl., vari hemstälts, att riksdagen måtte

a) till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 10 146 000 kronor;

b) medgiva, att inestående skogsavgiftsmedel finge anlitas till bestridande av kostnaderna för gallrings- och stämplingskurser;

4) II: 330 av herr *Hansson* i Skediga m. fl., vari hemstälts, att till Skogsvård m. m. i årets statsverksproposition begärt reservationsanslag (punkt 137) i överensstämmelse med skogsstyrelsens förslag måtte utgå med ett med 1 331 000 kronor förhöjt belopp;

5) I: 69 av herr *Aman*, likalydande med II: 122 av herr *Kyling* m. fl., vari såvitt angick förevarande punkt hemstälts, att riksdagen måtte besluta att tillerkänna tjänstemän vid skogsvårdsstyrelser rätt att för löneklassplacering tillgodoräkna tidigare tjänstetid i motsvarande befattning;

6) I: 48 av herr *Sundberg, Carl*, likalydande med II: 74 av herr *Jonsson* i Malmgrava, vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta, att kassören hos skogsvårdsstyrelsen inom Kalmar läns norra del C. Bergenhem skulle fråna och med den 1 juli 1946 placeras i löneklassen närmast över den högsta löneklassen i den löne-

Anslag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

grad, som gällde för kassör hos skogsvårdsstyrelse.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt,

1) att motionerna I: 69 och II: 122 i vad de anginge förevarande punkt samt motionerna I: 48 och II: 74 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och motionerna I: 229 och II: 377, I: 132 och II: 217, I: 95 och II: 173 samt II: 330, till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 9 015 000 kronor;

3) att riksdagen måtte medgiva, att innestående skogsvavgiftsmedel finge anlitas till bestridande av kostnaderna för gallrings- och stämplingskurser.

Reservationer hade avgivits av, utom annan,

1:o herrar *Carl Edmund Eriksson*, *Anderberg* och *Jacobson* i Vilhelmina, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts framställning oförändrad;

2:o herrar *Näslund*, *Hollertz* och *Liedberg*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, slutande med en hemställan,

1) att motionerna I: 69 — — — (lika med utskottet) — — — någon riksdagens åtgärd;

2) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och motionerna I: 229 och II: 377, I: 132 och II: 217, I: 95 och II: 173 samt II: 330, till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor;

3) att riksdagen måtte — — — (lika med utskottet) — — — gallrings- och stämplingskurser;

3:o herr *Carl Sundberg*, som anslutit sig till den av herrar *Näslund*, *Hollertz* och *Liedberg* avgivna reservationen såvitt gällde anslagsbeloppet och motiveeringen härför men ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 69

och II: 122 i vad de anginge förevarande punkt samt motionerna I: 48 och II: 74.

På framställning av herr talmannen beslöts att punkten skulle företagas till avgörande momentvis.

Mom. 1.

Herr **SUNDBERG, CARL**: Herr talmann! På de skäl som äro anförda i förevarande motioner nr 48 och 69 i denna kammare — den förra avseende uppflyttning till högre löneklass av kassören vid skogsvårdsstyrelsen inom Kalmar läns norra landstingsområde, den senare avseende rätt för tjänstemän vid skogsvårdsstyrelser och hushållningssällskap att äga för löneplacering tillgodoräkna tidigare tjänstetid i motsvarande befattning — ber jag att få yrka bifall till dessa motioner.

I detta anförande instämde herr *Petersson*.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på det under behandling varande momentet annat yrkande ej förekommit, än att kammaren skulle bifalla motionerna I: 69 och II: 122 i vad de anginge förevarande punkt samt motionerna I: 48 och II: 74.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare enligt berörda yrkande; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 2.

Herr **SUNDBERG, CARL**: Herr talmann! Många här i landet äro av den uppfattningen att inrättandet av ett skogsdepartement vore befogat och lämpligt med hänsyn till skogsnäringens stora betydelse ur nationalekonomisk liksom ur den enskilde medborgarens synpunkt. Själv har jag vid ett tillfälle för några år sedan väckt motion här i

Anslag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

kammaren i det syftet, men den vann tyvärr inte riksdagens gehör.

Om det emellertid många gånger tidigare kunnat konstateras, att avsaknaden av ett skogsdepartement, av en särskild företrädare för den svenska skogens och skogsvårdens intressen vid konungens rådsbord gjort sig gällande, så gäller detta i alldeles eminent grad i dagens läge. Ty säkerligen skulle, om en skogsminister funnits, nionde huvudtiteln icke ha varit så bedrövligt åsidosatt när det gäller anslagen till skogsvården som nu är fallet. Visst är vårt lands ekonomiska läge av i dag högeli-gen ansträngt, och visst höves det såväl oss riksdagsmän som andra att taga all möjlig hänsyn härtill och att begränsa våra anspråk till det minsta möjliga. Men när man ser att samme departementschef, som för endast två år sedan gick in för att rationalisera och intensifiera skogsvårdsarbetet här i landet genom att förelägga riksdagen förslag till en reformering av skogsvårdsstyrelsernas organisation och verksamhet, redan nu är färdig att i viss utsträckning rasera vad han själv och riksdagen sålunda gemensamt byggt upp, blir man förvånad och betänksam. Förvåningen och betänksamheten växa, när departementschefen detta samma år, då han av statsfinansiella skäl säger sig vara nödgad att skära ned skogsvårdsstyrelsernas verksamhet från 65 till 55 procent av det fastställda normalprogrammet — i själva verket är nedskärningen betydligt större — är färdig att framlägga ett nytt rationaliserings- och omorganisationsprogram på ett annat område, jordbrukets, som är av väldiga mått och som kommer att kräva miljoner och åter miljoner för sitt förverkligande. Vart togo nu i all hast de statsfinansiella skälen vägen? Är det så att denna jordbrukets tilltänkta rationalisering på en gång kommer att hjälpa oss ur vårt ekonomiska dilemma? Nej, det finns ingen vettig människa, som vill eller kan påstå detta — i båda fallen, evad det gäller skog eller jordbruk, är det i regel fråga om investeringar på lång sikt. Men i vissa fall torde det vad skogsbruket beträf-

far kunna bli så, att avkastning kan påräknas relativt kort tid efter skedd investering. Man bidrager därmed att via export av förädlade skogsprodukter lösa vad som är dagens problem framför andra: att skaffa hårdvaluta till landet för att möjliggöra import av oundgängliga förnödenheter. Det problemet kan jordbruksrationaliseringen ej bidra till att lösa — dess fullföljande verkar snarare i motsatt riktning genom det ökade krav på import av maskiner från utlandet, som automatiskt växer fram i den mån rationaliseringen fortskrider.

Hur som helst, kan det väl icke vara rimligt och riktigt att ena året trumfa igenom ett riksdagsbeslut om rationalisering på ett visst område för att ett annat år gå ifrån detta beslut och samtidigt trumfa igenom en annan rationalisering, som icke är av angelägnare art än den förra. Det blir på så sätt varken hackat eller malet. Vad som däremot inträffar är skapandet av en olust- och otrygghetskänsla hos dem, som skola ha hand om och införa allmänheten svara för de beslutade reformerna och de åtgärderna, som det allmänna därigenom anses ha iklätt sig.

Det synes därför oss, skogens folk, och — tacknämligt nog — inte bara oss utan många, många andra både här i riksdagen och vida omkring i landet, att det är rimligt och rättvist, när vi i enlighet med motionen nr 132 i denna kammare kräva, att ett något förhöjt anslag i förhållande till propositionens måtte anvisas till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet för nästa budgetår och att denna anslagsförhöjning måtte få tagas i anspråk från det anslag, som avses för jordbrukets rationalisering. Det belopp som sålunda sammanlagt begäres, 10 miljoner kronor, täcker ingalunda vad som verkligen behöves eller som i och för sig vore önskvärt. Det är ett minimum, byggt på skogsstyrelsens förslag i frågan för att skogsvårdsstyrelserna skola kunna någorlunda hjälpligt fylla den mission, som de till skogsägarnas och landets fromma med heder ha fyllt under sin mer än 40-åriga tillvaro.

Om däremot alla de krav eller de flesta

Anslag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

av de krav skulle realiseras beträffande restaureringen av Sveriges söndertrasade skogar, som skogsvetenskapen och de skogliga myndigheterna anse ofrånkomliga och som riksdagens revisorer med kraft och eftertryck understrukit i sin berättelse för sistlidna budgetår och som också skogsmän av olika kategorier med saklighet och tyngd framförde vid årets skogsvecka, så skulle belopp av en helt annan storleksordning erfordras.

Att gå in i detaljer och påvisa de allvarliga följder för skogsvårdsstyrelseverksamheten, som ett bifall till propositionen skulle medföra, torde löna sig föga. När de tungt vägande skäl, de sakliga motiveringar, de belysande exempel till förmån för en förhöjd medelsanvisning till skogsvårdsstyrelserna, som anfördes av ett tiotal fackmän från olika delar av landet, vilka hade företrädde inför jordbruksutskottet, i allt väsentligt föllo på hälleberget hos majoritetspartiet inom utskottet, vågar man inte hysa alltför stora förhoppningar att här i kammaren få en ändring till stånd, hur utförligt texten än utlägges.

I alla fall vill jag till den kraft och verkan det hava kan yrka bifall till den reservation, som på denna punkt avgivits av herrar Näslund, Hollertz, Liedberg och mig själv.

Herr NÄSLUND: Herr talman! Jag skall inte besvära kammaren med många ord, men jag kan inte underlåta att vid detta tillfälle framföra de allvarliga bekymmer som råda inom skogsvårds-kretsar på grund av den medelsbegränsning som här har ägt rum. Man har gjort ett överslag över hur man inom skogsvårdsstyrelserna skall kunna pressa in verksamheten under detta begränsade belopp, och man har kommit till att man måste eftersätta lågt räknat 40 000 förräntningsdagar, som uteslutande hänföra sig till tillfälligt anställd personal. Vad det betyder, när man har en sådan oerhörd eftersläpning på skogsvårdens område som vi redan ha, det är väl inte svårt att förstå. Denna begränsning av biträdesverksamheten kommer att i myc-

ket hög grad gå ut över den rådgivande och vägledande verksamheten i fråga om hyggesrensningar o. s. v., och då skogsvårdsstyrelserna icke ha tillräcklig personal för att biträda skogsägarna med stämplingar m. m., kommer detta enligt uppgift från ledande tjänstemän inom skogsvårdsstyrelserna att innebära, att skogsägarna använda sig av mer eller mindre sakkunniga personer, som stå till tjänst vid utförande av stämplingar. Detta å sin sida innebär ju, att genom att stämplingsförrättningarna överföras från skogsvårdsstyrelsernas personal till andra *mer eller mindre kvalificerade* personer skogsvårdsstyrelsernas fiskaliska verksamhet kommer att ökas i ännu större omfattning än för närvarande. Det kommer att ha en dubbel verkan, som är svår att i förväg till fullo överblicka.

Jag tillåter mig erinra om något som meddelades under skogsvårdsföreningens årsammanskomst här i Stockholm för några veckor sedan och som för den som med intresse och uppmärksamhet följt detta område icke var okänt förut, nämligen att om man skall kunna avverka den föreliggande eftersläpningen i fråga om restauration av vårt lands skogar inom 20 år, så skulle det för Norrlands vidkommande fordras en sjudubbling av verksamheten och för landet i övrigt en fyrdubbling.

Jag har velat nämna detta, herr talman, för att fästa kammarens uppmärksamhet på att det icke är några överord, när vi från skogsvårdsstyrelsehåll uttrycka vårt djupaste beklagande över att Kungl. Maj:t har ansett det lämpligt att betrakta detta verksamhetsområde som analogt med sådan verksamhet som man utan olägenhet i dagens situation och ekonomiska läge kan begränsa. Jag vill anmäla en bestämt avvikande mening, att man här gör sig skyldig till en felbedömning, om man tror att denna begränsning icke är till skada för produktionen. Den skadar en för landet mycket livsviktig produktion.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till mom. 2 i den av mig m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen.

Anslag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

Herr ANDERSSON, ALFRED: Herr talman! När jag dristar mig att begära ordet i denna fråga, gör jag det ingalunda i känslan av någon utpräglad sakkunskap på området, men eftersom den förändring av anslagsbeloppet som utskottet föreslår har skett i plenum i utskottet och jag således får taga på mig en del av ansvaret för denna höjning på 200 000 kronor till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet, har jag ansett mig böra något motivera den.

Jag har en känsla av och i någon mån vetskap om att det här föreligger ett starkt behov av ett högre anslag än Kungl. Maj:t har föreslagit. Alla veta vi ju att avverkningen i våra skogar har varit mycket hård de sista åren, och detta medför säkerligen mycket stora återplanteringar. Huru äro då våra skogsvårdsstyrelser rustade för att tillhandahålla plantor? Ja, för närvarande är det säkerligen illa ställt för en hel del. I den skogsvårdsstyrelse, som jag själv tillhör och som jag väl närmast känner till, vågar jag säga att det föreligger behov av ett större anslag. Vi ha visserligen förvärvat mark för att kunna utöka plantskoleverksamheten, men det behövs pengar för att ställa i ordning detta område. Där skall planteras skyddshäckar, där skall dragas fram vattenledningar m. m., och detta kräver rätt stora utgifter och en för tillfället ökad arbetsstyrka. Det är därför jag har menat, att den höjning med 200 000 kronor, som föreslogs i utskottets plenum, är väl motiverad.

Härmed vill jag inte ha sagt, att det är det precisa belopp, som skulle behövas för skogsvårdsstyrelserna — jag skulle nog vara mera tillfredsställd, om ett högre belopp kunde anvisas — men vi måste även på denna punkt taga hänsyn till läget. Vi måste inskränka oss till det nödvändigaste — och jag skulle tro att vi göra det över lag — i förhoppning om att det en gång snart skall ljusna på detta område, så att det blir möjligt för Kungl. Maj:t att i ännu större utsträckning föreslå riksdagen anslag till denna verksamhet.

Med dessa ord, herr talman, ber jag

att få yrka bifall till utskottets förslag på denna punkt.

Herr ERIKSSON, CARL EDMUND: Herr talman! Den omprövning som statsrådet gjort för att på grund av tidsläget söka pressa ned anslagen på nionde huvudtiteln kommer alldeles självfallet att väcka mycket ont blod inom vissa kretsar. I detta fall gäller det skogshandteringen, och flera talare ha här redan påpekat dess stora betydelse. Jag vill inte ett enda ögonblick gå in på någon gensaga mot detta, men jag har tillsammans med två andra reservanter ansett, att Kungl. Maj:t vid sin omprövning av hithörande anslag har tagit all behörig hänsyn. Självfallet skulle väl även Kungl. Maj:t ha önskat ett högre anslag i detta fall, men tidsläget har inte möjliggjort det.

Herr Alfred Andersson sade, att han hoppades att Kungl. Maj:t kommande år skulle visa större förståelse i sin medeltilldelning på hithörande område. Jag är fullt ense med honom, men jag anser inte att denna punkt skall utgöra något undantag i förhållande till alla de andra punkter som nionde huvudtiteln innehåller. Såsom vi sett av de många motioner, som framförts på de olika punkterna, finns det åtskilliga av kammarens ledamöter som ha ansett att Kungl. Maj:ts förslag om minskning av olika anslag icke varit till båtнад, men kammaren har hittills åtminstone följt utskottet, då det anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag. Och detta föranleder mig, då jag tillsammans med två andra reservanter hemställt om bifall till Kungl. Maj:ts förslag även på denna punkt, att yrka bifall till vår reservation.

Herr TJÄLLGREN: Herr talman! Jag ber först att få rätta en liten felskrivning i utskottets motivering. På s. 80, andra stycket, står det: »Vad angår kostnaderna för avlöningar m. m. till ordinarie personal finner utskottet icke anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag om ökad medelsanvisning med 23 000 kronor för uppflyttning av läns-

Anslag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

skogvaktarna...» Det skall vara *biträdande länsskogvaktarna*.

Sedan skulle jag vilja säga några ord i sakfrågan. Som det framgår av utskottets föreliggande utlåtande och som vi också hört i den nu pågående debatten, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för nästa budgetår som bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet anvisa ett reservationsanslag av 8 815 000 kronor. Härjämte har Kungl. Maj:t föreslagit att riksdagen måtte medgiva, att inestående skogsavgiftsmedel må anlitas till bestridande av kostnaderna för gallrings- och stämpningskurser. För innevarande budgetår har för samma ändamål anvisats ett reservationsanslag å 8 250 000 kronor. Om därtill lägges beräknad reservation från föregående års anslag å 685 100 kronor, blir summan disponibla medel för ändamålet alltså tillhoppa 8 935 100 kronor — allt för innevarande budgetår.

Skillnaden mellan det för innevarande budgetår för ändamålet till förfogande stående beloppet och det för nästa budgetår av Kungl. Maj:t äskade kan ju förefalla jämförelsevis obetydlig. Om jag inte har räknat fel utgör minskningen endast 120 100 kronor. Det är å andra sidan härvid att märka att, på grund av den omorganisation beträffande skogsvårdsstyrelserna och deras verksamhet som beslutades av 1946 års riksdag, skogsvårdsstyrelsernas utgifter väsentligt ökats. Särskilt torde detta vara fallet beträffande lönekostnader samt höjda rese- och traktamentsersättningar m. m.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 augusti 1947 har skogsstyrelsen hemställt, att ifrågavarande anslag för nästa budgetår måtte uppföras med i runt tal 10 146 000 kronor, vilket innebär en ökning med 1 210 900 kronor i förhållande till det belopp, som för innevarande budgetår stätt till förfogande. I skrivelsen i fråga, vilken i sammandrag finnes återgiven å s. 70 i utskottets utlåtande, har skogsstyrelsen närmare motiverat sin hemställan, och jag skall inte ta tiden i anspråk med att här återgiva skrivelsens innehåll.

Departementschefen har emellertid icke ansett sig kunna tillstyrka det av skogsstyrelsen begärda beloppet. Såsom skäl härför har han bl. a. anfört följande: »Vid behandlingen av åtskilliga anslagsfrågor har jag i det föregående framhållit att det ekonomiska läget nödvändiggör en strängt restriktiv prövning av utgifter för annan statlig eller statsunderstödd verksamhet än sådan som är av omedelbart produktionsfrämjande natur eller medför omedelbart verkande besparingar. Dylika synpunkter måste anläggas också på anslaget till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet, som i stor utsträckning är av sådan art, att den ger resultat först i framtiden. Hur önskvärt det än vore, att styrelserna bereddes möjlighet att bedriva sin verksamhet i åtminstone samma omfattning, som nu sker, kan jag därför icke tillstyrka den härför erforderliga och av skogsstyrelsen begärda anslagshöjningen. Att bibehålla anslaget vid samma belopp som för innevarande budgetår synes mig å andra sidan icke möjligt med hänsyn till inträffade automatiska utgiftsstegringar föranledda bland annat av löneregleringen och de ändrade bestämmelserna rörande rese- och traktamentsersättningar. Medelsanvisningen torde i stället böra avvägas så att utrymme medgives i huvudsak endast för dylika ofrånkomliga ökningar av utgifterna. Ett efter dessa grunder beräknat anslag skulle visserligen innebära en icke oväsentlig höjning av det belopp som anvisats för innevarande budgetår, men likväl, enligt vad jag under hand inhämtat, nödvändiggöra en minskning av antalet förrättningsdagar med 40 000, motsvarande en begränsning av verksamheten från 65 till 55 procent av normalprogrammet.»

I anledning av Kungl. Maj:ts anslagsäskande på förevarande punkt har väckts en hel rad motioner, vari yrkats högre anslag än vad i den kungl. propositionen begärts.

Utskottet, som ansett sig icke kunna tillstyrka de i fråga om anslagshöjningen längst gående motionerna, har emellertid föreslagit en höjning av det av

Anslag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

Kungl. Maj:t äskade anslaget från 8 815 000 kronor till 9 015 000 kronor, alltså en höjning med 200 000 kronor. Utskottet har sålunda, kan man säga, här gått en medelväg. De skäl, som härvid varit avgörande för utskottets beslut, finnas angivna i utskottets utlåtande, och jag skall inte upprepa dessa. Det är nog ingen överdrift att säga, att inom utskottets majoritet rådde en allmän önskan, att skogsvårdsstyrelsernas verksamhet skulle kunna bedrivas i den omfattning som ett bifall till de längst gående motionerna skulle medgiva. Utskottet ansåg sig likväl i nuvarande statsfinansiella läge icke kunna tillstyrka en så kraftig höjning av anslaget. Emellertid förutsätter utskottet, att i den mån en förbättring av det ekonomiska läget inträder, en härtill anpassad utökning av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet kommer till stånd, i första hand till den omfattning det till 65 procent reducerade normalprogrammet innebär.

För min personliga del tvekar jag icke att här deklarerar, att jag skulle vilja vara med om ett betydligt högre belopp, men av de skäl som här äro angivna och då jag betraktade förslaget om höjning av anslaget med 200 000 kronor som ett kompromissförslag och kanske var nog naiv att tro det skulle bli ett enhälligt utskottsbeslut, anslöt jag mig till det förslaget. Sedan har det visat sig, att tre ledamöter icke ville vara med om denna höjning utan ha reserverat sig och yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Det må ju vara deras sak, men jag skulle mycket beklaga, om kamraren bifölle den reservationen, ty även om utskottsförslaget bifalles, blir medeltillgången för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet ändå långt ifrån tillräcklig. I nuvarande tid med rådande ekonomiska och statsfinansiella förhållanden talas och skrives — med all rätt för övrigt — om att vi måste öka vår produktion för att därigenom höja vår export och på så sätt förbättra vår handelsbalans med allt vad därtill hörer. Med hänsyn till den stora betydelse våra skogsprodukter därvidlag ha — an-

tingen förädlade eller oförädlade — är det enligt min mening en mindre klok politik att snåla på anslag, avsedda till främjande av en ökad skogsproduktion. Därför hade jag helst sett, att ett betydligt högre belopp hade kunnat beviljas, men på grund av föreliggande omständigheter har jag anslutit mig till utskottets förslag, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SUNDBERG, CARL: Herr talman! Det var intressant att höra herr Anderssons yttrande nyss. Tydligt är, att hans skogligen samvete, så skåning han är, har slagit honom. Det är endast att beklaga, att det reagerat så svagt, att han icke mäktat höja sig till en högre anslagsökning än 200 000 kronor. Ty vad betyda dessa 200 000 kronor i detta sammanhang? Jo, de täcka inte ens de ökade kostnader som uppstått för skogsvårdsstyrelserna *efter* det denna proposition framlagts på grund av den fördyrade bensinen. Andra oförutsedda utgiftsökningar förekomma dessutom.

Den allvarligaste konsekvensen av den otillfredsställande medeltilldelningen är emellertid den inskränkning av stämpningsverksamheten, som därav måste bli en oundviklig följd. Detta innebär för våra skogsägare en allvarlig situation. De ha i år och årtionden varit vana vid och anmodade att vända sig till skogsvårdsstyrelserna vid utförande av sina stämplingar. Nu kommer det att bli nödvändigt att inskränka denna verksamhet i betydande omfattning. Inskränkningen rör sig om inte mindre än 40 procent, ja säkerligen kommer det att bli ännu mera. Och man skall inte tro att detta blir någon besparing för det allmänna. Det blir snarare motsatsen. Skogsvårdsstyrelsernas verksamhet är lagd så, att samtidigt som dessa stämplingar utföras passa tjänstemännen på att utöva den tillsyn och övervakning av skogarnas tillstånd, som enligt lag åvilar dem, och att träffa överenskommelser om skogsodlingar och annat, som de också enligt lag ha att utföra. Om nu stämplingsförrättningarna, till vilka skogsägarna själ-

Anslag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

va måste bidra med icke obetydliga belopp, i viss grad bortfalla, måste självfallet de i lag föreskrivna åtminstone angelägnaste uppgifterna ändå utföras, som därför komma att bli fördyrade för det allmänna. Alternativet för skogsvårdsstyrelserna i detta läge är antingen att inskränka den i lag och författning föreskrivna övervakningen av skogarna eller att redan nu inrikta sig på tilläggsanslag för det budgetår som just behandlas — intetdera alternativet i och för sig rekommendabelt. Vad beträffar förutnämnda kostnader för stämplingsförrättningar, som drabba skogsägarna, måste de nu ytterligare höjas. För det län jag representerar komma de att utgå med 25 kronor för dag för de fyra första dagarna, därefter med 30 kronor för dag och så med ännu högre belopp vid längre tid. Det är således inte några småsaker, det här är fråga om, om man betänker, att skogsägarna dessutom indirekt drabbas av en utdebitering i form av skogsvårdsavgifter till uppehållet av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet på inte mindre än 4,5 miljoner kronor per år.

De olägenheter som sålunda komma att drabba skogsägarna vid ett bifall till propositionen komma alldeles särskilt att accentueras, om den skogsvårdslag som ligger under utskottsbehandling kommer att gå igenom. Denna lag innehåller mycket stränga och restriktiva bestämmelser för överträdelse av lagen, vilka t. o. m. medföra kriminellt ansvar. Det vore naturligt om på grund härav många lojala skogsägare, som hittills själva utfört sin stämpling, under dessa förhållanden tycka att det är lugnare och bättre att hänvända sig till skogsvårdsstyrelserna för att få sin stämpling utförd av dem. Men huru skall detta ske?

Här har talats om 1946 års riksdagsbeslut, och jag vill fråga: Vad blir nu resultatet av detta beslut mot bakgrunden av det förslag som föreligger i propositionen och enligt utskottet — det är just inte mycket som skiljer dem åt? Jo, det blir att vi inom skogsvårdsstyrelserna ha fått en betydligt utökad stab av tjänstemän som vi de facto icke kun-

na använda för det ändamål som har avsetts, nämligen effektivisering och ökning av den skogsvårdande verksamheten. Detta är inte möjligt emedan reseanlagerna äro otillräckliga. De få nu i stället sitta hemma och sköta kontoret, ägna sig åt pappersexercis samt uppbära sina löner. Jag kan inte underlåta att i det här sammanhanget citera vad en skogsman yttrade i ett föredrag under skogsveckan nyligen: »Papperet», sade han, »är skogens fiende nr 1.» Med papperet menade han i det sammanhanget just pappersexercisen, kontorsarbetet, som ökar år för år till förfång för det produktiva arbetet ute i skogen. En rationalisering och ändring av denna betänkliga utveckling vore av behovet påkallad, den vore det någon mening med.

När det sägs, att skogsbruket inte är mera åsidosatt än andra näringar på grund av det nuvarande ekonomiska läget vill jag göra en nära till hands jämförelse mellan lantbrukets anslag och skogsbrukets.

Lantbruket har av jordbrukstitelns 285 miljoner kronor fått ca 245 miljoner, inkl. producent- och kontantbidrag m. m., skogsbruket har fått inte fullt 15 miljoner kronor. Härvid är att märka, att av dessa 15 miljoner kronor betala skogsägarna, själva, såsom jag redan framhållit, 4,5 miljoner kronor i form av skogsvårdsavgifter. Till lantbruksundervisningen är anslaget 10 miljoner, under det att undervisningen inom skogbruket får nöja sig med 1 miljon. Jag säger inte detta för att framhålla, att jordbruket eller jordbruksundervisningen fått för höga belopp, utan endast för att framhålla den skärande dissonansen som framträder vid studiet av den skogliga budgeten och för att påvisa den ytterligt styvmoderliga behandling, som jordbruksministern underkastar den avdelning under sitt departement, som har med svenskt skogsbruk att göra.

Den motivering som man — jag kan säga i alla tider — använt när det gäller att iaktta en restriktiv hållning till anslagen på skogsbrukets område, har varit en och densamma, nämligen att det är en investering på lång sikt, när an-

Anslag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

slag beviljas till skogsnäringsen, och som man därför kan skjuta på ett eller annat år. Så har också skett i den nu föreliggande propositionen. Mot detta vill jag framhålla, att det är en nationalekonomisk förlust, som vårt land gör varje dag, som man underlåter att bygga upp vår skogsvård till full effektivitet.

Till slut kan jag inte underlåta att göra den kanske något indiskreta frågan: Om man nu inte ger skogen vad den enligt statsrevisorerna oundgängligen behöver, innebär det inte ett åsidosättande, ett underkännande av kompetensen och omdömet hos våra statsrevisorer, dessa riksdagens egna representanter? Man är frestad att fråga sig: Vad skall det över huvud tjäna till att ha statsrevisorer, om man så helt skall nonchalera vad de efter fri och sorgfällig prövning enhälligt kommit till?

Herr ANDERBERG: Herr talman! Det är inte mycket som skiljer mellan utskottsmajoriteten och herr Carl Edmund Eriksson och mig som reservanter. Jag kan i stort instämma med herr Alfred Andersson. Det är bara en punkt, som vi ha haft olika uppfattningar om, och det gäller anslaget till fröförsörjning och plantförsörjning, där utskottet gått längre än Kungl. Maj:t, medan vi som reserverat oss ha stannat för Kungl. Maj:ts förslag.

Det gäller här 200 000 kronor. Vi ha säkerligen från båda hållen varit intresserade av att man inte försummar detta viktiga område, men reservanterna ha ansett, att det finnes så mycket medel, härrörande från prisutjämningsavgifter, till Kungl. Maj:ts förfogande, att man skulle ha möjlighet att använda dessa för att täcka det behov som verkligen föreligger och icke kan tillgodoses ur det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget. Det väsentliga här är, tycker jag, inte så mycket själva beloppet — det är ju ringa — utan Kungl. Maj:ts uppfattning om hur fröförsörjningens och plantförsörjningens intressen böra tillvaratas. Jag är övertygad om, så angeläget och viktigt som detta område är, att

Kungl. Maj:t kommer att med uppmärksamhet se till att också denna fråga löses tillfredsställande.

Beträffande de övriga reservationerna vill jag nämna, att vi inte vågat oss på den uppräknings som här är ifrågasatt genom en utökning från 55 till 65 procent av normalprogrammet. Den restriktiva prövning, som vi vid flera tillfällen i dag omnämnt, har gått ut även över denna punkt, och utskottet har fått stanna vid det av Kungl. Maj:t begärda anslaget, trots att, såsom utskottet säger, ett bifall till de högre kraven skulle varit synnerligen önskvärt med hänsyn till de viktiga frågor, som här föreligger.

De reservanter, till vilka jag anslutit mig, ha inte heller när det gäller anslaget till fröförsörjningen och plantförsörjningen ansett sig kunna gå längre än till ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, och jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Carl Edmund Eriksson, herr Jacobson i Vilhelmina och mig.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! Liksom nyss herr Sundberg finner jag det ganska orimligt, att två år efter det ett knappt tillskuret normalprogram för skogsvården har framlagts för riksdagen och antagits, man såsom Kungl. Maj:t har föreslagit i årets statsverksproposition beskär denna kostnadsram. Även om tidsläget är svårt, borde det väl vara någon måtta på beskärningen av produktiva anslag — det är sådana det här faktiskt gäller.

Min motion om en höjning av anslaget under punkt 106 till skogsvård m. m. med 900 000 kronor torde i huvudsak sammanfalla med det yrkande som har gjorts i en reservation till utskottets utlåtande av herr Näslund m. fl. Nu har utskottet föreslagit en höjning, nämligen med 200 000 kronor, och sagt, att detta belopp borde i huvudsak användas till plantskoleverksamheten.

Det är mycket tillfredsställande, att utskottet har höjt anslaget på denna viktiga punkt. Så mycket mera förvånande är det, att tre ledamöter av utskottet ha reserverat sig mot höjningen. Man

Anslag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

kanske får förlåta herr Anderberg, som är skåning och väl inte har sysslat så mycket med skogsbruket, att han har gått med på en sådan reservation, men det förvånar mig i hög grad, att också två norrlänningar återfinnas bland reservanterna, däribland en representant för Västerbottens län, där just ett sådant anslag som detta måste anses vara av den allra största betydelse. Man vet ju, vilka oerhörda vidder i Västerbottens län som behöva bli föremål för de kultiveringsåtgärder, som det här anslaget skulle användas till.

Jag vill påminna kammarens ledamöter om att expertisen uppskattar det oundgängliga behovet av barrträdsfrö — det är just det området som den av utskottet förordade höjningen gäller — till omkring 60 000 kg årligen, medan man inte kunnat distribuera mer än i runt tal 25 000 kg. Det anses icke heller möjligt att samla så mycket frö, att behovet täckes, utan man har stannat vid en förmodan, att en kvantitet av omkring 30 000 kg tall- och granfrö skulle vara absolut maximum. Över hälften av vårt barrskogsbestånd är att hänföra till s. k. minusområden och anses därför icke böra komma i fråga. Den enda möjligheten synes vara att lita till fröplantagerna, där barrträdsfröet produceras i direkta fröodlingar, och man är numera i färd med att komplettera fröförsörjningen på detta sätt, vilket emellertid kostar en hel del pengar.

Skogsstyrelsen har framhållit, att den bristande balansen mellan inkomster och utgifter, när det gäller verksamheten med frö och plantor, får sin förklaring genom stegrade utgifter för främst plantskoleutvidgningen, mekanisering och rationalisering av driften vid plantskolorna, höjda arbetslöner samt i vissa fall nödvändiga utgifter för frölagring o. d. Då det ingår i skogsvårdsstyrelsernas skyldigheter att i möjligaste mån fylla behovet av skogsodlingsmaterial för de enskilda skogarna, har skogsstyrelsen icke ansett sig kunna föreslå några avsevärda besparingar i fråga om utgifter för utvidgning och mekanisering av plantskoledriften eller andra åtgärder,

som äro avsedda att säkerställa produktionen.

Jag hoppas, att riksdagen åtminstone inte måtte följa de reservanter, som till och med vilja motsätta sig den av utskottet föreslagna höjningen av anslaget till plantskoleverksamheten.

För min del, herr talman, vill jag yrka bifall till den reservation, som har avlämnats av herr Näslund m. fl.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Det har ju i denna debatt talats med ganska djupa brösttoner om våra skogstillgångars betydelse för vårt folkhushåll och om skogstillgångarnas bedrövliga skick i åtskilliga delar av landet.

De ärade talare, som ha spunnit på denna tråd, tro väl inte, att det är någon i denna kammare som inte har klart för sig både vad våra skogar betyda för vårt land och att det finns betydande brister i skogsvårdsavseende på många håll. Men här är det på det sättet, att vi i dag få göra en avvägning. Vi få fråga oss: Vad kunna vi satsa på en framtid, som är långt avlägsen, och vad måste vi göra i dagens läge? Vi skola då komma ihåg, att åtgärder, som vi vidtaga för att förbättra skogsvården i dag, ta sikte på att åstadkomma virke för en tidsperiod, som ligger 50 till 100 år fram i tiden. Man får väl ändå ha klart för sig, att om vi visa återhållsamhet med våra skogsvårdsanslag ett eller annat år nu under en kristid, kan det ju inte komma att förskjuta läget för det svenska folket i framtiden med mer än något år. Det kan ju inte bli av någon avgörande betydelse om vi — om jag nu skall välja en siffra — av en åtgärd i dag få fram ett resultat med början efter 75 år eller efter 77 år. Man måste väl se saken på detta sätt, d. v. s. på lång sikt, och gör man det, får man inte överdriva betydelsen av något års uppskov på denna punkt.

Men hurudant är då läget i dag? Vi känna alla till det. Vi ha en klyfta, som man brukar säga, mellan varutillgång och köpkraft, vi ha en samhällsekonomisk balans, som är oviss, och vi käm-

Anslag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

pa nu på olika sätt för att bibehålla och om möjligt förbättra denna balans. Här gäller frågan, vad som sker i år och nästa år och året därpå. Det är en korttidsföreteelse utav mycket utpräglat slag.

Då ha vi, bland åtgärder som vi vidta för att råda bot för denna bristande balans, sökt strama åt budgetpolitiken genom att beskära statsutgifterna så långt det går. Denna beskärning måste ju ske på ett otal punkter. Alla vi som äro samlade här veta, att en sådan återhållsamhetspolitik alltid måste drabba någon punkt, som tilltalar någon enskilds känsla eller omfattas av hans sympati. Envar av oss har en känsla som föranleder oss att säga: »Ja, den här punkten kunna vi inte spara på, ty den är så viktig. Men på den och den och den saken kunna vi spara, ty de äro inte så viktiga.»

Därför blir jag inte alls förvånad, när herr Carl Sundberg här talar med mycket djupa brösttoner om betydelsen av att man beviljar ett tillräckligt stort anslag på den punkt, som vi här diskutera. Skogen har nu en sådan plats i herr Sundbergs känsloliv, att denna reaktion är fullständigt naturligt. Men jag tror ändå, att vi lite till mans måste försöka övervinna sådana känslöstämningar.

Herr Sundberg har här sagt någonting om att jag i stället hade kunnat spara på rationaliseringsanslaget. Låt oss ett ögonblick se på dessa saker. Det är min skyldighet att gå ut ifrån att riksdagen förra året menade allvar, när riksdagen fattade ett principbeslut i frågan om jordbrukets rationalisering, och det är min skyldighet att förelägga årets riksdag konsekvenserna av detta beslut. Nu har jag i år tillåtit mig föreslå ett anslag på förevarande punkt som innebär, att det till 65 procent reducerade normalprogram, som riksdagen för två år sedan uppställde, tillfälligtvis för ett eller annat år prutas ned till 55 procent. Jag försäkrar herr Sundberg, att i det förslag, som förelagts riksdagen i rationaliseringsfrågan, har jag prutat minst lika mycket som i den nu diskuterade punkten i jämförelse med vad som avsågs med riksdagens beslut i fjol. Jag

vill tillbakavisa påståendet, att jag här skulle ha favoriserat någon särskild punkt. Jag har verkligen försökt gå fram med den allra största opartiskhet. När det gällt förevarande fråga har jag gått ut ifrån att skogsvårdsstyrelserna skulle få lika mycket pengar som de fingo i fjol med tillägg av sådana automatiska utgiftsökningar, som vi icke kunna undvika. Jag tror, att det är en resonabel ståndpunkt, även om det i realiteten leder till att skogsvårdsarbetet under det följande året blir mindre omfattande. Naturligtvis finns det en viss grund för herr Sundbergs och hans meningsfränders yrkande, ty det innebär, att man skulle bibehålla det 65-procentsprogram som beslöts för två år sedan. Men vi ha inte råd till det. Vi få nu tillfälligt strama åt på denna punkt.

Däremot har jag uppriktigt sagt inte någon större respekt för den ståndpunkt som jordbruksutskottets majoritet har intagit i denna fråga. På två punkter har jordbruksutskottet föreslagit högre summor än Kungl. Maj:t — naturligtvis inte lägre summor på någon punkt. Den ena punkten gällde anskaffning av sju stycken sadlar till hingstdepån i Flyinge. Jag tyckte att detta speciella intresse var så unikt, att jag inte brydde mig om att opponera emot det — om jordbruksutskottet ansåg sig behöva dessa sadlar, ville jag låta udda vara jämnt! Men här begär utskottet 200 000 kronor. Man säger visserligen, att beloppet skall användas för plantskolerörelsen. Jag vill i detta sammanhang påpeka, att för de nödvändiga upprustningarna av plantskoleverksamheten har Kungl. Maj:t redan i år av prisutjämningsavgifter beviljat 250 000 kronor, avsett för utökning av plantskolor, för byggande av lagerkällare för frö och för andra liknande åtgärder. Där har således redan med hjälp av andra medel påbörjats ett upprustningsarbete för att vi skola vara beredda till den större verksamhet, som vi hoppas skall bli möjlig för oss om några år. När jag jämför de 200 000 kronor, som utskottet föreslår, med skogsvårdsstyrelsens budget, som är på 13,4 miljoner kronor, tycker jag nog att des-

Anslag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

sa 200 000 kronor närmast verka som en gest.

Jag skall inte förlänga debatten, utan vill nu sluta med att säga, att vi väl ändå få försöka göra klart för oss, vad som här är en känslifråga och vad som är en realfråga. Det är klart, att man känslomässigt kan tycka, att det är upprörande att inte kunna fortsätta skogsvårdsarbetet nu för att därmed grundlägga ett bättre läge för vårt folk i en framtid, som ligger något halvt sekel eller mera fram i tiden. Men å andra sidan får väl realsynpunkten säga oss, att om denna upprustning eftersättes i någon mån under ett par år, kan det icke vara avgörande nu. I dagens läge är den synpunkten avgörande, om vi kunna vara återhållsamma med statsutgifterna.

Därför menar jag, att kammaren tar realhänsyn, om kammaren här följer Kungl. Maj:ts linje, som avser att vi även beträffande denna önskvärda verksamhet måste vara återhållsamma under ett eller annat år framåt.

Herr SUNDBERG, CARL: Herr talman! Ett gendrivande av vad statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet — som inte förut varit närvarande vid debatten — här har anfört skulle innebära ett nära nog exakt upprepanande av de argument, som jag redan tidigare anfört här i kammaren, och det bör därför naturligtvis inte ske. Jag vill inskränka mig till att säga, att jag inte känner mig övertygad av den argumentering, som herr statsrådet här har anfört.

Jag vill därutöver framhålla, att om det låg allvar i det beslut, som riksdagen i fjol fattade beträffande jordbrukets rationalisering, låg det säkerligen minst lika stort allvar i det beslut, som riksdagen fattade för två år sedan beträffande rationaliseringen och effektiviseringen av skogsvårdsarbetet här i landet. Kärnpunkten i detta beslut var inte att bevilja en viss summa pengar, utan att åstadkomma en viss verksamhet till återuppbyggnad av våra skogar, baserad på en offentlig, objektiv utredning i saken. Det är härom som vi skogsmän liksom riksdagen böra slå vakt.

Jag vill slutligen tillägga, att vad som föranlett mitt yrkande här i kammaren i dag i motsats till vad statsrådet synes tro inte endast är känslöshänsyn utan i högsta grad realskäl.

Herr TJÄLLGREN: Jag skall be att få säga några ord med anledning av vad statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet nämnde. Han ansåg, att den av utskottsmajoriteten föreslagna höjningen av anslaget med 200 000 kronor inte var av så stort värde, eller hur orden nu föllo sig. I anledning därav må det tillåtas mig att nämna, att detta förslag framkom, som jag tidigare i debatten omtalat, såsom ett slags kompromissförslag, och det framställdes av en mycket inflytelserik ledamot av jordbruksutskottet, som jag vågar säga står regeringen och kanske inte minst jordbruksministern mycket nära, varför jag väl ändå får hoppas, att förslaget är av något värde.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att därunder yrkats 1:o att vad utskottet i det nu ifrågavarande momentet hemställt skulle bifallas; 2:o att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan, såvitt den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, bifalla denna framställning oförändrad; samt 3:o att det förslag skulle antagas, som innefattades i motsvarande del av den av herr Näs-lund m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Anderberg begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras

Anslag till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m.

mening, som ville till kontraproposition antaga bifall till det under 2:o här ovan upptagna yrkandet.

Herr *Sundberg, Carl*, äskade emellertid votering om kontrapropositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraproposition i huvudvoteringen angående jordbruksutskottets utlåtande nr 1 punkten 106 mom. 2 antager avslag å utskottets hemställan, såvitt den skiljer sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifall till denna framställning oförändrad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraproposition i nämnda votering antagits godkännande av det förslag, som innefattas i motsvarande del av den av herr Näslund m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sundberg, Carl*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 43.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 106 mom. 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan, såvitt den skiljer sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifalles denna framställning oförändrad.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 59;

Nej — 61.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Mom. 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 107 och 108.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 109.**Anslag till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m.**

Under punkten 141 av nionde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Skogsvård m. m.: Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

Utskottet hade i detta sammanhang till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 132 av herr *Mannerskantz* m. fl., likalydande med II: 217 av herr *Liedberg* m. fl., till den del dessa motioner hänförde sig till förevarande anslag, i vilka motioner, såvitt nu var i fråga, hemställdes, att riksdagen måtte till Skogsvård m. m.: Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. anvisa ett anslag av 1 500 000 kronor;

Anslag till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m.

2) I: 196 av herr *Andersson, Lars*, och herr *Näslund*, vari hemställt, att riksdagen för budgetåret 1948/49 under punkt 141 av nionde huvudtiteln Skogsvård m. m.: Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland måtte anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 132 och II: 217, likalydande, och I: 196, till Skogsvård m. m.: Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Carl Sundberg*, *Osvald*, *Hjalmar Nilsson* och *Liedberg*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall i förevarande del till motionerna I: 132 och II: 217, till Skogsvård m. m.: Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

Herr **ANDERSSON, LARS**: På denna punkt har utskottet haft att behandla en av mig och herr *Näslund* avlämnad motion, i vilken vi hemställde, att anslaget till ökad norrländsk skogsproduktion skulle uppräknas till två miljoner kronor, samma belopp som skogsstyrelsen hade äskat. Utskottet har inte föreslagit någon riksdagens åtgärd i anledning av motionen, men man får väl ändå tolka jordbruksutskottets uttalande om att friskrivna den av Kungl. Maj:t spärrade halva miljonen såsom en frukt av den av mig och herr *Näslund* väckta motionen jämte en annan i samma ämne väckt motion.

Det norrländska skogsproduktionsanslaget intar så att säga en särställning. Här beviljas ju inte statsbidrag till enstaka förbättringsföretag utan till större

sammanslutningar, till skogsvårdsföreningar, vilka representera skogsvårdsområden, och dessa anslag ha visat sig vara synnerligen värdefulla när det gäller arbetet med restaureringen av de norrländska skogarna. Jag vill erinra, att det har väckt mycken oro och bekymmer bland skogens folk och skogsvårdsstyrelserna, att detta för det norrländska skogsbruket så värdefulla anslag skulle beskäras i den utsträckning, som här skett i såväl Kungl. Maj:ts proposition som jordbruksutskottets förslag.

Vad det ifrågavarande skogsproduktionsanslaget beträffar är jag beredd att säga, att om man över huvud taget skall komma någon vart eller i varje fall uppnå den takt, man önskar, när det gäller att återuppbygga det norrländska skogsbeståndet, måste detta anslag få en storleksordning, som gör det möjligt för skogsvårdsstyrelserna att ge de bidrag det här är fråga om. Det gäller här att bl. a. kunna vidtaga sådana åtgärder som att fridlysa skogarna från bete. Men det är inte nog därmed. Då skogsproduktionsanslaget inte beviljas till enstaka företag utan till skogsvårdsföreningar, vilka representera större skogsvårdsområden, kommer man i viss mån också till rätta med svårigheterna att på ett rationellt sätt bruka de mindre skogarna, d. v. s. sådana skogar som i regel ägas av jordbrukare, eftersom maskinella hjälpmedel med fördel kunna användas inom de av skogsvårdsföreningarna bildade skogsvårdsområdena både när det gäller skogskulturer och andra åtgärder.

Jag förstår, att det inte är lönt att inför detta enhälliga utskott yrka bifall till den av mig och herr *Näslund* väckta motionen, men jag skall i stället, herr talman, be att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen, som går ut på en ökning av ifrågavarande anslag till 1,5 miljoner kronor. Det är ändå något.

Jag kan inte underlåta att i det här sammanhanget säga, att vi norrlänningar ha fått en känsla av — herr *Hage* förde det till tals för någon tid sedan i denna kammaré — att den norrländs-

Anslag till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m.

värme, som vi tidigare tyckt oss finna både hos regering och riksdag, numera har övergått till en viss kyla. Som exempel härpå kan anföras en rad åtgärder, vilka på senare tid vidtagits från statsmakternas sida — jag vill bara erinra om de höjda trafiktaxorna på våra järnvägar, vilka särskilt drabba oss uppe i Norrland med våra långa avstånd, jag vill erinra om de höjda telefonabonnemangsavgifterna, som närmast drabba oss norrlänningar och särskilt folk i ödebygderna, som nu saknar men mycket gärna skulle vilja ha telefon. Jag vill erinra om den nyligen beslutade höjda bensinskatten, som synnerligen hårt drabbar oss norrlänningar, då vi endast ha bilar och bussar att lita till såsom trafikmedel.

Jag vill slutligen peka på det ärende, som behandlas här, nämligen anslaget till skogsvårdsstyrelserna. Om det någonstans behövs medel, så är det till återuppbyggnaden av skogsbeståndet i Norrland, och det norrländska skogsproduktionsanslaget är därför av ofantligt stor betydelse för denna återuppbyggnad.

Herr talman! Jag skall inskränka mig till det sagda och yrka bifall till den vid denna punkt avgivna reservationen, vilken innebär en höjning av anslaget till 1,5 miljoner kronor.

I herr Lars Anderssons yttrande instämde herrar *Näslund*, *Annér* och *Bergh*.

Herr **TJÄLLGREN**: Såsom norrlänning behöver jag väl knappast nämna, att jag besjålas av samma önskemål, som herr Lars Andersson nyss gav uttryck åt. Då jag emellertid inte anslutit mig till yrkandet om bifall till de föreliggande motionerna, beror detta därpå, att utskottet har yrkat att de 500 000 kronor, som funnos spärrade för det här ifrågasvarande ändamålet, nu skola lösgröas — om jag får begagna det uttrycket. Nu har herr Andersson i Hedensbyn yrkat bifall till reservationen på denna punkt, vilken går ut på ett anslag på 1,5 miljoner kronor. Om man lägger de spärrade

500 000 kronorna till de av utskottet förordade 1 miljon kronorna, blir det precis 1,5 miljoner i alla fall, varför jag på dessa grunder ansett mig kunna vara med om utskottets beslut.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Lars*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 109, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Andersson, Lars*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 41.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Anslag till belöningar till rovdjurs dödande.

Punkterna 110 och 111.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 112.

Anslag till belöningar för rovdjurs dödande.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Belöningar för rovdjurs dödande för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 kronor. För berörda ändamål hade för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 25 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en inom riksdagens andra kammare väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 228, av herrar *Skoglund* i Umeå och *Lövgren*, vari hemställets, att riksdagen ville besluta,

att premierna för dödande av säl skulle höjas från nuvarande 10 kronor till 15 kronor samt

att anslaget till Belöningar för rovdjurs dödande skulle uppräknas med 5 000 kronor till 30 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten anfört:

»Utskottet biträder förslaget om begränsning av anslaget i fråga till 20 000 kronor. Däremot ansluter sig utskottet till motionärernas hemställan om höjning av premierna för dödande av säl från 10 till 15 kronor. På grund härav hemställer utskottet, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och i anledning av motionen II: 228, till Belöningar för rovdjurs dödande för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 kronor.»

Reservation hade anmälts av herr *Osvald*, vilken ansett, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts framställning oförändrad.

Herr *OSVALD*: Herr talman! Den motivering som utskottet här anfört förefaller mig vara egendomlig. Utskottet har nämligen föreslagit samma belopp som Kungl. Maj:t, men däremot har utskottet ändrat på de grunder, efter vilka

belöningar av detta anslag skola utbetalas. Nu kan man väl säga, att det är en tämligen betydelselös fråga, om belöningen för dödande av säl skall utgå med 10 eller 15 kronor. Jag tror i vilket fall som helst, att belöningen spelar en ganska liten roll i förhållande till värdet av det säldödande, som eventuellt skall belönas på detta sätt.

Jag skall, herr talman, inte ytterligare utveckla denna synpunkt utan inskränker mig här till att yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition i oförändrad form under denna punkt.

Herr *SVEDBERG*: Herr talman! Eftersom jag inom utskottet har yrkat bifall till den motion, som väckts vid denna punkt, har jag begärt ordet för att framföra några synpunkter, vilka motivera denna inställning.

Sedan år 1928 har premien till dem, som jaga säl, utgått med 10 kronor per fångat djur, men sedan dess har icke premien höjts. Intresset för säljakten har undan för undan minskat, och den fiskarbefolkning, som måste leva på sin näring, har sett de förluster, som därigenom ha uppstått, inte minst under de senaste åren inom laxfisket. Man har nämligen alltmer övergått till revfiske för att fånga lax, och där har man även kunnat beräkna de skador, som sälen förorsakat.

Av den motion, som här ligger till grund, framgår, att fiskarbefolkningen på Gotland värdesatt laxförlusten på grund av sälens härjningar till mellan 75 000 och 80 000 kronor. Samma är förhållandet uppe vid östkusten, t. ex. Hudiksvall. Utöver fiskredskapens förstörelse har man även där vid laxfisket kunnat konstatera, att sälens härjningar tilltagit.

Det är helt naturligt, att det belopp, som här ifrågasättes i motionen, nämligen en höjning av belöningen med 5 kronor per fångat djur, inte i någon större omfattning kan bidra till att öka intresset för jakten på säl, men det kan i viss mån stimulera därtill. Och eftersom sälen åsamkar de näringsutövare, vilka ha med fisket att göra, ganska stor

Ang. riksdagens revisorers verksamhet.

skada, tycker jag i varje fall, att den ståndpunkt, som utskottets majoritet här kommit till, är väl motiverad. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den under behandling varande punkten yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Osvald*, att riksdagen skulle, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionen II: 228, till Belöningar för rovdjurs dödande för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 kronor.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 113—140.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 141.

Lades till handlingarna.

Ang. riksdagens revisorers verksamhet.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 42, i anledning av 1947 års revisionsutrednings betänkande rörande riksdagens revisorers verksamhet, utom i vad det avser förslag till ändrad lydelse av § 72 riksdagsordningen.

I detta utlåtande hade utskottet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

a) med giltighet från och med den 1 juli 1949 godkänna av utskottet i utlåtandet förordade ändringar i instruktionen för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken, på sätt närmare framginge av en till utlåtandet fogad bilaga;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om åtgärder för sammanförande av bestäm-

melserna rörande riksdagens revisorers granskningsrätt till en enda författning.

I det vid utlåtandet fogade förslaget till ändring av instruktionen för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken var § 10 femte stycket så lydande:

Till revisor som blivit vald till ordförande eller vice ordförande utgår särskilt arvode med ett belopp av 500 kronor för år.

Vid utlåtandet hade reservation anförts av, utom andra, herrar *Mannerskantz* och *Heiding*, fröken *Andersson* samt herrar *von Heland*, *Ohlson*, *Falla* och *Rubbestad*, vilka ansett dels att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den ändrade lydelse, reservationen visade, dels ock att femte stycket i § 10 i bilagan till utskottets utlåtande bort utgå.

Herr **MANNERSKANTZ**: Herr talman! Beträffande utskottsutlåtandet i stort har jag inte någonting att erinra. Jag tror, att detta kommer att resultera i en förbättrad verksamhet inom statsrevisionen, då man får möjlighet att göra grundligare undersökningar och taga upp frågor till behandling, som äro ställda på litet längre sikt. Det har nog ibland känts som en brist, att man inte kunnat förfara på det sättet. Jag tror samtidigt, att detta kan ske utan att kostnaderna behöva ökas något nämnvärt. Såsom nu varit fallet, har man vissa tider på höstarna fått anställa ett ganska stort antal medhjälpare för att något så när kunna genomarbete de olika frågor, som tagits upp till behandling.

Det är endast på en punkt, där jag jämte några andra ledamöter inom utskottet haft en avvikande mening. Jag vill inte påstå, att det gäller någon stor sak; det rör frågan om de särskilda arvoden till presidierna inom statsrevisionen.

Min erfarenhet under de år jag varit statsrevisor, nämligen de tre sista åren, är snarast den, att det är ordförandena för de tre avdelningar, på vilka revisio-

nen varit organiserad, som ha haft mer att ombesörja än de andra medlemmarna. Men det är där olika; det finns också många medlemmar, som lägga ned ett mycket stort och omsorgsfullt arbete även när det gäller att finläsa förslagen till uttalanden.

Det är klart, att det kan anföras skäl för att ordföranden och vice ordföranden borde ha ett extra arvode. Jag tycker emellertid, att samma skäl kunna anföras t. ex. när det gäller presidierna i riksdagens utskott, men man har aldrig vågat sig på att ge dem ett särskilt arvode. Presidierna inom statsrevisionen äro tämligen likställda med utskottspresidierna. Man kanske kan säga, att det eventuellt kommer att utveckla sig därhän, att ordföranden och vice ordföranden i statsrevisionen komma att vistas här i staden mer än de andra medlemmarna, då de skola kalla till sammanträde. Jag tror emellertid, att det i praktiken kommer att gå till på ungefär samma sätt som förut, nämligen att man under vissa tider har tätt med sammanträden inom revisionen och sedan vissa tider färre sådana, och då blir det inte så stor skillnad i fråga om den tid, då ordföranden och vice ordföranden måste vara här i Stockholm, i jämförelse med de andra medlemmarna. Jag tycker därför, att det skulle vara felaktigt att lansera den här nya principen, att ordföranden och vice ordföranden skola erhålla särskilda arvoden. I detta fall liksom när det gäller utskottspresidierna kan det vara tillräckligt med äran och makten, om det nu kan ligga någonting i det uttrycket. Jag tycker därför, att det vore bättre att avstå från att införa detta moment i utskottets utlåtande. På grund därav ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr **JOHANSSON, JOHAN BERNHARD**: Herr talman! Innehållet i det förslag, som nu efter sakkunnig beredning förelägges riksdagen, överensstämmer i stort sett med de linjer, som uppskisserades av statsutskottet föregående år och som underställdes riksdagen och

Ang. riksdagens revisorers verksamhet. vunno riksdagens gillande. De sakkunniga ha gått fram med stor moderation; de ha strävat efter att effektivisera revisionens arbete utan att därför allt för mycket öka dess kostnader.

En av de viktigaste punkterna när det gäller att öka effektiviteten i revisorernas arbete är enligt förslaget, att revisorerna skola väljas genast vid riksdagens början samtidigt som riksdagens utskott. Sedan skola de fungera under hela året ända fram till nästa års val av revisorer, och de skola avlämna sitt slutbetänkande liksom nu den 15 december. De skola ha rätt att, när de så finna lämpligt, avlämna delbetänkanden under arbetsåret, och de skola till sitt förfogande ha ett ständigt kansli med en kanslichef och två andra tjänstemän.

Detta sätt att utöka revisionens arbetstid kommer naturligen också att medföra ett behov av övervakning av arbetet. Denna övervakning bör ju inte bara ske under den tid, då riksdagen är samlad, utan även under den tid, då riksdagen inte är samlad. De sakkunniga ha då ansett skäligt, att ordföranden i revisionen, eller vid förfall för honom vice ordföranden, utövar en sådan tillsyn och ledning av arbetet, att den åsyftade effektiviteten uppnås. Som ersättning för detta mer ansvarsfulla arbete ha de sakkunniga föreslagit ett så blygsamt belopp som 500 kronor per år. Jag måste för min del säga, att i betraktande av den ansvarsfulla ställning, som ordföranden i statsrevisionen innehar, och de uppgifter, han får sig förelagda såsom ledare för revisionen och dess kansli, är detta belopp, 500 kronor, ingenting att pruta på. Jag tror, att det är väl använda pengar. Jag skulle vilja tillägga, att om ordföranden får denna ersättning, kan man också få rättighet att ställa den fordringen på honom, att han verkligen utövar den ledning över revisionens arbete, som en ordförande bör göra.

Herr **Mannerskantz'** jämförelse med presidierna i riksdagens utskott är i detta fall icke hållbar. Presidierna i utskottet arbeta endast under den tid, då riksdagen är samlad, medan det däremot här

Ang. riksdagens revisorers verksamhet.

är fråga om att ordföranden i revisionen måste — om han är bosatt på annan ort än i Stockholm — då och då resa hit och ordna och övervaka arbetet.

Herr Mannerskantz trodde, att arbetet skulle gå till på samma sätt som förut, varför en ordförande inte kommer att spilla mer tid på sitt uppdrag än tidigare. Jag skulle mycket beklaga, om ansträngningarna att nå den efterlängtdade effektiviseringen skulle leda till det resultatet, att det skulle bli samma ordning som förut. Meningen är ju här att verkligen åstadkomma större effektivitet i arbetet, och det belopp, som här är föreslaget, 500 kronor till ordföranden respektive vice ordföranden, behöver man inte göra så stor affär av. Det är dock ett belopp, som i någon mån fyller den uppgift, som man avsett med det samma, och som kan berättiga till att ställa högre anspråk på ordföranden respektive vice ordföranden än på ledamöterna av revisionen i övrigt.

Vad förslaget innehåll i övrigt beträffar har det inte föranlett några erinringar, och utskottet har varit enigt om det väsentliga i denna fråga.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HEIDING: Herr talman! Jag är fullt överens med kommittén och utskottsmajoriteten om de föreslagna åtgärderna, som ha till syfte att möjliggöra en effektivisering av det på riksdagens revisorer ankommande granskningsarbetet. En sådan effektivisering måste anses vara i hög grad påkallad, icke minst med hänsyn till den ständigt fortgående stegringen av statsverksamheten under senare år.

Enligt vad riksdagen förut i dag har beslutat i överensstämmelse med konstitutionsutskottets förslag om ändring av § 72 riksdagsordningen givas revisorerna möjlighet att, då särskilda skäl därtill äro, under pågående revision omedelbart hänvända sig till riksdagen i viss fråga.

Revisorerna, som skola väljas redan

vid riksdagens början, få således ett betydligt utökat arbete. Enligt kommitténs förslag skulle det arvode om 240 kronor per månad, vilket enligt hittills gällande bestämmelser utgår till statsrevisorerna under den tid, som riksdagsarbetet pågår, upphöra. Denna extra ersättning har utgått under tre månader om året i den händelse riksdagen har varit samlad då revisionsarbetet pågått. Det har således varit en extra ersättning utöver riksdagsarvodet.

Utskottsmajoriteten föreslår, att denna extra ersättning skall utgå liksom hittills, varvid i instruktionen bör angivas, att det särskilda arvodet kan utgå blott under en tid av högst tre månader för år. Samtidigt förutsätter utskottet, som är av den uppfattningen att revisorerna böra komma i åtnjutande av viss tilläggsersättning för det med uppdraget förenade merarbetet, att den nu behandlade frågan tages under omprövning, därest ett system med fasta årsarvoden för riksdagens ledamöter införes.

Varför skall denna fråga behöva sammankopplas med problemet om riksdagsledamöternas arvoden? Det torde väl här ändå föreligga en viss skillnad. Även om månadsavlönning skulle införas för riksdagens ledamöter kan man väl knappast räkna med att de skola ssyslåsättas året om. Arvodena till statsrevisorerna böra utgå med något högre belopp än till riksdagens övriga ledamöter. Inom utskottet föreslog jag ett årsbelopp av 1 000 kronor, men detta ansågs icke kunna accepteras. Kan det vara någon rättvisa i att avlöna riksdagsledamöterna med samma belopp då de under viss tid få vistas i hemorten, medan statsrevisorerna måste fortsätta med sitt arbete en betydligt längre tid av året?

Utän att lösa denna ersättningsfråga med ett mindre, fast arvode per år avsluter sig utskottet till de kommitterades förslag att tillerkänna ordföranden och vice ordföranden en ersättning med vardera 500 kronor per år. Är det meningen att statsrevisorernas ordförande, vice ordförande och kansliet skola avgöra frågorna? I så fall kan man icke

Ang. riksdagens revisorers verksamhet.

tala om någon effektivisering av det på riksdagens revisorer ankommande granskningsarbetet. Revisorerna behöva sammanträda till plenum både under riksdagsperioden och under den tid, som riksdagen icke är samlad, för att taga ställning till olika frågor. Det ställes således större krav på revisorerna än vad förut varit fallet. Såsom jag redan framhållit få ju revisorerna enligt det beslut, som fattats tidigare här i dag, möjlighet att under pågående revision omedelbart hänvända sig till riksdagen i viss fråga för att få den behandlad.

Som det nu ligger till anser jag att frågan om ordförandens och vice ordförandens arvoden bör uppskjutas. I den reservation, som är fogad till utskottets utlåtande, yrkas också avslag på utskottets hemställan i denna del. Jag anser för min del att riksdagen i samband med att vi nu skola besluta om en effektivisering och omläggning av statsrevisorernas arbete hade bort lösa hela problemet om statsrevisorernas ersättning. Samtliga frågor av denna art behöva behandlas i *ett* sammanhang, och jag kan därför inte vara med om att nu lösa arvodesfrågan blott för ordförandens och vice ordförandens del.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr ERICSON, FRANS: Herr talman! Jag instämmer i vad herr Manner-skantz yttrade nyss beträffande de föreslagna årsarvodena till statsrevisorernas ordförande och vice ordförande.

I övrigt vill jag rikta en fråga till statsutskottet, huruvida man har tänkt på att statsrevisorerna bruka arbeta på *tre* avdelningar. I regel fungera statsrevisorernas ordförande och vice ordförande också såsom ordförande på var sin avdelning, och de skulle, såsom föreslagits här, uppbära särskilda årsarvoden. Den statsrevisor, som tjänstgör såsom ordförande på den tredje avdelningen, skulle däremot icke få något särskilt arvode.

Alla som ha deltagit i statsrevisorec-

nas arbete veta, att avdelningsordförandena måste penetrera ärendena ytterst grundligt. En avdelningsordförande har ett minst lika maktpåliggande och ansvarsfullt arbete som någonsin statsrevisorernas ordförande. De olika avdelningarnas ordförande skola svara för ärendena vid plenum och måste då känna till varje detalj i handlingarna. Jag ifrågasätter, om det inte skulle innebära en orättvisa, om riksdagen tillerkände statsrevisorernas ordförande och vice ordförande ett visst årsarvode, medan ordförande på den tredje avdelningen inte skulle få någon motsvarande ersättning.

Jag undrar, om det inte vore lämpligast att riksdagen läte hela frågan om statsrevisorernas arvoden anstå till dess att spörsmålet om riksdagsmännens arvoden kommer upp, varvid hänsyn även bör tas till de synpunkter som jag här har tillåtit mig att anföra. Det föreligger ju i alla fall ett visst sammanhang mellan frågan om riksdagsledamöternas arvoden och ersättningen till statsrevisorerna.

Jag instämmer därför i herr Heiding's yrkande om bifall till reservationen. I övrigt har jag, herr talman, ingenting emot utskottets förslag såsom sådant.

Herr JOHANSSON, JOHAN BERNHARD: Herr talman! Herr Heiding har inom utskottet varit av den uppfattningen, att man också skulle ge alla revisionsmedlemmarna en extra tilläggsersättning på 1 000 kronor. Utskottet har icke kunnat biträda detta förslag, utan begränsar sig till att revisionen liksom för närvarande skall få arvode med 8 kronor per dag, d. v. s. 240 kronor per månad, under tre månader. De nya reglementariska föreskrifterna skola träda i kraft den 1 juli 1949, och då väntas ju att frågan om riksdagsarvodena skall ha behandlats. Då blir det alltså tillfälle att ta upp spörsmålet till ny prövning.

Men frågan om ersättning till ordföranden och vice ordföranden har inte ansetts vara av den art, att den behöver sammankopplas med frågan om arvodena till revisorerna i övrigt. När nu herr Frans

Ang. riksdagens revisorers verksamhet.

Ericson påpekar, att den tredje avdelningsordföranden i revisionen inte får någon ersättning, så är det en sak som vi inte kunna behandla, ty det står inte i några bestämmelser att statsrevisionen skall arbeta på tre avdelningar. Det är en inre organisationsfråga för statsrevisionen. Den kan arbeta på två avdelningar eller fyra avdelningar eller över huvud taget hur den själv vill ordna det. Vi ha endast att ta ställning till vad de sakkunniga ha ansett lämpligt som ersättning till presidiet. Ett år, då jag var ledamot av statsrevisionen, sutto både ordföranden och vice ordföranden på samma avdelning. Sådant kan hända, liksom det kan hända att revisionen kan finna lämpligt att ordföranden inte är ordförande på någon avdelning alls, så att han får bättre tid att övervaka samtliga avdelningars arbete.

Att koppla ihop ersättningsfrågan med frågor, som tillhöra revisionens inre arbete och organisation, över vilka den själv bestämmer, har inte syntts utskottet lämpligt. Frågan om de tre avdelningarna har blivit ingående diskuterad inom utskottet.

De sakkunniga ha, synes det mig, träffat ett moderat avgörande, när de ha framlagt detta förslag, och jag vidhåller mitt förut framställda yrkande.

Herr HEIDING: Herr talman! Statsutskottets ordförande framhåller ånyo, att man bör vänta med att avgöra frågan om ledamöternas ersättningsfråga tills frågan om arvodet till riksdagsmännen har avgjorts. Jag förstår inte att man skall sammankoppla dessa frågor. De kunna väl inte ha något med varandra att göra. Riksdagsledamöternas arvode är en sak för sig, och riksdagens revisorers någonting annat. Jag anser nog också, att det bör tagas någon hänsyn till statsrevisorerna. Nu ha de 720 kronor om året, nämligen 8 kronor om dagen under tre månader. Jag anser att man kunde betala ett extra arvode om 1 000 kronor om året till statsrevisorerna. Skall man utöka revisorernas arbete, bör man också ställa större fordringar på statsrevisorerna över lag och inte bara lägga an-

svaret på ordföranden och vice ordföranden.

Till att börja med talade utskottets ordförande så att det kunde låta som om det endast var ordföranden, som skulle ha ersättning, men det är ju både ordföranden och vice ordföranden, som skola ha 500 kronor vardera. Nyss hörde vi, och det har också framhållits i utskottet, att tredje avdelningens ordförande borde ha lika stor ersättning som ordförande och vice ordförande. Den frågan har inte blivit beaktad i detta fall, och det är ju möjligt att den också skulle behöva utredas.

Jag anser således att man gott kan skjuta på det hela och slippa ta upp några arvodesfrågor nu. I de övriga frågorna äro vi ju fullt ense allesammans. Arvodena till ordföranden och vice ordföranden kunna vi avgöra sedan det utretts, vad ledamöterna skola ha i ersättning, och kanske man då även bör ta upp frågan om någon extra ersättning till den tredje avdelningens ordförande. Jag tror att det vore klokt att skjuta på detta avgörande. Om nu reservationen bifalles, kan det ju komma fram ett förslag till nästa års riksdag, så att det hela hinner bli klart innan revisionen första gången skall börja sitt arbete efter de nya linjerna.

Jag ber således, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på det nu förevarande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Mannerskantz*, att vad utskottet yttrat och hemställt skulle godkännas med de ändringar, som förordats i den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en

Interpellation ang. kostnaderna för Svea livgardes nya sjukhus m. m.

omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes vad utskottet yttrat och hemställt med de ändringar, som förordats i den av herr Mannerskantz m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mannerskantz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 43.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 196, 197 och 199.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 332, av herr *Domö* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet, m. m.;

nr 333, av herr *Ericsson, Carl Eric*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts pro-

position med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet, m. m.;

nr 334, av herr *Lodenius* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet, m. m.;

nr 335, av herr *Sundelin* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet, m. m.;

nr 336, av fröken *Osvald* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en arbetarskyddsstyrelse och förstärkning av yrkesinspektionen m. m.;

nr 337, av herr *Sten* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en arbetarskyddsstyrelse och förstärkning av yrkesinspektionen m. m.;

nr 338, av herrar *Aman* och *Petrén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en arbetarskyddsstyrelse och förstärkning av yrkesinspektionen m. m.;

nr 339, av herr *Arrhén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående social jordbrukskreditgivning m. m.; samt nr 340, av herr *Hollertz* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående social jordbrukskreditgivning m. m.

Interpellation ang. kostnaderna för Svea livgardes nya sjukhus m. m.

Herr LUNDGREN erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Kostnaderna för den slutna kroppssjukvården, såväl byggnadskostnaderna som driftkostnaderna, hava numera nått en sådan höjd, att enbart den omständigheten nödvändiggjort en differentiering av sjukvården. Även andra skäl hava dock bidragit härtill. Sjukhusen uppdelas numera i A-sjukhus, som äro utrustade med alla erforderliga diagnostiska och terapeutiska hjälpmedel och uppdelade i specialistsjukhus, samt B-sjukhus

Interpellation ang. kostnaderna för Svea livgardes nya sjukhus m. m.

som äro avsedda för enklare sjukdomsfall och försedda med en däremot svarande utrustning. Det torde vara nödvändigt att göra en liknande uppdelning av de militära sjukhusen. De civila A-sjukhusen motsvaras av de militära garnisonssjukhusen, där sådana finnas. För att bedöma vilken utrustning som erfordras för truppförbandens sjukhus måste man undersöka vilken sjukvård som kan komma i fråga å dessa. På dessa sjukhus vårdas akuta infektionssjukdomar, enklare mag- och tarmsjukdomar, enklare yttre skador, enklare utredningsfall och dylikt. I de flesta fall är det alltså frågan om sjukdomsfall, som civilt vårdas i sina hem och icke kunna eller böra mottagas på de civila sjukhusen. Utredningsfall av mera komplicerad natur, liksom ock sjukdomsfall som fordra specialbehandling, böra avpolletteras till civila sjukhus eller garnisonssjukhus. Under dessa omständigheter behöva truppförbandssjukhusen en enklare och billigare utrustning än i varje fall A-sjukhusen. Att härav ingalunda följer, att sjukvården behöver vara av lägre kvalitet är självklart, det är endast fråga om en sjukvård avpassad efter det föreliggande behovet.

Sommaren och hösten 1947 inflyttade Kungl. Svea livgarde i nya kaserner på Järnafältet och erhöll därigenom synnerligen modern och ur alla synpunkter ändamålsenlig förläggning med helt andra möjligheter till övningar i anslutning till förläggningen än som under senare år stått regementet till buds. Bland de nyuppförda byggnaderna finns även ett sjukhus, vilket liksom etablissemnet för övrigt i september förevisades för pressen och allmänheten. Sjukhuset före-

faller mycket väl planlagt och i åtskilliga detaljer icke minst på grund av regementsläkarens praktiska erfarenheter mycket ändamålsenligt utrustat. Det förefaller dock som om det för Kungl. Svea livgarde uppförda sjukhuset är av så hög standard att våra centralasarett endast undantagsvis kunna uppvisa något liknande. Det skulle på grund härav vara av visst intresse att få veta huru stora kostnaderna för detta sjukhus blivit.

På grund av det sålunda anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande frågor:

1. Har herr statsrådet tillfälle att upplysa kammaren om kostnaden för Kungl. Svea livgardes nyuppförda sjukhus dels absolut, dels per vårdplats, avseende såväl byggnadskostnad som kostnad för utrustning?

2. Anser herr statsrådet att truppförbandssjukhus kunna uppföras billigare och alltså mera avpassat efter den sjukvård för vilken de äro avsedda, varigenom medel frigöras för ändamål, som för försvaret i dess helhet äro av större vikt?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 5.25 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 7 april eftermiddagen.

Kammaren sammanträdde kl. 7.30 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Ang. rätt för polisman att tillhöra polisenämnd m. m.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § 3 mom. lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket, m. m.

Genom en den 23 januari 1948 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 64, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändrad lydelse av 13 § 3 mom. lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket;

2) förordning om ersättning och belöning av statsmedel vid biträde åt ordningsmakten.

Det förra författningsförslaget innebar, att förbudet för polischef och polisman att tillhöra polisenämnd skulle upphävas. Det senare förslaget åsyftade en sådan utvidgning av ersättningsrätten vid biträde åt polisen, att den som biträtt polisen och därigenom fått vidkännas utgifter eller eljest lidit ekonomisk förlust skulle kunna få ersättning därför av statsmedel, även om skada till person eller egendom ej tillfogats honom. Belöning av statsmedel skulle enligt förslaget kunna tilldelas den som vid ingripande till ordningsmaktens hjälp visat särskild rådighet och nit.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet under åberopande av vad däri anförts hemställt, att förevarande proposition, nr 64, måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av herrar *Branting, Lodenius, Ekströmer, Löthner, Gezelius* och *Pettersson* i Ersbacken, vilka på anförda skäl hemställt, att det genom förevarande proposition, nr 64, framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 13 § 3 mom. lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr BRANTING: Herr talman! Saken gäller här den bestämmelse i 13 § 3 mom. polislagen, som lägger hinder i vägen för polischef eller polisman att vara ledamot av polisenämnd. Vi ha i denna sak samlat oss, fem stycken reservanter från olika partier, kring en hemställan att propositionen i denna del icke måtte bifallas, utan att bestämmelsen i polislagen måtte få kvarstå oförändrad.

För min del förhåller det sig så att jag såsom stadsfullmäktig i Stockholm under tio år och såsom ledamot av stadens polisenämnd under ganska lång tid har fått en viss erfarenhet av och uppfattning om dessa ting. Det är denna erfarenhet som har föranlett mig att ställa mig på den ståndpunkt, som jag här intagit. Såvitt jag för min del har kunnat finna har det icke följt några som helst olägenheter med den nuvarande ordningen, och mig veterligen och såvitt man kan utläsa det ur den kungl. propositionen har det icke heller från kommunalt håll framställts några önskemål om ändring.

Den nu gällande bestämmelsen tillkom ju i samband med polisenämndernas inrättande 1925 utan att då erinringar från något håll restes mot denna ordning. Polisenämnderna inrättades för att vara kommunernas speciella organ vid handläggandet av polisväsendets ekonomiska förvaltning. Som sådant organ har polisenämnd att framlägga förslag till löne-, omkostnads- och pensionssta-

Ang. rätt för polisman att tillhöra polisnämnd m. m.

ter för polisväsendet. Det var klart redan från början, att om polischefer eller polismän bleve ledamöter av dessa kommunala nämnder, så skulle de ofta nog komma att ställas inför beslut i ärenden, där de själva voro starkt personligt engagerade, ekonomiskt eller på annat sätt. Det skulle ligga nära till hands att polistjänstemännen i dessa nämnder komme att snarare representera sina kårer än kommunen. Därför tillkom alltså den nu gällande bestämmelsen. Och som sagt, mig veterligt ha inga olägenheter med dess existens försports.

Det är naturligtvis sant att polisnämnderna ibland ha att handlägga frågor, där en viss polisiär sakkunskap är önskvärd. På många håll och bl. a. i Stockholm har man därför brukat tillämpa den ordningen, att man kallar polismästaren att närvara vid nämndens sammanträde och deltaga i överläggningen, men ej i beslutet.

Också departementschefen har ju observerat, att polismännen såsom ledamöter i polisnämnderna ibland måste komma i sådana lägen, där de böra anses mer eller mindre jäviga. Herr statsrådet har menat, att polismännen i dylika situationer böra tillfälligt dra sig tillbaka. Reservanterna förmena emellertid, att det icke kan vara lämpligt att denna av fem personer bestående nämnd i alla möjliga beslut — i de viktigaste beslut nämnden över huvud taget har att fatta — skall kunna dekapiteras genom att en eller flera ledamöter bli oförmögna att delta i handläggningen av dylika ärenden. För resten bör man enligt min mening icke försätta kommunala förtroendemän i den situationen, att de själva och deras kamrater bli tveksamma om deras jävighet.

Jag tror visst, herr talman, att om det nu ifrågavarande lagliga förbudet för polischef eller polisman att vara ledamot i polisnämnd icke hade funnits i lagen från början, skulle det ha gått bra ändå. Det skulle säkerligen i alla fall ha blivit en kommunal praxis att icke utse ifrågavarande tjänstemän till ledamöter i nämnden. Men man måste ju befara, att om nu statsmakterna genom ett

särskilt beslut ta bort denna lagliga spärr, detta på många håll inom poliskårer kommer att anses som ett uttryck för den meningen att polismännens närvaro i dessa nämnder är särskilt önskvärd. Följden torde kunna bli strid och split på ett område, där det hittills har rätt lugn.

Den föreliggande frågan kan ju tyckas relativt obetydlig, och naturligtvis äro jag och mina medreservanter medvetna om att det här icke är fråga om någon bestämmelse, varigenom polismännen nödvändigtvis *måste* bli ledamöter i nämnden, utan endast om att avlägsna hindret för ett dylikt ledamotskap. Men i varje fall för stadskommunerna tror jag det är en ganska betydelsefull principfråga som det här gäller. Det är i vidare mening frågan, huruvida de speciella arbetarkårer, som finnas inom kommunernas särskilda verk och inrättningar, lämpligen böra vara särskilt representerade i de motsvarande kommunala styrelserna för att därigenom kunna tillvarata sina intressen.

Naturligtvis tyckte många av oss, som alltid varit intresserade av den industriella demokratiens principer och praktik, att en sådan ordning hade vissa skäl för sig. Men jag tror mig kunna påstå, att man numera, i stadskommunerna efter åtskilliga års erfarenheter, har kommit fram till den bestämda uppfattningen, att de speciella personalintressena böra beredas tillfälle att göra sig gällande i annan ordning än inom respektive kommunala industristyrelser eller motsvarande institutioner. Efter tillkomsten av 1940 års förhandlingsrättslag och i synnerhet efter tillkomsten av den kollektiva överenskommelse, som ganska nyligen har träffats om s. k. *samarbetsnämnder*, tror jag att man har kommit in på rätt väg i frågan om formerna för tillgodoseende av de olika personalgruppernas berättigade krav på ett visst medinflytande.

Jag vill tillåta mig att fästa de ärade kammarledamöternas uppmärksamhet på att det i detta ärende föreligger en mängd tungt vägande avstyrkanden. Det nu framlagda förslaget har, såsom fram-

Ang. rätt för polisman att tillhöra polisnämnd m. m.

går av propositionen, antingen helt avstyrkts eller ifrågasatts, eller endast tillstyrkts, under förutsättning av vissa väsentliga ändringar, av ett stort antal länsstyrelser, landsfogdar, polismästare, polisnämnder och drättselkammare. Svenska stadsförbundet har avvisat förslaget. Föreningen Sveriges landsfogdar har tillstyrkt allenast under förutsättning av vissa ändringar.

Jag vill, herr talman, inskränka mig till vad sålunda är sagt och hemställer om bifall till den vid utskottsutlåtandet i detta stycke fogade reservationen samt i övrigt om bifall till utskottets hemställan.

Herr KRÜGEL: Herr talman! Efter det tämligen utförliga anförande, som herr Branting har hållit — jag tänker då närmast på den historik och de sakliga uppgifter han lämnade — kan jag fatta mig mycket kort.

Det förhåller sig väl så, att reservanterna äro oroliga för att en polisman skall kunna väljas till ledamot av polisnämnd. Det har ju inte tidigare varit så. Alltsedan den nya polislagens tillkomst 1925 har polisman varit förbjuden att väljas till ledamot av polisnämnd. Det har gällt menige man inom polisverket, och det har gällt person i chefsställning.

Polislagen tillkom ju 1925 efter en förberedande utredning av sakkunniga. Dessa sakkunniga uttalade i utlåtandet, att man kanske inte borde tillåta polismän att tillhöra polisnämnden, därför att de i vissa fall skulle kunna tänkas komma i motsatsställning till sig själva. Det kan naturligtvis fortfarande sägas, även om vi för närvarande betrakta en sådan ståndpunkt som mycket föråldrad. Statsrådet Mossberg har också i propositionen sagt, att det inte längre finns någon anledning att hålla på den bestämmelsen. Men han gör inte bara detta allmänna uttalande, utan han motiverar det närmare, bl. a. därmed att polisnämnderna i vårt land äro synnerligen få i förhållande till antalet polisdistrikt. Det är ju endast ett fåtal landskommuner

som ha polisnämnder. Det får nämligen inte väljas polisnämnd i annan landskommun än den som utgör eget polisdistrikt. I polisnämndernas i dessa kommuner ställe fungera kommunalnämnderna eller mot kommunalnämnderna svarande organ i städerna. Dessa kommunalnämnder eller organ i städerna handlägga alltså de ärenden, som annars tillkomma polisnämnderna, och det kan ju då synas egendomligt, att, medan det inte möter något hinder för en polisman att i en kommunalnämnd eller drättselkammare delta i handläggningen av ärenden, som röra polisverket, han inte kan få delta i samma arbete inom polisnämnden, om det finns en särskild sådan i kommunen.

Nu säga reservanterna underligt nog, att dessa saker inte äro jämförbara, därför att en kommunalnämnd eller en drättselkammare har så många andra ting att syssla med, att de ärenden som där ha med polisen att göra endast utgöra ett litet fåtal. Ja, det kan man naturligtvis säga, men det beror väl här inte på antalet ärenden, utan på vad slags ärenden det är och vem som sysselsätter sig med dem. Ur den synpunkten finns det ju ingen rimlig anledning att ställa sig på den ståndpunkt reservanterna intagit. Jag kan i varje fall för min del icke se någon logik i det tänkandet.

Undersökte man saken närmare, så skulle man väl finna att andra grupper i samhället inte äro föremål för sådan inskränkning, som man nu vill tillämpa på polismännen. De som nu kunna tänkas bli medlemmar i den ena eller andra nämnden eller inom fullmäktige i någon kommun äro ju oförhindrade att ta ställning till polisfrågor, även om de ofta beröra dem mycket personligt. Och jag tror nog vi kunna säga, att förhållandet är precis detsamma inom landstingen och deras verkställande organ. Där är det ingen som begär, att någon skall träda åt sidan och avstå från att ta ställning till ett ärende, som angår honom själv.

Ur den synpunkten finns det alltså ingen anledning att säga, att polismännen inte böra kunna deltaga i handläggningen

Ang. rätt för polisman att tillhöra polisnämnd m. m.

av ärenden som ha att göra med deras egen tjänst. Jag tycker snarare motsatsen, så mycket mer som statsrådet Mossberg i propositionen också uttalade, att han väntade att polismännen i rent personliga frågor, t. ex. rörande deras egen lönesättning, följa gammal tradition och avstå från att ta befattning med sådant ärende. Utgår man från, och det har man anledning att göra, att de lyssna till detta råd, så finns det ingen anledning att utesluta dem från valbarhet.

För övrigt vill jag framhålla att det inte föreligger något tvång för kommunerna eller polisdistrikten att välja en polisman till medlem av nämnden. Det är ju i stället så, att man här öppnar en möjlighet för kommunen att göra det, om den vill. Om de kommunala funktionärerna anse att det inom kommunen finns en person, som är lämplig för uppgiften, så få de genom detta förslag möjlighet att välja honom, oberoende av om han är polistjänsteman eller inte. Det föreligger alltså inte något tvång för kommunen och heller inte någon rättighet för polisen att kräva att få en representant i nämnden.

När herr Branting nyss talade om personaldemokrati, var han inne på en sak, som jag inte tycker det finns någon anledning att tala om i detta sammanhang. Ty vad polismännen här skola väljas till är ett sysslande i tjänsten och inte ett bevakande av angelägenheter, som höra ihop med deras ställning som kamrater i en polisförening. Det är två skilda ting.

För övrigt vill jag påminna om att det ofta sågs att förhållandet mellan polismännen och allmänheten inte är så särskilt gott. Det kanske är på det sättet, men om vi då företa denna lilla ändring, vilket jag antar från polismännens sida skulle hälsas med glädje, så tror jag att det skulle kunna bidra till att förbättra förhållandet mellan allmänhet och polis.

Slutligen skulle jag vilja vända mig med en vädjan till statsrådet Mossberg, eftersom jag ser att han är här.

I ett annat avsnitt av det föreliggande förslaget har herr statsrådet föreslagit, att ersättning skall kunna utgå till en-

skild person, som biträtt polisen vid fullgörandet av dess tjänst. Jag utgår ifrån att det avser ersättning för annat än skada till person eller egendom — jag tänker mig att man i propositionen mest syftar till mistad arbetsförtjänst. Det är tacknämligt att det förslaget har kommit, ty jag tror att det kommer att underlätta möjligheterna att få hjälp vid kritiska tillfällen.

Men jag vore också tacksam, om statsrådet ville ta under övervägande huruvida det inte finns möjlighet att samordna bestämmelserna beträffande ersättning till polisman, som i tjänsten drabbats av skada av ett eller annat slag, och göra dem mera tillgängliga. Det finns bestämmelser på flera håll i vår lagstiftning om hur man i ett sådant fall skall gå till väga, men jag tror att det skulle vara nyttigt och bra om dessa bestämmelser bleve mera överblickbara.

Herr talman! Med vad jag här har sagt ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr WEILAND: Herr talman! Jag hör också till dem som tro att inga olägenheter komma att uppstå, om kammaren i dag bifaller det förslag som föreligger från utskottet. Det är ju, som det redan har sagts, inte fråga om att vederbörande kommunala institutioner bli skyldiga att invälja polismännen i polisnämnden, utan det är bara fråga om en rättighet. När det är så, tycker jag inte att man borde ha någonting att frukta av en sådan anordning.

Herr Branting säger, att han varit med i stadsfullmäktige här i Stockholm i tio år och mött denna fråga vid åtskilliga tillfällen. Jag kan säga, att jag varit med i min hemstads stadsfullmäktige i trettio år, och jag har också vid åtskilliga tillfällen haft med denna eller liknande frågor att göra. Det hände t. o. m. för cirka tjugufem år sedan, att vi hade en ganska delikat historia som just gällde poliskåren. Det gällde en utökning av poliskåren och samtidigt poliskårens lönefråga. När den kommitté som handlade saken skulle sammanträda, gällde ett av

Ang. rätt för polisman att tillhöra polisnämnd m. m.

de första besluten som fattades tillkallandet av ett par polismän, som fingo säte och stämma i kommittén. Vi kommo till ett mycket gott resultat, och den uppfattning jag har om poliserna i sådana sammanhang liksom i andra är att det går synnerligen bra att samarbeta med dem. Jag tror också det är riktigt, att man på alla de håll där det är möjligt försöker åstadkomma ett förtroendefullt samarbete mellan de kommunala myndigheterna och poliskåren, liksom mellan allmänheten och poliskåren.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr EWERLÖF: Herr talman! Jag har inte deltagit i utskottsbehandlingen av detta ärende, och därför vill jag gärna här uttryckligen framhålla, att om jag det hade gjort, hade jag återfunnits bland reservanterna.

Jag kan i allt väsentligt instämma i herr Brantings yttrande vid debattens inledning. Jag har svårt att följa den tankegång, som ligger bakom, då man är angelägen om att betona, att det icke skulle innebära ett ökat inflytande för personalorganisationerna, att polismännen kunna bli direkt representerade i nämnden, utan att det närmast skulle avse att tillföra kommunen den ytterligare erfarenhet som polismännen skulle kunna besitta i dessa frågor. Det har ju redan framhållits, att det finns alla möjligheter för polisnämnden att tillgodogöra sig sakkunskapen hos de inom polisverket anställda genom att tillkalla vederbörande för hörande inför nämnden. Så har regelmässigt skett i Stockholm, och det torde väl ske även på andra håll. All den sakkunskap som man vill tillgodogöra sig står således till förfogande den vägen.

Då kan jag för min del icke komma ifrån, att det enda plus, som kan tillkomma genom att man möjliggör för polispersonal att ta säte och stämma i nämnden, skulle vara det ökade inflytandet för kåren som sådan på handläggningen av dessa ärenden. Därför tycker jag nog det är en ganska kringgående

rörelse, när lagutskottet i sitt utlåtande uttryckligen säger: »Därest polisman inväljes i nämnden, innebär detta icke, att polispersonalen fått en representant i nämnden. Den valde skall företråda kommunen.»

Vi äro väl ändå inte så naiva här i kammaren, att vi inte förstå, att om en polisman blir insatt i en polisnämnd, så kommer han att betrakta sig såsom representant för kårintressena. Och det är ju väl att märka den stora skillnaden mellan polisnämnden och drättselkammaren eller kommunalnämnden, att polisnämnden uteslutande sysslar med polisverkets angelägenheter och i mycket hög grad med angelägenheter som äro av rent personlig betydelse för vederbörande. Vi skola väl inte leka kurragömma här. utan anse vi det riktigt att kårintressena beredas möjlighet att få en representation i polisnämnden, då skola vi gå den vägen. Men om vi inte syfta dit, utan bara vilja få tillgång till vederbörandes sakkunskap, då håller inte resonemanget, ty den sakkunskapen kan man alltid tillgå ändå.

Att dra en sådan analogi med drättselkammaren som herr Krügel gjorde, det tycker jag är litet sofistiskt. Det är väl ändå självklart att när det gäller drättselkammaren, som sysslar med allt och där polisärendena utgöra ett försvinnande fåtal, kan man inte, bara därför att det en och annan gång förekommer ett polisärende, kräva att ingen polisman skulle få säte eller stämma i drättselkammaren. Men att ifrån det förhållandet, att det i drättselkammaren kan få sitta en polisman, som en och annan gång får delta i avgörandet av ett polisärende, dra den slutsatsen att polismännen i de stora samhällen, där det finns en polisnämnd som har till uteslutande uppgift att syssla med polisverkets styrelse, böra få ha säte och stämma i polisnämnden, det tycker jag är ganska halsbrytande.

Jag har för min del en ganska långvarig kommunal erfarenhet, en erfarenhet som även omfattar förtroendet att under några korta månader vara polisnämndens ordförande i Stockholm. Denna kommunala erfarenhet säger mig be-

Ang. rätt för polisman att tillhöra polisnämnd m. m.

stämt, att det är riktigt att hålla på att en nämnd av denna karaktär har en opartisk sammansättning och att man icke i den bereder tillfälle för personalen att vara direkt representerad. Vi behöva inte vara oroliga för att inte personalintressena ha möjlighet att göra sig gällande i alla fall. Man har ju på sistone förhandlingsrättsvägen o. s. v. skapat så många möjligheter för medverkan från personalhåll vid avgörandet av intressefrågor, att jag inte tycker att det föreligger något behov av att det göres en ändring.

Det ligger också mycket i vad herr Branting sade, att om man ifrån början inte hade haft någon som helst bestämmelse i den här vägen, då är det möjligt att praxis hade utvecklat sig på ett sådant sätt att det inte invaldes några polismän i denna speciella nämnd. Men när man nu sätter i gång denna apparat och genom en ändring i lagen borttar det hinder, som för närvarande finns, för att bereda dem denna möjlighet, ligger det snubblande nära, att detta tas till intäkt för att man också i kommunerna bör begagna denna möjlighet att invälja poliser i polisnämnden.

Frågan om jäv för polisman, som sitter i polisnämnd, har statsrådet berört endast mera i förbigående. Han säger, att det är en oskriven regel, att en polisman icke bör deltaga i polisnämndens avgöranden av ärenden, som exempelvis avse hans enskilda löneförmåner, hans befordran eller dylikt. Jag vill därom säga, och det framgår även av propositionen, att de ärenden, som det tillkommer polisnämnden att handlägga, i väsentlig mån på ett eller annat sätt beröra de anställdas rent personliga intressen. Jag tror därför att det kommer att bli mycket svårt att veta, var man skall dra gränsen och i ett visst fall avgöra, om jäv skall anses föreligga eller ej.

Jag tror att man inte bör underskatta betydelsen av denna fråga. Den är symptomatisk och kan återverka även i andra sammanhang. Jag vill i likhet med herr Branting understryka, att Stadsförbundet, som företräder den samlade sakkunskapen på det kommunala området,

för sin del har alldeles oavsett politiska faktorer enhälligt — det framgår i varje fall inte annat av handlingarna än att det skulle vara enhälligt — avstyrkt detta förslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet **MOSSBERG**: Herr talman! Jag tror jag kan säga, att det på en väsentlig punkt råder enighet mellan reservanternas uppfattning och den mening, som jag har företrätt i propositionen, nämligen däri att den fråga, som vi här behandla, sedd som ett isolerat spörsmål, inte är av någon större betydelse. Jag tror att jag kan gå ett steg vidare och säga, att vi äro ense om att vad som i denna fråga har större betydelse är den principiella uppfattning, som ligger bakom de olika ställningstagandena.

Jag vill för egen del säga, att jag har den meningen, att alldeles särskilda, starka skäl skola vara förhanden för att man i vårt samhälle skall uppehålla ett ovillkorligt och indispensabelt förbud för en viss grupp av medborgare att få tillhöra ett visst kommunalt förvaltningsorgan. Jag är fullt på det klara med att denna fråga närmast har aktualiserats av en önskan att undanröja ett förhållande, som polismännen i viss mån känna såsom en orättvisa och något på visst sätt diskriminerande. Men jag tror inte att detta är det viktigaste i frågan. Min principiella uppfattning är den, att den kommunala verksamheten skall vara så fri som det över huvud taget är möjligt. Man skall inte på det kommunala området ha flera förbud än vad som är alldeles nödvändigt. Jag menar alltså att om man skall ta ställning till ett sådant här spörsmål, skall man inte i första hand fråga sig: Har det varit sådana olägenheter på grund av förbudet, att det är nödvändigt att nu vidta en ändring? När man har ett sådant här förbud, tycker jag att man i stället skall fråga sig: Är det verkligen behövt att fortfarande uppehålla förbudsbestämmelsen? Om vi ha en polisman, som är en medborger-

Ang. rätt för polisman att tillhöra polisnämnd m. m.

ligt vaken människa och kanske en aktiv kommunalman, varför skall man upp-
rätthålla ett ovillkorligt förbud för ho-
nom att få tillhöra polisnämnden? Det
är ju ingenting som hindrar, att en lä-
rare är ordförande i skolstyrelsen i kom-
munen. Varför skall man då vara så
rädd för att släppa in en polisman i po-
lisnämnden, om kommunen vill ha ho-
nom?

Herr Branting sade i sitt anförande,
att när det här förbudet tillkom i sam-
band med 1925 års polislagstiftning, var
det ingen som gjorde invändningar mot
förbudet. Denna erinran är alldeles rik-
tig, men jag tror att när det gäller just
detta område har det i alla fall skett
en viss och ganska märkbar förskjutning
i det allmänna betraktelsesättet. Vi se
ju överallt, hur man sätter in kommu-
nala befattningshavare, som åtnjuta all-
mänt förtroende, i kommunala styrelser,
som de inte stå alldeles främmande för
i sin dagliga gärning. Det är inget för-
bud för en gasverksarbetare i Stockholm
att tillhöra gasverksstyrelsen. Han får
tillhöra styrelsen, om det kommunala be-
slutande organet väljer honom. Vi ha
även i statsförvaltningen börjat mjuka
upp dessa principer. Vi sätta t. ex. in
representanter för personalen i dire-
ktionerna för sinnessjukhusen, och jag
har inte hört något tal om att det skulle
medföra några olägenheter. Jag tror
tvärtom att det varit till gagn för dire-
ktionernas verksamhet.

Men man skall också ha klart för sig
en sak till. Om det inte gjordes några
invändningar, när detta förbud tillkom
1925, har det inte heller varit så många
invändningar, när det nu varit fråga
om att ta bort förbudet. I remissyttran-
dena har det övervägande antalet myn-
digheter antingen direkt tillstyrkt för-
slaget eller förklarat sig inte ha något
att erinra mot det. Stadsförbundet har
principiellt gått emot förslaget och har
alltså velat ha förbudsbestämmelsen
kvar, men av de hörda kommunerna har
flertalet inte haft någon erinran mot att
man tar bort förbudsbestämmelsen. Po-
lisnämnderna i Eskilstuna, Norrköping,
Karlskrona, Malmö, Göteborg och Borås

och ytterligare ett tjugotal städer, drät-
selkamrarna i fjorton städer, ett trettio-
tal kommunal- och municipalnämnder
och ett tjugotal direktioner för gemen-
samma polisdistrikt ha sagt, att de inte
ha någon erinran mot förslaget.

Sedan är det som herr Branting myc-
ket riktigt påpekade en del myndighe-
ter, som ha tillstyrkt förslaget under
vissa förutsättningar. Men om man ser
efter, vad det är för förutsättningar, vi-
sar det sig att man önskar att vi skola
gå ännu längre än vad förslaget inne-
bär. Här har t. ex. flertalet landsfogdar
uttalat, att de vilja biträda förslaget en-
dast under förutsättning, att polischefen
blir självskriven ledamot av nämnden.
De ha alltså velat biträda förslaget en-
dast därest det blir en obligatorisk re-
presentation för polisväsendet. Det har
jag avisat i mitt yttrande i proposition-
en, men jag kan inte inse, att lands-
fogdarna vid sitt ståndpunktstagande
principiellt äro på samma linje som
Stadsförbundet. De stå i stället mera på
den linje som har kommit till synes i
propositionen.

Jag vill ytterligare endast erinra om
att vi inte ha polisnämnder inom alla
kommuner. Inrättandet av en polis-
nämnd är en frivillig kommunal åtgärd.
Ha vi inte en polisnämnd, är det som
det redan har påpekats drättselkammar-
aren eller kommunalnämnden som full-
gör en polisnämnds befogenheter, och
något förbud föreligger inte för en polis-
man att vara ledamot i drättselkammar-
aren eller kommunalnämnden.

När vi ha utarbetat detta förslag, ha
vi ansett att det inte föreligger tillräck-
ligt tungt vägande skäl för ett bibehåll-
ande av förbudsbestämmelsen. Sedan
förslaget väl har väckts av en särskild
kommitté och förslaget varit ute på re-
miss och några allvarliga, mera omfat-
tande erinringar däremot näppeligen
kunna anses ha rests, ha vi vid behand-
lingen i departementet frågat oss: Är det
nödvändigt att ha förbudet kvar? När
utskottet i sitt utlåtande konstaterar, att
förbudet är obehövt, så täcker det pre-
cis den uppfattning, som har föranlett
oss inom inrikesdepartementet att fram-

Ang. rätt för polisman att tillhöra polismynd m. m.

lägga propositionen. Jag tror alltså, herr talman, inte att man träder några viktigare samhällsintressen för nära, om kammaren nu skulle bifalla det förslag som innefattas i den föreliggande propositionen.

Herr LODENIUS: Herr talman! Trots att jag inte alls har samma erfarenheter av polismyndigheter som exempelvis herrar Branting och Ewerlöf, som ha talat till förmån för reservationen, har jag ändå av vissa skäl ansett mig böra ansluta mig till densamma. Anledningen till mitt ståndpunktstagande är huvudsakligen, att såvitt jag har kunnat förstå kan denna ändring inte anses påkallad. Dessutom måste jag för min del säga, att jag tycker att förslaget principiellt är tvivelaktigt, för att använda ett mildt uttryck, och ur praktisk synpunkt är det väl icke uteslutet, att ett upphävande av det nuvarande förbudet kommer att medföra ganska stora olägenheter.

Jag begärde ordet, herr talman, när min vän och utskottskamrat herr Krügel bl. a. gjorde gällande, att utskottets ställningstagande var så klart motiverat. Det vill jag inte bestrida, men jag har fäst mig vid att, såvitt jag har kunnat förstå innebörden av de olika förslagen, utskottets uttalande inte helt stämmer överens med vad t. ex. utredningen sagt. Utskottet säger, att om en polisman inväljes i nämnden, innebär detta icke, att polispersonalen fått en representant i nämnden, utan den valde skall företräda kommunen likaväl som nämndens övriga ledamöter, och man kan således icke tala om personaldemokrati i detta fall. Utredningen, som ursprungligen framlagt förslaget, tar till intäkt därför någonting annat. Den säger, att det är uppenbart, att förbudet för polisdistriktens befattningshavare att tillhöra polismynd icke överensstämmer med de krav på vidgat personalinflytande, som under den senaste tiden alltmer gjort sig gällande inom olika områden av samhällslivet. Såvitt jag förstår, betyder väl detta, att det är ett vidgat personalinflytande, som man åsyftar. Även om såsom utskottet

hävdar polismännen skola representera kommunen och inte sin kår, är det väl på det sättet, att det är mycket svårt att verkligen göra det i sådana här frågor. Man får väl ta människorna som de äro och inte som man önskar, att de skulle vara. Det går nog inte att komma ifrån det.

Såvitt jag inte är fel underrättad och om jag rätt förstätt instruktionerna för polismyndigheterna, ha de i mycket stor utsträckning att göra med polismännens löneförmåner och andra förmåner för poliskåren. Även om det är så, som herr statsrådet uttalade, att en polisman givetvis bör avträda, när det gäller hans egna förmåner, kan det väl inte hjälpas, att även om det gäller kårens förmåner och alltså inte bara hans egna, påverkas väl hans egna förmåner av de förmåner, som kunna erhållas för kåren. Det är kanske i och för sig inte så farligt — jag vill inte påstå det — men jag undrar, om det är så konsekvent att jämföra en sådan här nämnd med en hel del andra nämnder och styrelser, ty detta är en specialnämnd, som framför allt har med polisens förhållanden att göra. Man har framhållit, att det inte är något förbud för en polisman att tillhöra en kommunalnämnd, och på landsbygden är det väl i regel kommunalnämnden, som har hand om de uppgifter som tillkomma polismyndigheten, där sådan finnes. Men om det bara finns en polisman, en fjärdingsman, i kommunen, är han utesluten av den anledningen, att han är redovisningsskyldig till nämnden eller kommunen. I varje fall har han varit det hittills. Jag tycker därför, att vad som här sagts om kommunalnämnden är en sanning med i varje fall någon modifikation.

Det kanske kan förtjäna påpekas, att om jag inte minns fel polismyndigheterna skola avgiva yttrande till länsstyrelserna när det gäller tillsättning av polismän. Det är kanske inte en så oviktig sak. Även i detta fall skulle en polisman, som sitter i polismyndigheten, kanske kunna påverka utgången på ett sätt, som möjligen inte alla gånger är så riktigt.

Jag skall inte alls ta upp någon diskus-

Ang. rätt för polisman att tillhöra polisenämnd m. m.

sion av spörsmålet om vilken mening som varit övervägande hos remissinstanserna. Statsrådet säger, att det övervägande antalet inte haft något att erinra mot förslaget. Det är kanske alldeles riktigt, men jag måste såsom min mening säga, att man får vara litet försiktig med instanser, som inte ha något att erinra, och kanske ta litet större hänsyn till sådana, som verkligen haft något att invända. Jag har inte kunnat undgå att ta intryck av vad Stadsförbundet och en del andra instanser sagt.

Det är klart, att man kan se den här saken ur olika synpunkter, och jag vill för min del säga, att jag inte tycker att saken är så riksviktig, att man här behöver föra resonemanget så långt. Vad som här sagts har emellertid inte kommit mig att hysa någon annan uppfattning än den som jag intog i utskottet.

Jag ber, herr talman, att få tillstyrka reservationen.

Herr GÖRANSSON: Herr talman! Skälen för och emot utskottets ståndpunktstagande äro nu redovisade med sådan utförlighet, att jag inte skall mycket förlänga debatten, men jag vill i likhet med herr Ewerlöf deklarerera, att om jag hade deltagit i denna frågas behandling i utskottet, hade jag varit att finna på reservanternas sida. Jag kan kanske också liksom herrar Branting och Ewerlöf få återropa erfarenheter under ett fem-årigt ledamotskap av polisenämnden i Stockholm.

Jag är övertygad om att denna ändring för närvarande icke är behöfvig. En del av de skäl, som anförts för att den skulle vara motiverad, finner jag inte vara av den arten, att man på dem kan bygga ett beslut i den av utskottet förordade riktningen.

Det har talats rätt mycket om att man genom att öppna en möjlighet för polismän att komma in i polisenämnden skulle tillföra nämnden särskild sakkunskap. Vad Stockholm beträffar finns denna sakkunskap genom att polischefen sedan många år har säte och stämma i polisenämnden, dock utan rättighet att del-

taga i besluten. Och vad angår den underordnade polispersonalen har den på mångfaldiga sätt gjort sin stämma hörd. Den har fått tillfälle att tala med enskilda ledamöter av polisenämnden eller med presidiet i nämnden, och vi ha nog på det hela taget varit väl underrättade om deras uppfattning i både organisatoriska frågor och personalfrågor. Om man bara eftersträvar att få veta, vad polismännen anse i vissa personalfrågor, kan man därför få veta detta utan att ändra lagen.

Det har sagts, att detta förbud i viss mån skulle kännas kränkande för dem som beröras därav. Jag måste erkänna, att det föreligger en viss skillnad, när polispersonalen inte kan få tillträde till den nämnd, som handlägger deras angelägenheter, medan vissa andra befattningshavare ha vägen öppen rakt in i styrelser och myndigheter, där deras angelägenheter avhandlas. Men jag vill gentemot detta säga, att det är tveksamt, om man skall främja en ytterligare utveckling i den riktningen. Herr Branting var i sitt anförande inne på den saken. Vad polisenämnden beträffar, är det en nämnd som är sysselsatt uteslutande med polisiära uppgifter, och den övervägande delen av de ärenden, som handläggas där, angår den enskilde polismannen. Skulle han frånträda sitt ledamotskap i ärenden, som enligt hans mening beröra hans personliga intressen, skulle han många gånger sättas ur funktion.

Herr inrikesministern sade, att det vore till skada, om en kommunalpolitiskt intresserad polisman skulle vara utestängd. På det vill jag svara, att om han är kommunalpolitiskt intresserad, har han en rätt vid tummelplats för sina intressen, utan att han nödvändigtvis behöver komma in i den nämnd, som har med hans kårs anställnings-, avlönings- och pensionsförhållanden att skaffa.

Det sägs på ett ställe i propositionen, att det inte är behöfvigt med ett förbud längre. Det är svårt att gendriva det påståendet, men från min erfarenhet vet jag inte att vi någon gång ha gjort den

Ang. rätt för polisman att tillhöra polisnämnd m. m.

reflexionen. Däremot har man nog sagt sig ibland, att det inte föreligger något behov av att ändra bestämmelsen, ty sakkunskapen är företrädd i nämnden och den har möjligheter att konferera med den underordnade personalen. Det är därför lämpligast, att beslutanderätten får ligga hos en myndighet, där kåren inte är direkt företrädd.

I propositionen finns ingenting, varur man kan utläsa, att polispersonalen själv eller några polisnämnder ha tagit initiativ i denna fråga. Om det nu är så, att något sådant initiativ ej tagits — så har i varje fall icke skett inom den polisnämnd, som jag har tillhört — då anser jag att det är riktigast att inte handla. Då finns det, menar jag, ingen anledning att nu ändra den bestämmelse, som finns, utan man bör låta den stå kvar. Jag skulle kunna gå ett steg längre och fråga: Om det är så, att man under åberopande av förhållanden inom andra områden av det kommunala livet anser sig böra ta bort spärren för polismännen, kan man inte då under åberopande av liknande förhållanden komma att föreslå, att polismännen skola få tillträde också till poliskollegiet, som handlägger de disciplinära ärendena? Det finns ju fall inom den kommunala verksamheten, där man kan peka på att befattningshavare sitta i en myndighet eller styrelse, som har att handlägga även disciplinära ärenden rörande deras egen kår.

Med hänsyn till vad jag nu anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet **MOSSBERG**: Herr talman! När jag lyssnade till herr Göransson's anförande, kunde jag inte underlåta att göra den reflexionen, att hela hans argumentering hade varit riktig, om syftemålet med propositionen hade varit att göra polismännen på något sätt till självskrivna ledamöter i polisnämnderna. När herr Göransson frågade, om en kommunalt intresserad polisman nödvändigtvis skall vara ledamot just i polisnämnden, svarar jag ett klart nej. Men jag frågar mig i stället: Är det nödvän-

digt att i en av Konung och riksdag antagen författning fortfarande bibehålla ett generellt förbud för en polisman att tillhöra detta kommunala organ?

Det är alldeles klart, att det här endast är fråga om att giva en polisman en rättighet, som tillkommer varje annan medborgare. För att undvika varje missförstånd om innebörden i förslaget har det i departementschefsyttrandet i propositionen uttryckligen sagts ifrån, att om förbudet nu borttages, medför detta icke någon skyldighet utan endast en rätt för en kommun som så finner lämpligt att i nämnden invälja en representant för polisverksamheten. Kommunerna få själva avgöra, om de skola begagna denna möjlighet.

Jag förstår icke, herr talman, vilka samhällsintressen det är man vill bevara, när man hävdar, att det fortfarande är nödvändigt att bibehålla den ifrågakvarande bestämmelsen.

Herr **BRANTING**: Endast några ord i repliksyfte, herr talman!

Jag kan för min del inte riktigt ta på allvar detta argument, att det skulle ligga något som helst »kränkande» i denna spärr för polismän eller polischefer mot medlemskap i polisnämnd. Det finns ju en annan bestämmelse av liknande slag, nämligen att samma hinder möta för dem att vara ledamöter i poliskollegiet, och på den punkten har man icke ifrågasatt någon ändring. Jag har inte heller hört någon människa vilja göra gällande, att det skulle vara kränkande för polismännen att de icke kunna vara ledamöter av poliskollegiet.

Statsrådet **Mossberg** åberopade att landsfogdarna tillstyrkt denna förändring, och jag skulle ett ögonblick vilja fästa uppmärksamheten vid detta tillstyrkande, som sker under den uttryckliga förutsättningen att det är *polischeferna* som skola vara ledamöter i polisnämnderna och i den egenskapen självskrivna. Jag har försökt genomtränga vad som legat bakom denna landsfogdarnas ståndpunkt, och jag föreställer mig saken så, att man har funnit det ona-

Ang. rätt för polisman att tillhöra polismyndighet m. m.

turligt och obekvämt, att en underordnad polisman skulle kunna sitta i polismyndigheten och där ha ett inflytande även över det överordnade polisbefälet och dess angelägenheter, visserligen icke i disciplinärt hänseende men i alla fall! Det är antagligen denna eventualitet som förskräckt landsfogdarna. De ha icke velat vara med om någonting sådant, utan ha sagt: »Vi gå med på detta, dock endast under den uttryckliga förutsättningen, att polischeferna bli självskrivna i nämnderna.» Jag måste säga, att jag icke, såsom herr statsrådet, kan inkasera detta såsom ett stöd för propositionen, utan jag tycker tvärtom att det är en ganska allvarlig anmärkning mot den föreslagna ordningen.

Jag skulle vilja vädja till de kammarledamöter, som kanske inte själva ha någon bestämd uppfattning i denna sak, att ta hänsyn till den kommunala erfarenhet som här i alla fall har talat. Vad Stockholm beträffar tror jag att vi på det hela taget äro ense om den ståndpunkt, som jag här har företrätt. Möjligt skulle man, enligt vad jag har förspott, på kommunistiskt håll ha en mening, som närmast sammanfaller med herr statsrådets. Där vill man alltså ha möjlighet för polismän att komma in i polismyndigheten, men annars tror jag som sagt, att vi här i Stockholm äro ganska ense om den linje jag har företrätt.

Jag vill för övrigt erinra om att proportionella val tillämpas vid val till polismyndighet. En grupp, som inte är alltför stor, kan således därigenom driva sin mening mot ett större antal, som har en annan uppfattning.

Jag ber, herr talman, att lå vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr KRÜGEL: Herr talman! Det var ett par yttranden av herr Ewerlöf och herr Göransson som föranledde mig att ännu en gång begära ordet.

Herrarna sade någonting om att polismyndigheten om den så vill kan kalla polischefen eller annan polisman till ett sammanträde för att höra polismännens upp-

fattning i frågor, som handläggas av nämnden. Detta är alldeles riktigt, men det är väl också ostridigt, mina herrar, att det har ett annat värde, om vi få en ordinarie ledamot i nämnden. En sådan har en helt annan möjlighet att sätta sig in i ärendena än en representant, som tillkallas vid ett visst tillfälle för ett uttalande. Jag tycker alltså inte att detta är på något sätt jämförbart.

För övrigt anser jag nog att herrarna, som äro emot propositionen och utskottsutlåtandet, trycka en smula för mycket på polisintresset. Det är nog inte så stort som man här har velat göra gällande. Jag vill för min egen del se detta mera såsom ett kommunalt intresse. Om detta förslag går igenom, får den beslutande kommunala myndigheten ett helt annat tillfälle att göra sig gällande vid valet av ledamöter i polismyndigheten än den förut haft. Och när det gäller att vidga den kommunala självbestämmanderätten borde vi väl inte vara så gensträviga, som man skulle kunna tro att vi äro, när man hört flera av dem som här ha talat. Det vore väl naturligtast att tänka sig att de ledamöter av kammaren, som äro kommunalmän, skulle motsätta sig ett förslag som går ut på att beskära kommunernas rätt att få besluta i sina egna angelägenheter. Nu ha vi för en gångs skull fått en liten möjlighet att vidga befogenheterna, och då är man emot detta precis som man eljest brukar vara emot en beskärning. Jag tycker detta inte rimmar riktigt bra.

Jag skulle också vilja erinra om att vi här i kammaren nyligen hade att ta ställning till ett ärende, som handlagts av andra lagutskottet och redovisades i dess utlåtande nr 17. Det avsåg ställningstagandet till krav på att sjukhuspersonal skulle få inväljas i direktioner och styrelser, som ha att ombesörja sjukhusens angelägenheter, och i det fallet tvekade inte kammaren ett enda ögonblick. Det fanns, så vitt jag kan komma ihåg, ingen som upphov sin röst mot det förslaget, som dock ur många synpunkter har en oändligt större räckvidd än detta. Jag är själv ledamot av direktionen för ett lasarett, vars årliga drifts-

Ang. rätt för polisman att tillhöra polisnämnd m. m.

kostnader uppgå till ungefär fyra miljoner kronor. I ett polisdistrikt är det kanske fråga om 9 000 eller 10 000 kronor — i min egen socken rör det sig om ett sådant belopp — som en polisman skulle få ta befattning med, om han bleve medlem av polisnämnden. Det är en sådan obetydlighet — om man nu ser på de ekonomiska aspekterna — som man här så högljutt ojar sig över.

Men jag har liksom statsrådet också anlagt den synpunkten på detta, att det är oriktigt att ställa polisen i en särklass vid sidan av andra medborgare. Varför detta förbud för polisen, när andra medborgargrupper få tillfälle att delta i behandlingen av angelägenheter som angå dem själva? Polisen bör väl också kunna få denna möjlighet, så mycket mer som det i propositionen har sagts — jag upprepar det — att man av polismännen väntar sig att de, då polisnämnden har att behandla ärenden av rent personlig art, skola träda åt sidan på samma sätt som är vanligt inom andra organ. Jag förstår inte varför man skall motsätta sig ett förslag sådant som detta. Det siktar bara till billighet och rättvisa och ingenting annat.

Jag ber därför än en gång, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ÅMAN: Herr talman! Jag kommer för min del att rösta på utskottets förslag, och jag vill gärna motivera varför.

Jag erkänner att de principiella anmärkningar, som här ha framförts, kunna vara värda eftertanke. Man kan resonera som så, att många grupper av anställda nu ha kommit i det läget — och det gäller ju även polismännen — att de genom speciella organ ha fått ett inflytande, som inte tidigare har funnits. På olika håll inrättas ju företagsnämnder, som skola bedriva en verksamhet sidoordnad med den, som vederbörande befattningshavargrupper bedriva genom sina intresseorganisationer. Skulle man ställas inför frågan, huruvida man dessutom skulle vilja vara med om att direkt i respektive styrelser ge inflytande åt dessa befattningshavare,

eller låt oss säga löntagarna i gemen, så måste jag medge att jag på den punkten inte är klar med mitt svar. Men så där halvt intuitivt har jag nog den uppfattningen, att man till och med skulle kunna vara med om att föreskriva, att vederbörande skola vara representerade i det beslutande organet.

Jag vill erinra om att man vid förhandlingarna om dessa nämnder har fått bryta ett mycket gammalt motstånd och övertyga vederbörande om att det inte är så farligt, om de anställda få tillfälle att i legaliserad form yttra sig om vad som skall göras med det företag eller det verk, där de ha sin gärning.

Nu är emellertid saken i detta fall inte ställd på sin spets. Det är här inte närmast fråga om huruvida man bör medge polismännen representation i polisnämnden, utan huruvida man skall medge de kommunala församlingarna rätten att välja polismän till ledamöter av polisnämnderna, d. v. s. rätten att i detta avseende företaga sig vad man har möjlighet att göra på praktiskt taget alla andra kommunala områden. Och då måste jag säga, att jag inte förstår det motstånd som här har rests. Jag kan inte förutsätta, att de kommunala instanserna skulle vilja lägga en polisnämnd helt i händerna på polismän. Jag kan inte heller förutsätta, att man vid valet av polismän till nämnderna uraktlåter att tillse, att man får sådana som visat prov på allmänintresse och som sålunda, även om de inte kunna frigöra sig från sin egenskap av yrkesmän, inte äro främmande för att något beakta de allmänna intressena.

Jag skulle vilja ställa frågan, vilka olägenheter det fört med sig i andra kommunala organ, att man där haft denna rätt legaliserad. Här ha nämnts skolstyrelserna. I Stockholm ha vi exempelvis — jag nämner Stockholm, därför att mina stockholmskamrater ha åberopat Stockholm såsom ett ställe, där man särskilt har vunnit erfarenhet av svårigheterna — varit oförhindrade att välja folkskollärare till ledamöter av folkskoleledningen, trots att man under alla år haft föreskrifter om att lärarna ändå

Ang. rätt för polisman att tillhöra polisenämnd m. m.

skulle vara representerade i direktionen genom en egen, av kåren utsedd representant. Jag tror för min del inte, att detta har vållat några olägenheter.

Men när det gäller polisenämnderna, såges det, kommer man in på intressefrågor. Numera är det väl dock så — kanske inte helt igenom, men jag skulle tro till större delen — att frågan om polisens löner är avgjord genom förhandlingar, innan den kommer till polisenämnden. Den frågan är föremål för en vanlig intressebrottnings mellan parterna. När det gäller befordringar och andra liknande frågor har man ju i varje fall inom vissa statsorgan tillskapat speciella instanser för att befattningshavarna skola få yttra sig därvidlag.

Det är således inte någonting principiellt nytt och farligt som här har föreslagits, och jag finner det ganska underligt att man vill avhända det allmänna möjligheten att välja en polisman med den motiveringen att han skulle kunna inverka på befordringsfrågornas behandling.

Jag tror att man har överdimensionerat hela detta problem. Jag vill närmast begagna detta tillfälle för att säga, att statsrådet Mossberg — som jag gärna vill rikta ett tack till för hans insatser på detta område — har visat det allra största intresse för att söka få polismännen med sig och få dem i kontakt med allmänheten och med vårt demokratiska samhälle. Jag ser det han nu har föreslagit såsom en akt i den riktningen. Det gäller att ta bort en diskvalificerande bestämmelse och ge det allmänna rätt att göra sitt val bland befattningshavare ur denna kår på samma sätt som till andra organ ur alla andra kårer. Jag tycker att det är en riktig ståndpunkt statsrådet har intagit. Den är ägnad att hos polismännen skapa en känsla — som statsrådet även med andra åtgärder i hög grad har befrämjat — att de inte äro satta på något slags speciellt disciplinärt undantag. Man bör inte bevara någonting av det gamla militaristiska betraktelsesättet när det gäller polisen och söka hindra den att få något som helst inflytande, så att den helt enkelt skall

vara en kår av givaktstående, lydnapliktiga män, som helst inte skola ha någon egen uppfattning om saker och ting.

Speciellt vill jag säga till mina vänner från Stockholm, att det väl inte kan vara en tillfällighet att det bland annat är i Stockholm som misstämningen inom poliskåren varit starkast. Detta stöder inte uppfattningen att man haft några idealiska förhållanden inom polisväsendet i Stockholm, utan jag har snarast den uppfattningen att det just här är så ställt, att det mer än annorstädes är angeläget att man får en god kontakt med polismännen. Då bör man nog också se till att undanröja sådana ting som kanske praktiskt — det kunna vi vara överens om — inte spela någon större roll, men som ändå utgöra ett litet irritationsmoment, när vederbörande jämföra sig med andra grupper och inte kunna finna en rimlig förklaring till att de skola ställas i särklass.

Detta är, herr talman, skälet till att jag för min del vill yrka bifall till utskottets förslag. Jag anser detta förslag vara i sak riktigt, och jag tror att det för Stockholms del är välgörande att det antas.

Herr BERGH: Herr talman! Jag har det intrycket av den hittills förda debatten, att man väl mycket har överbetonat de rent principiella synpunkter som kunna anläggas på denna fråga. Som ett bevis för att så är fallet tar jag bland annat vad den siste talaren anförde, när han använde sådana uttryck som att det här skulle vara fråga om en diskriminering av polispersonalen eller att det skulle gälla att borttaga någon orättvisa.

Jag har närmast som gammal stadsfullmäktigeledamot i ett samhälle, där vi sedan många år ha polisenämnd, velat se detta ganska praktiskt, och jag har då frågat mig: Vad vilja vi veta i fullmäktige, när vi remittera ärenden till polisenämnden? Vi göra det naturligtvis inte bara för att uppfylla lagens bokstav, att ett ärende skall beredas av den nämnd, dit det efter sin beskaffenhet hör, utan

Ang. rätt för polisman att tillhöra polisnämnd m. m.

det sker framför allt för att man skall få reda på någonting och få ett omdöme och många gånger en avvägning av de olika synpunkter, som kunna anläggas på det problem remissen gäller.

När då ett ärende kommer tillbaka till fullmäktige exempelvis från polisnämnden, räknar man med att nämnden sett fullständigt opartiskt på saken, vägt för och emot, tagit vederbörlig hänsyn till personalens intressen och hört den i sakfrågor samt försökt åstadkomma någonting rimligt av det hela. Men jag frågar mig, hur jag som stadsfullmäktigeledamot skulle betrakta ett remissyttrande, om jag visste att yttrandets innehåll har hängt på en röst och att den rösten har avgivits av någon, som i lönehänseende, i tjänstgöringshänseende eller i något annat avseende är personligt intresserad av vilken utgång ärendets behandling får. Det är ganska självklart, att jag i det läget inte kan fästa samma avseende vid remissutlåtandet som eljest.

Jag anser vidare, att man anlägger ett något för snävt betraktelsesätt, om man gör detta till en fråga om att åstadkomma förtroendefullt samarbete med personalen. Ett sådant samarbete kan vinnas på många olika vägar, och enligt min mening är det att anlägga en alltför trång syn, om man menar, att det här gäller att ta bort någonting, som man då i visst sammanhang kallar för diskriminering. Det mest angelägna är att man vet, när en polisnämnd yttrar sig och fullmäktige sedan på grundval därav skola taga ståndpunkt, att icke några personliga hänsyn ha tagits eller någon personlig influens har gjort sig gällande i utlåtandet. Det förefaller mig som om den synpunkten är något förbisedd i denna diskussion.

När man tänker efter vad en polisnämnd egentligen har att göra, kan det sägas, såsom den ärade föregående talaren menade, att det inte är avlöningsreglementet och dess allmänna bestämmelser som nämnden yttrar sig över. Avgörandet i sådana frågor träffas i stället vid förhandlingar. Men var och en

som haft att göra med yttranden av en polisnämnd vet ju, att det blir fråga om en mångfald av tillämpningsbestämmelser och en mängd frågor som röra de enskilda polismännens rent privata ekonomiska förhållanden, om klädmönstringar och om hur man skall räkna ut tjänstledighetsavdrag i det eller det gränsfallet o. s. v.

I departementschefens uttalande säges att man räknar med att det skall vara som en oskriven lag, att om en fråga direkt berör den enskilde polismanen, så skall denne inte deltaga i polisnämndens handläggning av ärendet. Men var och en vet väl, att det så småningom skapas en praxis, och får en enskild vara med om att utforma denna praxis, inverkar det automatiskt på honom själv o. s. v. Både när jag rannsakar mitt minne och när jag ser den redovisning, som här finnes, kommer jag till det resultatet, att de ärenden, en polisnämnd har att handlägga, i väsentlig utsträckning röra de enskilda befattningshavarnas ekonomiska intressen. När man ser frågan ur den synpunkten, att det beslutande organet skall fälla sitt omdöme på grundvalen av utlåtanden från polisnämnden, så anser jag det vara värdefullt, om enskildas ekonomiska intressesynpunkter ej fått påverka utlåtandet.

Här ha gjorts jämförelser med den omständigheten, att en folkskollärare kan väljas till ledamot och till och med till ordförande i en folkskolestyrelse. Jag skall i detta sammanhang inte uttala någon bestämd mening om huruvida detta kan anses lämpligt eller inte, men jag skulle vilja säga, att analogien här är litet för långt driven, ty en folkskolestyrelse har att behandla en mångfald ärenden av olika slag och inte i så övervägande grad som när det gäller en polisnämnd de enskilda befattningshavarnas personliga angelägenheter. Precis samma invändning kan man göra mot herr Krügel's analogi med sjukvårdspersonalen. Även där äro löne-reglementena i sin helhet antagna, tjänstgöringsförhållandena kunna i regel göras till föremål för förhandlingar o. s. v. Man driver

Ang. rätt för polisman att tillhöra polisnämnd m. m.

analogien för långt, när man åberopar dessa bägge fall som jämförelsematerial.

Sedan skulle jag också vilja anlägga en annan synpunkt, som möjligen kan bidra till att i någon mån mildra den förväning, som till äventyrs kan uppkomma på tjänstemannahåll på grund av att jag på detta sätt talar för reservationen. Jag har som skolman under en lång följd av år gjort den erfarenheten, att vill man ha en ordentlig förankring av skolväsendet i allmänhetens intresse, skall man tillse att det har en lekman-nastyrelse. Visserligen skall sakkunskap tillhandahållas denna lekman-nastyrelse, men vederbörande skola hela tiden ha känslan av att det är de som bestämma. Det finns ett ord i bibeln som säger: Där en människas skatt är, där finns också hennes hjärta. Det en människa har rätt att bestämma över, det intresserar hon sig för. Och när man som jag är ytterst angelägen om att den mycket viktiga kår, som poliskåren utgör, åtnjuter allmänhetens förtroende och att dess intressen äro förankrade i allmänhetens intressen, ser man det som en fara att allmänheten skulle kunna få den föreställningen att en polisnämnd icke är en lekman-nastyrelse, utan att polisen har en fackmannastyrelse. En tjänstemannakårs intressen äro enligt min mening bäst förankrade, när dess representanter icke sitta och rösta om sina förmåner, utan då det är lekmän som rösta om dessa förmåner.

Jag kan alltså inte, från de utgångspunkter jag haft i denna diskussion, finna det riktigt välbetänkt att bifalla propositionen. I likhet med herr Göransson anser jag att problemställningen är litet för verklighetsfrämmande hållen, när man frågar sig, om det är behöfligt att ha kvar den restriktion som finns. Man bör i stället fråga sig, om de övervägande skälen göra det tillrådligt att ta bort den.

Jag kan inte finna annat än att de goda skälen i detta sammanhang äro på reservationens sida.

Herr KRÜGEL (kort genmäle): Herr ordförande! Jag skulle vilja göra en fråga till herr Bergh — den är kanske en smula närgången, men jag hoppas att han förlåter mig.

Herr Bergh gjorde den reflexionen att om det i hans egen stad skulle komma ett förslag från polisnämnden och han i egenskap av stadsfullmäktig hade att ta ställning till detta förslag, så skulle han tveka en smula om en polisman tagit del i polisnämndens rekommendation. Jag skulle nu vilja fråga herr Bergh, hur han skulle ställa sig, om det från skolstyrelsen skulle komma en propå till fullmäktige och det i skolstyrelsen sitter en lärare. Herr Bergh är ju själv lärare, och jag undrar om det skulle vara lika svårt i det fallet! Jag kan ju inte veta det, men om så inte varit fallet, borde det inte heller bli så, om det kommer ett litet förslag från en polisnämnd och en av ledamöterna i nämnden själv är polisman.

Herr Bergh ansåg också, att det inte fanns någon möjlighet att göra en jämförelse mellan polisen och den sjukvårdspersonal jag nyss talade om, därför att sjukvårdspersonalen är organiserad och uppträder kollektivt. Herr Bergh vet kanske, att också polisen numera uppträder kollektivt. Den sista löneaktionen genomfördes av polisen i sin helhet. Numera finns det alltså inte heller i det stycket någon skillnad.

Det var, herr talman, bara detta jag ville ha sagt till herr Bergh.

Herr BERGH (kort genmäle): Det är ju svårt att uttrycka sig på ett sätt, som är tillräckligt tydligt. Jag skulle som ett allmänt svar till herr Krügel vilja säga, att han tydligen i någon mån har föregripit vad som nu föreslås. Jag uttryckte mig på det sättet, att om det skulle visa sig att ett utlåtande från en polisnämnd hängde på en röst och den avgivits av polismannen i nämnden, skulle jag bli tveksam. Men den situationen föreligger ju inte, därför att polismän för närvarande inte ha denna rätt att vara ledamöter av polisnämnd.

Ang. rätt för polisman att tillhöra polismänd m. m.

Herr Krügel frågade också hur jag skulle ställa mig i en liknande situation, om utlåtandet kom från skolstyrelsen. Där ha vi lekmannastyrelse, och denna vanskliga situation har alltså inte behövt uppkomma.

Herr HEÜMAN: Herr talman! Jag tror att man har blåst upp denna fråga till alltför stora proportioner. Jag har ett ca tjuguarigt ledamotskap i en polismänd och känner således mycket väl till arbetet inom en dylik nämnd, men jag har icke något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag. Jag tror därför inte att det skulle skada, om ett beslut fattades i enlighet med detta förslag, så att man verkligen kunde medge rätt för polismän, därest de kommunala myndigheterna anse det vara lämpligt, att vara representerade i polismänden.

Herr Ewerlöf nämnde i sitt anförande, att polismännen ändå få sina synpunkter tillgodosedda inom polismändens arbetsområde, därför att de få tillfälle att sammanträffa med enskilda ledamöter i nämnden och ge dem sina tips och framhålla sina synpunkter. Om herr Ewerlöf hade varit ledamot i en polismänd i tjugu år, skulle han betacka sig för att få upplysning på dessa vägar. Det finns ingenting mera sorgligt och bedrövligt än om i exempelvis en befodringsfråga inom en poliskår kreti och pleti i denna kår skall uppvakta ledamöterna i polismänden och framlägga sina synpunkter. Kan man däremot få dessa upplysningar från en polisman, som sitter i en polismänd under den kommunala förtroendemannens ansvar, tror jag att man kan sätta större tilltro till vad som kommer fram än om man anlitar de vägar, på vilka herr Ewerlöf brukar få sina upplysningar. I detta fall handlar personen i fråga under den kommunala förtroendemannens ansvar, och det tror jag är ganska värdefullt.

När man här såsom herr Bergh talar om kvantiteten av ärendena, skulle jag vilja fråga, vad det spelar för roll, om man har en polismänd som behandlar ärendena eller om dessa behandlas av låt

oss säga en kommunalnämnd. Kvantiteten blir ju densamma, ty om man överflyttar polismändens ärenden på kommunalnämnden, får ju kommunalnämnden alla de ärenden att behandla, som polismänden eljest har att behandla. Den synpunkten tycker jag således inte spelar någon roll i detta sammanhang.

Jag har ingen anledning att ta upp replikväxlingen mellan herr Krügel och herr Bergh, men om det skulle vara så, såsom herr Krügel påpekade, att det i en viss lärarfråga kommer ett förslag från en skolstyrelse, i vilken sitter en lärare, och just denne lärare har fällt utslaget i det beslut, som fattas, tycker jag herr Bergh skulle vara lika tveksam som om en polisman fällt ett utslag i en polismänd.

Jag har, herr talman, som sagt en tjuguarig erfarenhet av arbetet inom en polismänd, och jag skulle vara tacksam, om det förslag, som här föreligger, ginge igenom, så att rätten för polismän att få sitta i polismänderna blir fastslagen, om de kommunala myndigheterna anse, att det finns en lämplig polisman att sätta dit och under förutsättning att den som är lämplig också är en person, som man kan sätta tillit till i hans verksamhet i polismänden.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HERLITZ: Herr talman! Det mesta är väl redan sagt i denna fråga, och jag skall låta mig angeläget vara att inte upprepa vad som tidigare sagts i debatten. Jag skall endast be att få göra några korta reflexioner.

Herr statsrådet lade så att säga denna fråga på en principiell bas, i det att han uttalade, att han över huvud taget inte ville veta av några hinder för den ena eller den andra kategorien av personer att mottaga kommunala förtroendepuppdrag. Det var från denna synpunkt han ville betrakta frågan. Jag kan nu inte dela denna uppfattning, men jag skulle vilja säga, att om man har denna inställning, bör man kanske vidga blicken en liten smula och inte slå ned bara

Ang. rätt för polisman att tillhöra polisnämnd m. m.

på denna isolerade punkt. Det finns andra och viktigare företeelser att i detta sammanhang rikta uppmärksamheten på, exempelvis det grundläggande stadgan- det angående stadsfullmäktige i städerna, där en hel del medborgarkategorier äro uteslutna från att vara ledamöter. De äro diskvalificerade. De äro förklarade såsom sämre medborgare i detta hänseende enligt den uppfattning, som har gjorts gällande från utskottets och Kungl. Maj:ts sida. Man får lov att här ta i betraktande även den saken.

Jag vill sedan säga några ord om polismännens ställning i polisnämnden, och därvid utgår jag från vad jag har betraktat såsom självklart, nämligen att polisnämnderna verkligen ha att ta ståndpunkt till frågor, som röra polismännens rättsställning och ekonomiska intressen. Herr Åman hade en utläggning, som gick ut på att det just inte var någonting kvar av detta, ty dessa ting ordnades genom förhandlingar och kollektivavtal. Men därhän har det väl ändå inte gått med den kommunala självstyrelsen här i landet, för att nu inte tala om att polisnämnden väl också har litet att göra med tillkomsten av dessa förhandlingar och dessa avtal. Jag utgår emellertid från — och det är väl en utgångspunkt som är gemensam för oss — att polisnämnden har att göra med åtskilliga frågor, som röra polismännens rättigheter. Det är ju också detta som herr statsrådet tar ståndpunkt till i propositionen, då han uttalar, att han utgår från den oskrivna regeln, att en polisman inte bör deltaga i vissa avgöranden. Han säger vidare, att han likväl inte vill ingå på frågan om de jävshinder, som föreligga för ledamöter i polisnämnd. Det hade varit önskvärt att få denna fråga litet närmare belyst. Statsrådet ger bara några exempel: en polisman bör inte deltaga i handläggningen av frågor om just hans avlöningsförmåner o. s. v. Men man får ju se den sanningen i ögonen, att flertalet ärenden i en polisnämnd har en direkt inverkan på den enskildes rätt. Det hade utan tvivel varit värdefullt att få närmare utvecklat, hur polismännen i polisnämnderna skola

handla, vilket herr statsrådet inte fann det erforderligt att gå in på.

Till detta vill jag knyta ytterligare en reflexion, som jag tycker är ganska viktig i detta sammanhang. Herr statsrådet talar om »jävshinder» och därmed ledes tanken in på den föreställningen, att en polisman under vissa förutsättningar skulle vara lagligen förhindrad att deltaga i behandlingen av ärenden tillhörande en polisnämnd. Men vi få inte föreställa oss, att det verkligen förhåller sig på det sättet. Jag har inte rättspraxis på detta område fullt aktuell, men såvitt jag kan påminna mig har regeringsrätten ganska stramt intagit den ståndpunkten, att den — jag reserverar mig för eventuella enstaka undantagsfall — i stort sett inte erkänner några jävshinder, för så vitt de inte blivit tydligt uttryckta i författning. Vi skola således göra klart för oss, att det för det första är mycket ovisst vad detta uttalande av departementschefen har för räckvidd och att det för det andra är tydligt, att det endast är uttryck för ett vackert önskemål från departementschefens sida, men inte har några som helst rättsliga konsekvenser.

Herr ÅMAN: Herr talman! Jag vill till förtydligande av vad jag sade i mitt förra anförande hänvisa till att när jag talade om de ingalunda idealiska förhållanden, som rådde här i Stockholm inom polisväsendet, jag icke avsåg att rikta någon anmärkning mot polisnämnden utan närmast åsyftade det förhållande, som har rätt mellan polisledningen och poliskåren, vilket icke har varit idealiskt, men som har existerat kanske i stor utsträckning på grund av att man icke haft något samarbetsorgan, där polismännen ha kunnat göra sig gällande, att man icke haft möjligheter för polismännen att vara representerade i polisnämnden utan att det har uppstått något slags vakuüm, såvitt jag förstår, mellan lekmannarepresentanterna och poliskåren. Här ha inte förhållandena varit så goda som de borde ha varit.

Till herr Herlitz vill jag säga, att jag

Ang. rätt för polisman att tillhöra polisnämnd m. m.

inte vill göra gällande, att inga ekonomiska frågor eller lönefrågor behandlas av polisnämnden. Jag har endast velat göra gällande, att lönerna i allt väsentligt fastställas genom förhandlingar. Om man ville förhindra vederbörande befattningshavare att öva det slutgiltiga inflytandet på sina lönefrågor, skulle man, om man vore konsekvent, stadga ett förbud för kommunala tjänstemän att tillhöra stadsfullmäktige, ty det är ju ändå där som de slutgiltiga ställningstagandena ske. På samma sätt är det ju här i riksdagen, där man inte diskvalificerar en statstjänsteman, när det gäller det slutgiltiga avgörandet beträffande vilka lönereglamenten som skola gälla för statstjänstemännen och vilka löner som skola utgå.

Sedan återstå befodringsfrågorna, frågorna om klädespersedelsurvalet och andra frågor, som omnämndes av herr Bergh. Vad beträffar befodringsfrågorna vill jag göra gällande, att man ju inte inom en folkskolestyrelse eller inom andra kommunala organ har denna diskvalifikation, och då frågar man sig, varför man skulle förhindra kommunen eller staden att välja en polisman, som till äventyrs skulle få sitta med och besluta i den eller den befodringsfrågan. Jag kan inte finna, att risken för att vederbörande skulle göra sig skyldig till otillbörligt hänsynstagande till den ena eller andra personen är så stor, att man fördenskuill skall beröva det allmänna rätten att invälja en polisman i eller en polisman rätten att kandidera till ett organ av nämnda slag. För mig är det avgörande, och det har jag också kunnat utläsa av herr statsrådets uttalande, att man här, utan att kunna peka på några alldeles speciella omständigheter, säger att denna grupp av befattningshavare skall ha en sidoordnad ställning och inte ha den rätt man har på andra områden.

Jag vill vädja till dem, som talat för reservationen, att ange i vilket avseende polismännen därvidlag skola stå i särklass och varför. Om man inte kan få något vettigt svar på den frågan, kan jag inte se något skäl varför man skall gå emot utskottets förslag.

Herr NORMAN: Herr talman! Jag ämnar rösta för utskottets förslag på denna punkt, bland annat därför att jag tycker att denna fråga principiellt ligger precis i linje med en fråga, som andra lagutskottet tidigare i år handlagt och som herr Krügel erinrade om, nämligen frågan om borttagandet av förbudet i sjukhuslagen för sjukhuspersonal att tillhöra sjukhusstyrelse och lasarettsdirektion.

Mitt ståndpunktstagande innebär inte, att jag på något sätt underkänner de argument, som här anförts såsom stöd för det mindre lämpliga i att dessa befattningshavare bli medlemmar av polisnämnd, men dessa argument skola enligt min mening få göra sig gällande vid valet i den kommunala väljande församlingen och inte här i kammaren och i riksdagen.

Herr SCHLYTER: Herr talman! Då jag efter läsningen av utskottets utlåtande var ytterst oviss, hur jag borde rösta i denna fråga, har jag med allra största uppmärksamhet följt diskussionen här i kväll, och jag har blivit mer och mer förbryllad. De argument, som här ha anförts av herrar Ewerlöf, Lodenius, Göransson och andra, skulle jag för tjugufem år sedan ha inrangerat i en allmän radikal uppfattning. När jag hörde dessa herrar tala, liksom inrikesministern, herr Krügel och andra, som mera föreföllo mig tala för en samhällsbevarande ståndpunkt, kom jag att tänka på en historia, som någon berättade för mig vid lunchkaffet i dag. Det var på en middag hos innehavaren av en mycket framskjuten ställning i Stockholms län, och när en gäst tackade för maten, sade han: »I vår värds ungdom kände jag honom såsom mycket radikal, men han har med åren blivit mer och mer socialdemokrat.»

Denna förbryllning, som jag har känt, sammanhänger kanske med det förhållandet, att jag för ett kvarts sekel sedan tillhörde den regering, vars socialminister Gustav Möller genomförde det förslag, som nu skall ändras, och man blir

Ang. rätt för polisman att tillhöra polisnämnd m. m.

naturligtvis konservativ med åren. Framför allt blir man inte utan vidare benägen att ändra på saker, som man har varit med och genomfört i sin ungdom. Nu hör tydligen herr Branting till samma kategori av åldrande socialdemokrater, som har litet svårt att överge vad de ansågo, när de voro unga.

Emellertid, herr talman, tar jag denna sak allvarligare än det kanske låter av denna argumentering. Jag har blivit mycket tveksam, särskilt efter herr Åmans anförande, och jag tror att utvecklingen kommer att gå i den riktningen, att detta förbud förr eller senare tas bort.

Jag är liksom herr Åman också i hög grad tacksam mot inrikesministern för hans arbete, när det gäller att ändra mentaliteten inom poliskåren i landet, och jag kan förstå, om detta förslag ingår såsom ett led i hans arbete i denna riktning. Jag undrar emellertid, om det inte skulle kunna förlåtas mig, om jag kommer att vänta med att rösta för förslaget, till dess han har uppnått litet större resultat av sin verksamhet på detta område, och då blir med om att ta bort detta hinder såsom uttryck för min tacksamhet både mot honom och mot en poliskår med en ändrad mentalitet. Men i dag, herr talman, är jag ledsen, att jag är konservativ nog att behålla den ståndpunkt, som jag hade för tjugufem år sedan.

Herr HEÜMAN: Herr talman! Jag tror att denna mentalitet inom poliskåren, som herr Schlyter hänvisade till, har ändrats så betydligt på de tjugufem år som gått sedan han var med om att genomföra denna lag, att det inte finns den minsta risk att i dag gå på bifall till utskottets förslag.

Herr SCHLYTER: Herr talman! Jag tror inte det är så många månader sedan herr inrikesministern började sin högst förtjänstfulla verksamhet med avseende på denna mentalitet inom poliskåren.

Herr HEÜMAN: Herr talman! Denna förändring i polisens mentalitet är inte uteslutande en följd av vad den nuvarande inrikesministern har gjort, utan den faller tillbaka på vad kommunala myndigheter och andra i ansvarsställning ha utträttat under denna tjugufemårsperiod.

Herr BRANTING: Herr talman! Jag vill endast be kammarens ärade ledamöter observera, att det har gått här som det ofta gör i debatter — man har kommit in på områden, som egentligen inte höra till ämnet!

Polisnämnderna ha *icke* någonting att göra med polisens förhållande till allmänheten. Det är helt andra arbetsuppgifter som åligger den. Vi skola inte låta oss förvillas av allt detta tal om att förhållandet mellan polisen och allmänheten skulle bli bättre genom att polismän tillåtas taga säte i polisnämnderna. Där komma de ändå aldrig att få någonting att skaffa med dylika frågor.

Herr HEÜMAN: Herr talman! Jag ber att få deklarerat en motsatt uppfattning mot herr Branting efter tjugus års verksamhet i polisnämnd.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr förste vice talmannen, att i avseende på det nu ifrågavarande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Branting*, att kammaren skulle bifalla den vid utlåtandet avgivna reservationen och i övrigt bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Branting* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 21, röstar

Ja;

Om lika lön för kvinna och man.

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Brantings under överläggningen framställda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Branting* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 50;

Nej — 43.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion om översyn av vissa bestämmelser i hälsovårdsstadgan, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om lika lön för kvinna och man.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion angående lagfästade av kvinnans rätt till lika lön med mannen för samma prestation.

I en inom första kammaren väckt, till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 146, hade herr *Öhman* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om snabbutredning om lagfästade av kvinnans rätt till lika lön med mannen för samma prestation och att förslag måtte föreläggas innevarande års riksdag att antagas som vilande för vidare grundlagsenlig behandling om sådan förändring av regeringsformen, att denna princip däri fastsloges samt att förslag till

därmed sammanhängande lagstiftning senast framlades för 1949 års riksdag.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionen I: 146 icke måtte föranleda någon första kammarens åtgärd.

Herr *ÖHMAN*: Herr talman! Trots att ett enhälligt utskott har avstyrkt föreliggande motion kan jag inte underlåta att ta kammarens tid i anspråk några minuter för att i någon mån kommentera det resultat, till vilket utskottet har kommit.

Jag kan inte underlåta att säga, att jag får den uppfattningen, när jag läser utskottets utlåtande, att man inom utskottet har missförstått motionens syfte eller i varje fall anlagt något för snäva synpunkter på frågan. Jag vill rikta uppmärksamheten på att det enligt motionen ju icke gäller att söka förmå riksdagen att ta ståndpunkt till lönefrågorna i de enskilda fallen, utan vad som åsyftas med motionen är att vi här i landet skulle få inskrivet i vår grundlag den bestämmelsen, att kvinnan skulle ha samma rättigheter på arbetsmarknaden som mannen. Det är således icke i och för sig och kanske inte ens i allra första hand en lönefråga det gäller, även om frågan om lönen naturligtvis för kvinnorna spelar en mycket stor roll. Vad det här framför allt gäller är frågan om kvinnans medborgerliga ställning. Det är frågan om en utvidgning av demokratien också på detta område. Jag anser för min del, och jag företräder därvid den uppfattning, som det parti har, vilket jag representerar, att det är ganska horribelt, att könet skall vara bestämmande för vilken arbetslön som skall utgå för samma arbetsprestationer. Varför skall man ha denna utgångspunkt? Man skulle lika gärna kunna ta låt oss säga kroppsvikten, kroppslängden eller färgen på ögonen eller vad som helst och utifrån detta avgöra, hur mycket som skall betalas för samma prestationer. Det är från dessa utgångspunkter som vi från vår sida hade önskat få till stånd en grundlagsändring,

Om lika lön för kvinna och man.

som hade omöjliggjort för arbetsgivarna att utnyttja för sina privata ekonomiska intressen den kvinnliga arbetskraften, som nu betalas med löner, som ligga ungefär 30 procent under lönerna för den manliga arbetskraften.

Jag vill erinra om att man i de allra flesta länder i Europa grundlagsenligt fastställt kvinnans likaberättigande med mannen också när det gäller hennes insatser på arbetsmarknaden. I de länder, där man har en mera utvecklad demokrati än vi ha här i Sverige, har man tagit mycket stor hänsyn just till dessa frågor.

Utskottet hävdar nu, att man inte genom lagstiftning skall påverka förhållandena på arbetsmarknaden, utan att dessa förhållanden skola lösas, som det heter, genom fria förhandlingar mellan parterna. Ja, det låter ju i och för sig mycket vackert, och vi veta ju, att man inom den svenska fackföreningsrörelsen ända sedan år 1909 har haft denna fråga under utredning. Det har varit upprepade förhandlingar med arbetsgivarparten inom olika fack i syfte att införa likalönsprincipen i avtalen, men endast i några ytterst få undantagsfall har denna princip blivit i praktiken genomförd, beroende dels på arbetsgivarnas motstånd, men dels också i icke så liten utsträckning på en viss konservatism bland männen inom fackföreningsrörelsen. Det är ganska betecknande, att ett förbund med mycket kvinnlig arbetskraft i sitt yttrande till Landsorganisationen skriver, att hos förbundet frågan om lika lön icke har varit aktuell, icke heller frågan om någon utjämning i lönenivån, ty förbundet har bara haft manliga delegater i förhandlingsdelegationen. Detta dubbla motstånd, dels från många män inom fackföreningsrörelsen, dels och framför allt från arbetsgivarna, har gjort att frågan ännu icke har kunnat föras i hamn.

Man kan i likhet med utskottet icke, förmenar jag, hävda att icke statsmakterna skola lägga sig i förhållandena på arbetsmarknaden. Det har ju skett i åtskilliga andra fall. Riksdagen har ju

tagit upp exempelvis semesterfrågan, som man icke lyckades få genomförd genom s. k. fria förhandlingar utan som riksdagen måste stadfästa genom en lagstiftning. Eller tag frågan om åtta timmars arbetsdag, där man inte lyckades att på förhandlingsvägen nå ett resultat, utan där ett ingripande måste ske från statsmakternas sida. Likaså ha vi en varsellag, lag om arbetsdomstol och andra av riksdagen beslutade lagar, som reglera vissa förhållanden på arbetsmarknaden. Med samma motivering, som man haft för genomförandet av dessa lagar, bör man också, menar jag, kunna hävda att frågan om likalönsprincipens genomförande i praktiken skulle göras till en lagstiftningsfråga, till en fråga om den svenska grundlagens utformning på detta område.

Med dessa få ord har jag, herr talman, ytterligare velat understryka de synpunkter, som framhållits i motionen, och jag måste till slut säga, att utskottets hela motivering i mycket hög grad liknar vad man brukar kalla de obotfärdiga förhinder.

Jag ber alltså att få yrka bifall till den av mig väckta motionen.

Herr SÖDERKVIST: Herr talman! Det är huvudsakligen med utgångspunkt från två grundprinciper, som utskottet har avstyrkt den föreliggande motionen.

Vi ha först och främst ansett att statsmakterna redan ha godkänt likalönsprincipen. Vid de statliga företagen utgår, såvitt jag vet, i allmänhet lika lön för lika arbete, oberoende av kön. Det finns möjligen någon liten skillnad i tillämpningen härav på något håll, men principen är ju ändå i stort sett godkänd beträffande statliga företag. Från statens sida skulle det således vara onödigt att grundlagsfästa denna princip. Återstår då arbetsmarknaden, och där kommer jag till den andra grundprincipen.

Såsom framgår av utskottets utlåtande, har vid remissernas inkommande från såväl Arbetsgivareföreningen som Landsorganisationen det visat sig, att motionen enhälligt avstyrkts. Landsor-

Om lika lön för kvinna och man.

ganisationen påpekar att det är ett gammalt krav från dess sida att lönefrågor skola avgöras avtalsvägen. Det har för utskottet varit en självklar sak att inte gå emot dessa båda parter på arbetsmarknaden, när de ha haft samma uppfattning i en så avgörande fråga.

Motionären säger nu, att utskottet måste ha missförstått syftet med motionen. Det har jag svårt att förstå. Här gäller det ju ett lagfästade av kvinnas rätt till lika lön som mannen för samma prestation, men nu säger motionären också, att kvinnorna böra ha samma rättigheter på arbetsmarknaden som männen. Detta måste ju innebära någonting, som inte framgår av motionen; det måste innebära att arbetsgivarna t. ex. skola vara tvingade att anställa en kvinna, även om de till äventyrs skulle föredraga att anställa en man, och vi ha verkligen inte funnit detta ha varit syftet med motionen. Vi ha följt motionens ordalydelse och ansett att där yrkas, att när samma arbete utföres av en man och en kvinna, så skall också samma avlöning utgå för detta arbete. Vi ha bedömt motionen med utgångspunkt från att detta vore motionens yrkande. Om vi skulle ha bedömt herr Öhmans motion efter det yrkande, som han nu här har, att man och kvinna skola ha samma rättigheter på arbetsmarknaden, skulle vi ha kommit in på ett mycket vidare fält.

Det avgörande för utskottet har, som sagt, varit just yttrandena från arbetsmarknadens parter, Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen. De vilja inte veta av någon lagstiftning i dylika frågor. Utskottet har därför funnit det vara självklart att icke mot deras tydligt uttalade önskemål påyrka en lagstiftning i detta ärende.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ÖHMAN: Herr talman! Jag skall inte här diskutera vilka yttranden som gjorts av Landsorganisationen och Arbetsgivareföreningen. Jag vill bara konstatera, att det är ganska självklart, att Svenska arbetsgivareföreningen inte kan

vara anhängare av likalönsprincipen, då ju det nuvarande tillståndet ger möjlighet att anställa kvinnlig arbetskraft till en lön, som vid många tillfällen understiger $\frac{2}{3}$ av männens lön. Landsorganisationens ställning är något mera märklig, alldenstund erfarenheten ju visar, att Landsorganisationen, som ju sysslat med frågan sedan 1909, ännu inte på förhandlingsvägen kunnat nå några praktiska resultat att tala om. Då är det litet märkligt, att man också från det hållet avstyrker vad jag anser borde vara en självklar rätt för kvinnorna, nämligen att bli jämställda på arbetsmarknaden med männen. Detta sammanhänger väl med den konservatism, som ju från det hållet gives uttryck för på olika sätt. Vad beträffar kvinnornas ställning i de statliga företagen är det alldeles riktigt, som herr Söderkvist säger, att man ju där i allmänhet formellt har genomfört principen om lika lön. Det är bara den lilla haken, som jag hört många kvinnor berätta om, att de, då det gäller befordringar, ännu äro ställda i efterhand gentemot männen, även om deras rent sakliga kvalifikationer inte äro underlägsna männens.

Herr Söderkvist hävdade vidare, att jag hade lagt in en annan tanke i mitt anförande här än vad som står skrivet i motionen. Det har jag inte avsett att göra, och det måste bero på något missförstånd av herr Söderkvist, om han har fått den uppfattningen.

Jag hävdade, att motionens syfte var, att man skulle på arbetsmarknaden införa samma rättigheter för man som för kvinna, d. v. s. att de skulle erhålla rätt till samma lön, som fastställes i vanlig ordning genom kollektivavtal och förhandlingar arbetsmarknadens parter emellan. Men att av detta konstaterande dra den slutsatsen, som herr Söderkvist gjorde, nämligen att en sådan lagstiftning skulle tvinga en arbetsgivare att anställa en kvinna, även om han ville anställa en man, är väl ändå att dra alltför vittgående slutsatser av det yttrande jag fällde. Jag vill inte alls hävda, att kvinnorna därvidlag skulle sättas i någon förmånsställning framför männen,

Om lika lön för kvinna och man.

men låt oss komma därhän, att de inte bli eftersatta, utan låt oss komma fram till jämlikhet! Det är detta som motionen har åsyftat och som tyvärr av utskottet har blivit avvisat.

Herr ANDERSSON, GUSTAV EMIL: Herr förste vice talman! När jag hör motionären om igen framhålla, att motionens syfte icke främst har varit att bereda lika lön för kvinnorna som för männen, kan jag inte underlåta att göra den reflexionen, att i denna kommunistmotion liksom i kommunisternas allmänna yttranden och skrifter säga de ett, men mena något helt annat, och här är ett tydligt exempel på denna motsägelse. Här är det fråga om att likalönsprincipen skulle fastställas till och med i grundlag. Nu har, som ordföranden i utskottet redan har framhållit, herr Öhman här sagt, att detta inte alls var huvudsaken, utan det gällde bara att grundlagsfästa, att man och kvinna skulle ha samma medborgerliga rättigheter. Det är ju någonting som ligger fullkomligt utanför motionen, så att det behöver man helt enkelt inte diskutera. Vad motionen innehåller är nämligen att det skulle i grundlag fastställas, att kvinnorna skulle ha lika lön som männen. Men om vi skulle genomföra den lagstiftningen, är jag övertygad om att vi skulle göra kvinnorna den största otjänst vi kunna göra dem, ty då skulle de i ännu högre grad bli utestängda från arbetstillfällen, eftersom det givetvis finns arbetsområden, där arbetsgivare föredraga män framför kvinnor.

Jag tycker att frågan om vilken lön kvinnorna skola ha bör kunna ordnas av de starka fackföreningarna utan att statsmakterna behöva lägga sig i den saken.

Vad däremot gäller de statsanställda är det klart att för dem skola statsmakterna bestämma, och på det området har redan godtagits principen om lika lön för man och kvinna, även om det kan förekomma speciella undantagsfall, när det gäller tillämpningen — det lämnar jag därhän. Principen är emeller-

tid godkänd och i allmänhet också följd.

Om riksdagen skulle ge sig in på att lagstifta på den fria arbetsmarknadens område, skulle det vara detsamma som att införa en tvångsdiktatur på arbetsmarknaden, som till slut skulle leda fram till en tvångsdirigering av arbetskraften, om några resultat skulle kunna vinnas genom en lagstiftning på detta område. Jag kan åtminstone inte se saken på annat sätt, och det är just omöjligheten att åstadkomma en lagstiftning på detta område, som skulle kunna i praktiken tillämpas på ett riktigt sätt, som är den väsentliga anledningen till att vi i utskottet inte ha kunnat gå på denna motion.

När det talas i motionen om ett likvärdigt arbete, vill jag också fråga: Vem skall avgöra, om kvinnor kunna utföra ett med männen likvärdigt arbete? De äro ju så skapade, att vissa förhållanden kunna göra det omöjligt för dem att prestera ett likvärdigt arbete. Vad skall man då ta sig till? Vem skall då avgöra, hur det skall förfaras? Skall detta också fastställas i grundlag eller i annan lag? Då kommer man ju in på en lagstiftning om den enskilda människans rent fysiska tillstånd, arbetsförmåga o. d., och därom kan man väl ändå inte lagstifta.

Jag menar alltså att hela denna fråga inte kan lösas genom lagstiftning. För de statsanställdas vidkommande är den ju löst, och sedan får det väl bli Arbetsgivareföreningens och Landsorganisationens sak att lösa den på den fria arbetsmarknaden utan att lagar stiftas eller grundlag ändras.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ÖHMAN: Jag vet inte vad det kan bero på att herr Söderkvist och herr Andersson envisas att missförstå vad jag yttrade i mitt första anförande. Jag sade ju så här: Utskottet har behandlat motionen litet för snävt; motionen syftar ju längre. Den handlar om att man skulle komma fram till likställig-

Om lika lön för kvinna och man.

het mellan män och kvinnor här i landet. Och jag tillade, att kanske til syvende og sidst själva lönefrågan i och för sig inte är det avgörande, utan det avgörande är kvinnans rättsställning i samhället.

Nu hoppas jag att jag denna andra gång har uttryckt mig så pass tydligt, att mitt yttrande icke mera skall bli föremål för missförstånd.

Så säger herr Andersson, att han tror, att om vi skulle genomföra en sådan här lagstiftning, skulle vi därigenom göra kvinnorna den största otjänst. Jag skulle vilja rekommendera herr Andersson att fråga kvinnorna själva. Jag har för min del inte hört någon kvinna här i landet som har uppträtt emot likalönsprincipen, och nog måste man väl tillmäta dem det omdömet, att de själva veta, om det innebär en otjänst för dem eller inte, när de vid upprepade tillfällen kräva att denna reform skall genomföras.

Det uppstod en svår fråga för herr Andersson: Vem skall avgöra, om arbetet är likvärdigt? Ja, i den moderna industrien är det väl ganska enkelt. Här sitta män och kvinnor sida vid sida vid ett löpande band och göra precis samma handgrepp, bara med den skillnaden att kvinnan får 30—35 procent mindre för samma handgrepp. Det är bland annat denna uppenbara orättvisa, som vi skulle vilja komma ifrån genom en sådan här lagstiftning.

Herr ANDERSSON, GUSTAV EMIL: Herr förste vice talman! Jag vill återinra herr Öhman om att han både i sitt första och i sitt andra anförande framhållit, att det icke är lönefrågan som är den viktigaste. Jag har framhållit, att lönefrågan är ordnad för de statsanställdas vidkommande och bör kunna ordnas när det gäller den fria arbetsmarknaden på ett tillfredsställande sätt genom underhandlingar mellan arbetsgivarorganisationen och Landsorganisationen, men jag har icke yttrat mig om det berättigade eller icke berättigade i likalönsprincipen. Jag har bara sagt, att

det är svårt att tillämpa den, och frågat vem som skall avgöra, om lika arbete presteras, som ger rätt till lika lön. Jag har också framhållit att man genom att inskriva detta i grundlag eller i allmän lag inför ett slags diktatur på arbetsmarknaden, som jag tror att arbetarna — både män och kvinnor — själva betacka sig för och som, om den skall ge något resultat, till slut ovillkorligen måste leda till en tvångsdirigering av arbetskraften, om kvinnorna skola kunna i full utsträckning erhålla arbete.

Jag vidhåller mitt yttrande, att denna motion är skriven på sådant sätt, att om man läser vad som står i motionen, så framgår det tydligt, att det är likalönsprincipen som är huvudsaken, men att herr Öhmans yttrande gick ut på att det var de allmänna medborgerliga rättigheterna med lika lön för kvinna och man, som skulle grundlagsfästas, och det är, som jag sade, att säga ett och mena ett annat.

Jag tror inte att Sveriges kvinnor i allmänhet äro så tacksamma för att det skall skrivas några nya grundlagar eller några allmänna lagar som speciellt handla om kvinnorna, utan det är nog bäst att dessa frågor lösas som hittills utan lagändringar.

Herr SÖDERKVIST: Jag tror inte att herr Öhman missförstod vare sig herr Andersson eller mig; jag tror det ligger närmare till hands att förmoda att han försöker misstyda det. Han säger nu, att han aldrig hört någon kvinna i vårt land, som uppträtt emot likalönsprincipen, men det menar han att utskottet har gjort. Det ha vi emellertid inte gjort. Tvärtom ha vi kraftigt understrukt, att det är riktigt och rätt att sträva fram emot likalönsprincipen, d. v. s. lika lön för samma arbetsprestation. Vi mena bara att det inte bör inskrivas i lagen, utan att det skall avgöras mellan parterna på arbetsmarknaden på gammalt vanligt sätt. Det är hela skillnaden.

Jag vill kraftigt protestera emot att utskottet skulle på något sätt ha vänt sig

Om lika lön för kvinna och man.

emot det fullkomligt riktiga kravet att likalönsprincipen blir genomförd. Jag försökte ju också förut framhålla, att de statliga myndigheterna redan ha lagfäst och godkänt den principen, och jag vet inte, om det kan tjäna något till att uttala det önskemålet, att det också skall lyckas kvinnorna på den fria arbetsmarknaden att komma fram till samma resultat som de statligt anställda.

Herr ÖHMAN: Jag har icke, som herr Söderkvist påstått, sagt att utskottet har vänt sig emot likalönsprincipen. Det är riktigt, som herr Söderkvist säger, att utskottet avgivit en platonisk förklaring om anslutning till likalönsprincipen. Men man vill inte göra någonting åt saken. Det är innebörden i vad utskottet sagt.

Jag vände mig inte mot utskottets formulering, utan mot herr Anderssons, då han säger att det skulle innebära en otjänst mot kvinnorna, om man skulle genomföra detta. Han tillfogade sedan, att det skulle bli diktatur över arbetsmarknaden, om man skulle likställa män och kvinnor på detta område. Ja, med den motiveringen kan man ju säga, att det innebar en diktatur över arbetsmarknaden att införa åttatimmarslagen, lagen om varsel, lagen om arbetsdomstol och lagen om semester. Det är väl, såvitt jag förstår, också diktatur över arbetsmarknaden enligt herr Anderssons mening.

Herr ANDERSSON, GUSTAV EMIL: Jag vill bara erinra herr Öhman om att varken semesterlagen eller åttatimmarslagen är inskriven i Sveriges grundlagar, och det är en väsentlig skillnad. Det är lagar av allmän lags karaktär, men jag vände mig mot att man skall vidtaga en grundlagsändring. Jag sade att jag inte tror att Sveriges kvinnor skulle vara tacksamma för att man gör en grundlagsändring av detta slag. Jag har aldrig vänt mig emot likalönsprincipen, men, som sagt, en grundlagsändring på

detta område tror jag skulle skapa diktaturförhållanden, som man inte skulle uppskatta från något håll.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion om ändrade föreskrifter rörande flyguppvisningar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion om upphävande av den beslutade höjningen av inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Herr Ohlön avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 341, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en arbetarskyddsstyrelse och förstärkning av yrkesinspektionen m. m.

Motionen bordlades.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 9.52 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.